

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΤΕΧΝΗ

Νὰ δρέπωμε στὸ δρόμο μας τὰ ρόδα, μὲ σκοπὸ νὰ προσφέρωμε τὸ ἄρωμά τους στοὺς ἄλλους καὶ νὰ κρατοῦμε τ' ἀγκάθια γιὰ τὸν ἑαυτό μας.

H. P. BLAVATSKY

ΕΤΟΣ 14ον **ΤΕΥΧΟΣ 69-70**

ΜΑΡΤΙΟΣ - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1969

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ (Δραγατσανίου 6)

(Δευτέρα καὶ Παρασκευὴ 11 — 1)

		Δρχ.
H. P. Blavatsky	Τὸ Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας ἄδ. 50 δεμ.	60
»	Στὴ χώρα τῶν Γαλάζιων Βουνῶν	20
Annie Besant	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως ἄδ. 50 δεμ.	60
»	**Πρὸς τὴν Μύησιν**	**20**
»	Μετενσάρκωση	10
»	Κάρμα	10
C. Leadbeater	Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν	10
Besant-Leadbeater	Ὁ Ἀστρικὸς Κόσμος	
Ed. Arnold	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας	[illegible]
Th. Pascal	Ἡ Θεοσοφία εἰς ὀλίγα κεφάλαια	10
J. van der Leeuw	Θεοὶ ἐν ἐξορίᾳ	10
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα	30
∴ ∴	Φῶς στὴν Ἀτραπό	15
Krishnamurti	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου (ἔκδ. 1966)	15
»	Τὸ Βασίλειον τῆς Εὐδαιμονίας	20
»	Ἡ Πηγὴ τῆς Σοφίας	20
»	«Δελτίον Ἀστέρος» Τόμ. 1932-33 ἕκαστ.	30
»	10 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάϊ 1944	30
»	Ἐλευθερία, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος	60
»	Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωὴ (Β΄ σειρὰ)	60
»	Ἐκπαίδευσι καὶ σημασία ζωῆς ἄδ. 40 δεμ.	60
Ἰωάν. Βασιλῆς	Τὸ σημειωματάριο ἑνὸς Μύστου	50
Κ. Κιτρινιάρης	Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς	40
Γεώργ. Μαλτέζος	Τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια	50
Κ. Μελισσαρόπουλος	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς ἄδ.25 δ.	40
»	**Μ ε λ ε τ ή μ α τ α ἄδ. 40 δεμ.**	**60**
»	**Εἰσαγωγὴ στὴ Θεοσοφία ἄδ. 50 δεμ.**	**70**
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας ἄδ. 50 δεμ.	70
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν)	20
»	«Ἀγνώστῳ Θεῷ»	10

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΙΛΙΣΟΣ», Τόμοι 1960, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, χαρτόδετοι ἕκαστος δρχ. 60.

«ΙΛΙΣΟΣ» Ἐπιλογὴ ἐτῶν 1956 - 1957 - 1958 χρυσόδετον 90.

Διὰ τοὺς συνδρομητὰς τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» 70.

Ἀποστείλατε τὸ ἀντίτιμον, διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΙΛΙΣΟΥ ΔΡΑΧ. 10

ΙΛΙΣΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Δραγατσανίου 6 (Πλ. Κλαυθμῶνος), ΑΘΗΝΑΙ - 122

Διευθυντὴς ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἐπιμελητὴς ὕλης ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 14ον ✱ Μάρτιος - Ἀπρίλιος 1969 ✱ ΤΕΥΧΟΣ 69 - 70

ΡΑΜΠΙΤΡΑΝΑΘ ΤΑΓΚΟΡ

Ἀπὸ τὴν σοφία τοῦ Βούδδα

Εἰς μετάφρασιν τοῦ κ. Γιάννη Οἰκονομίδη, ἐκυκλοφόρησε προσφάτως, τὸ φιλοσοφικὸν δοκίμιον τοῦ Ραμπιτρανὰθ Ταγκὸρ «Τελείωση», ἀπὸ τὸ ὁποῖον δημοσιεύομε τὸ παρακάτω κεφάλαιο μὲ τὸν τίτλο «Δαμμαπάδα»:

Ἡ λέξη «Δάμμα» σημαίνει πειθαρχία, νόμος, θρησκεία καὶ ἡ λέξη «Πάδα» μέθοδος, ὁδός. Γιὰ ἕναν βουδδιστὴ ἡ λέξη Δαμμαπάδα σημαίνει ἡ «ὁδὸς τῆς ἀρετῆς». Τὰ ἀποφθέγματα ποὺ ἀκολουθοῦν ἀποδίδονται στὸν ἴδιο τὸν Βούδδα καὶ ἀποτελοῦν τὴν καθαρώτερη ἔκφραση τῆς διδασκαλίας του. Στὴν πραγματικότητα ἡ «Δαμμαπάδα» εἶναι μία ἀνθολογία τῆς ἀρχαιότερης βουδδιστικῆς λογοτεχνίας, μία σύνοψις, ἕνας κανὼν ζωῆς, ἕνας κῶδιξ συμπεριφορᾶς.

Τὸ μῖσος δὲν καταλύεται μὲ τὸ μῖσος. Τὸ μῖσος μόνο μὲ τὴν ἀγάπη καταλύεται. Αὐτὸς εἶναι ὁ αἰώνιος νόμος.

Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι λησμονοῦν πὼς ὅλοι θὰ πεθάνωμε μιὰ μέρα. Γιὰ κείνους ποὺ τὸ συλλογίζονται ὁ ἀγώνας γαληνεύει.

Ἐκεῖνος ποὺ τοῦ ἀρέσουν οἱ ὑλικὲς ἡδονὲς καὶ ποὺ οἱ αἰσθήσεις του εἶναι ἀνυπότακτες, ἐκεῖνος ποὺ εἶναι ἀκρατὴς στὸ φαγητό, ὀκνηρός, ἀδρανής, ἀνατρέπεται ἀπὸ τὸν Μάρα (ἀπὸ τὸν δαίμονα τοῦ κακοῦ) ὅπως ἕνα ἀδύνατο δεντράκι ἀπὸ τὸν ἄνεμο.

Ἐναντίον ἐκείνου ποὺ δὲν ζῆ μονάχα γιὰ τὶς ἡδονὲς καὶ ποὺ οἱ αἰσθήσεις του εἶναι ὑποταγμένες στὸ λογικό, ποὺ εἶναι μετρημένος στὸ φαγητό του, γεμᾶτος ἀπὸ πίστη καὶ ἐγκαρτέρηση, ἐναντίον ἐκείνου, ὁ Μάρα δὲν μπορεῖ νὰ κάμη περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ὁ ἄνεμος στὸν βράχο.

Ἐκεῖνος ποὺ ἔκαμε τὸ κακὸ ὑποφέρει σὲ τοῦτον τὸν κόσμο, ὑποφέρει καὶ στὸν ἄλλον. Ἡ σκέψη πῶς ἔκαμε τὸ κακὸ τὸν καταδιώκει καὶ τὰ βάσανά του μεγαλώνουν ἀκόμη περισσότερο, ὅταν μπαίνη στοὺς κύκλους τοῦ Νιράγια (τῶν μετενσαρκώσεων).

Ἐκεῖνος ποὺ ξέρει πῶς τὸ σῶμα του εἶναι ἐφήμερο σὰν τὸν ἀφρὸ καὶ ἀπατηλὸ σὰν ἀντικατοπτρισμός, θ' ἀποτρέψη τὸ ἀνθοστόλιστο βέλος τοῦ Μάρα καὶ δὲν θὰ καταληφθῆ ἀπὸ τὸν ἄρχοντα τοῦ θανάτου.

Τὸν ἄνθρωπο, ποὺ καταγίνεται νὰ δρέπη τὶς ἡδονὲς σὰν ἄνθη, τὸν ἁρπάζει ὁ θάνατος καὶ τὸν παρασύρει, ὅπως ὁ πλημμυρισμένος χείμαρρος παρασύρει ἕνα κοιμισμένο χωριό.

Ὁ σοφὸς πρέπει νὰ ζῆ στὸ χωριό του, ὅπως ἡ μέλισσα μαζεύει τὸ νέκταρ ἀπὸ τὸ ἄνθος, χωρὶς νὰ καταστρέψη τὸ χρῶμα του καὶ τὸ ἄρωμά του.

Ἡ μυρουδιὰ τοῦ λιβανιοῦ ἢ τοῦ σαντὰλ ἢ τῶν λουλουδιῶν σκορπιέται κατὰ κεῖ ποὺ πνέει ὁ ἄνεμος, ἀλλὰ τῆς σοφίας τὸ ἄρωμα σκορπιέται ἐναντίον τοῦ ἀνέμου. Ὁ σοφὸς ἄνθρωπος ξεχύνει τὸ ἄρωμα τῆς ἀρετῆς του πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις.

Ἐκεῖνον ποὺ σὲ κάνει νὰ βλέπης τὰ ἐλαττώματά σου, νὰ τὸν θεωρῆς σὰν κάποιον ποὺ σοῦ δίνει ἕναν θησαυρό. Νὰ προσκολλᾶσαι στὸν σοφὸ ποὺ σὲ ψέγει γιὰ τὰ σφάλματά σου. Γιατὶ ἀληθινὰ εἶναι μεγάλο καλὸ καὶ ὄχι κακὸ νὰ συναναστρέφεσαι ἕναν τέτοιον ἄνθρωπο.

Δὲν ὑπάρχει ἀγωνία γιὰ κεῖνον ποὺ ἐτελείωσε τὸ ταξίδι του, ποὺ ἐγκατέλειψε κάθε φροντίδα, ποὺ ἐλευθερώθηκε ἀπὸ κάθε πλευρά.

Ἐκεῖνοι ποὺ κατασκευάζουν τὰ ὑδραγωγεῖα κατευθύνουν τὸ νερὸ κατὰ τὴ θέλησή τους, ὁ ὁπλοποιὸς φτιάχνει τὰ βέλη, ὁ ξυλουργὸς διαμορφώνει τὸ ξύλο, ὁ σοφὸς πλάθει τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του.

Ἀκόμη καὶ οἱ θεοὶ ζηλεύουν ἐκεῖνον ποὺ ἐδάμασε τὶς αἰσθήσεις του (ὅπως ὁ καβαλάρης τὸ ἄλογό του), ποὺ ἀπέβαλε κάθε ἀλαζονεία καὶ ἀπελευθερώθηκε ἀπ' τοὺς πόθους.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ φρούριο, τὸ χτισμένο ἀπὸ κόκκαλα σκεπασμένα μὲ σάρκα καὶ αἷμα, φωλιάζουν ἡ ἀλαζονεία καὶ ἡ φθορὰ καὶ ὁ θάνατος.

Τὰ μεγαλόπρεπα τῶν ἀρχόντων ἁμάξια φθείρονται καὶ καταστρέφονται. Ἔτσι καὶ τὸ σῶμα μας βαδίζει πρὸς ἕναν βέβαιον ἐκμηδενισμό, ἀλλὰ ἡ σοφία ἑνὸς σοφοῦ μεταβιβάζεται σὲ ἄλλον σοφὸ καὶ ποτὲ δὲν πλευρίζει τὸν ὄλεθρο.

Βλέπε τὸν κόσμο σὰ μιὰ σαπουνόφουσκα. Ἂν θεωρῆς τὸν κόσμο σὰν ἕναν ἁπλὸν ἀντικατοπτρισμόν, ὁ βασιλιὰς τοῦ θανάτου δὲν θὰ σ' εὕρη.

Ὁ κόσμος εἶναι σκοτεινός, σπάνιοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ διακρίνουν τὸν δρόμο τους καὶ ποὺ —σὰν τὸ πουλὶ ποὺ γλυτώνει ἀπὸ τὰ δίχτυα— πορεύονται πρὸς τὴν οὐράνια διαμονή.

Ἡ κατάκτηση γεννάει τὴν ἐχθρότητα. Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει κατακτηθῆ κοίτεται μέσ' στὴν ἀπόγνωση. Ὁ εἰρηνικὸς ἄνθρωπος ἀναπαύεται μέσ' στὴν εὐθυμία περιφρονώντας καὶ τὴ νίκη καὶ τὴν ἧττα.

Ἡ ὑγεία εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀγαθό, ἡ ἱκανοποίηση ὁ μεγαλύτερος πλοῦτος. Ἕνας πιστὸς φίλος εἶναι ὁ καλύτερος σύντροφος, ἀλλὰ ἡ ψηλότερη εὐδαιμονία εἶναι ἡ Νιρβάνα.

Στὴν ὀργὴ ν' ἀντιτάσσης τὴν ἠρεμία, στὸ κακὸ τὸ καλό. Κατάκτησε τὸν φιλάργυρο μὲ τὴ γενναιοδωρία καὶ τὸν ψεύτη μὲ τὴν ἀλήθεια.

Ἡ ζωὴ εἶναι εὔκολη γιὰ ἕνα πλᾶσμα ἀδιάντροπο, ἀναίσχυντο, πονηρό, ἐπιδεικτικό, ὑπεροπτικό, ρυπαρό.

Δὲν ὑπάρχει φωτιὰ ποὺ νὰ καίη σὰν τὴν πλεονεξία, δὲν ὑπάρχει κροκόδειλος ποὺ νὰ κατατρώη ὅπως τὸ μῖσος. Δὲν ὑπάρχει δίχτυ τόσο περιπλεγμένο ὅσο ἡ αὐταπάτη. Δὲν ὑπάρχει χείμαρρος πιὸ ὁρμητικὸς ἀπὸ τὸν πόθο.

Εὔκολα ἀποκαλύπτεται τὸ λάθος τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ τὸ λάθος τὸ δικό μας δύσκολα τὸ διακρίνομε. Ξεχωρίζομε τὰ λάθη τοῦ ἄλλου ὅπως τὰ ἄχυρα ἀπὸ τὸ σιτάρι ἀλλὰ κρύβομε τὰ δικά μας ὅπως ὁ ζαβολιάρης ἀποκρύπτει μιὰ ἀποτυχημένη του ἐνέργεια.

«Θὰ ζήσω ἐδῶ κατὰ τὴν ἐποχὴ τῶν βροχῶν, ἐκεῖ κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ ψύχους, ἀλλοῦ κατὰ τὰ κυνικὰ καύματα». Ἔτσι ὁ ἄφρων κάνει σχέδια μέσα στὴν καρδιά του, χωρὶς νὰ ἐξασφαλισθῆ ἀπ' ὅ,τι μπορεῖ νὰ τὰ παρεμποδίση.

Ὅπως ὁ πολεμικὸς ἐλέφας δέχεται τὸ βέλος ποὺ ἐκτοξεύεται ἀπ' τὸ τόξο, ἔτσι κι' ἐγὼ θὰ ὑποφέρω ὑπομονητικὰ τὴν ὕβρι τῶν κακόβουλων ἀνθρώπων ποὺ ἀποτελοῦν τὸν κόσμο.

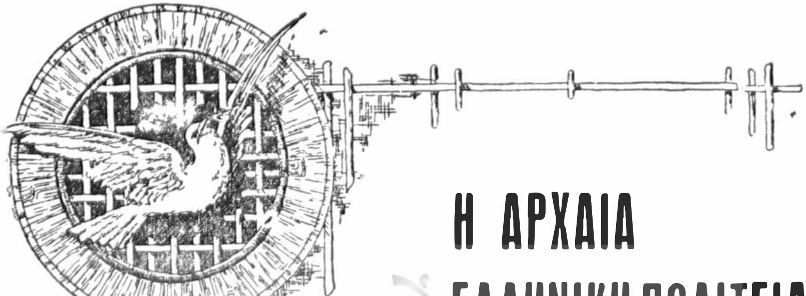
"ΠΡΟΣ ΚΑΠΟΙΟΥΣ ΑΝΕΦΕΛΟΥΣ ΟΥΡΑΝΟΥΣ"

Ὁ ἐκλεκτὸς διανοούμενος ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ γιὰ τὴν ΕΠΙΛΟΓΗ ΙΛΙΣΟΥ 1956—1958

«...Θὰ ἐπιθυμούσαμε νὰ τελειώναμε τὴν σημερινή μας ἐκπομπή... μὲ τὸν εἰδικὸ τόμο τοῦ γνωστοῦ καὶ πνευματικώτατου περιοδικοῦ «ΙΛΙΣΟΣ», ποὺ τὸ διευθύνει τόσα χρόνια μὲ δημιουργικὴ πνοὴ καὶ ἀγάπη ὁ Κωστῆς Μελισσαρόπουλος. Ὁ δεμένος αὐτὸς τόμος, εἶναι μιὰ ἀνθολογία, μία ἐπιλογὴ ἀπὸ τεύχη τῆς πρώτης τριετίας τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ», δηλαδὴ τῶν χρόνων 1956 - 1957 - 1958. Βρίσκουμε πὼς εἶναι ἐξαιρετικὰ πρωτότυπη ἡ ἰδέα τῆς «ἀνθολογίας τευχῶν περιοδικοῦ». Ἔτσι ὁ «ΙΛΙΣΟΣ», μᾶς προσφέρεται μὲ τεύχη πολὺ διαλεκτά, ὅπου τὰ κείμενά τους, πεζὰ καὶ ἔμμετρα, κυρίως φιλοσοφικὰ δοκίμια καὶ ποίηση, δική μας καὶ ξένη, μᾶς προσφέρουν κι' αὐτά, σὰν σὲ κύπελλα τὴ χαρὰ τοῦ πνεύματος ποὺ πιστεύει στὴν πραγματικότητά του, τοῦ πνεύματος ποὺ συνεχῶς ἀπογειώνεται πρὸς κάποιους ἀνέφελους οὐρανοὺς — δηλαδὴ σὲ κείμενα ποὺ καρφιτσώνουν στὴν ψυχή μας, τὸ ἄνθος τῆς ἐλπίδος».

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ

(Ἀπόσπασμα ἐκπομπῆς τοῦ Ρ. Σ. Ἀθηνῶν)

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ
Γεν. Διευθυντοῦ τοῦ Ὀργανισμοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου
Ἐπιτίμου Διευθυντοῦ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης

Α΄.

Ἡ ἐκλογὴ παλαιότερον τοῦ νέου Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ μέγα διαφέρον τοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἐμμονὴ ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἐπιλέκτων προσωπικοτήτων τοῦ θεολογικοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ θύραθεν κόσμου, μάλιστα δὲ ὁ δημοσιευθεὶς πρὸ ἡμερῶν καταστατικὸς χάρτης τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐνθυμίζων εἰς πολλὰ τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν, ρυθμισθεῖσαν κατὰ τὰ πολιτειακὰ πρότυπα τῶν «αὐτάρκων» καὶ «αὐτονόμων» Ἑλληνίδων πόλεων — φέρουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὴν συμμετοχὴν τοῦ «κοσμικοῦ» λαοῦ εἰς τὴν ἐκλογὴν κληρικῶν καὶ μάλιστα τῶν πρωτοθρόνων —πρὸς ἐξασφάλισιν οὕτω τῆς «ἀγαθῆς μαρτυρίας», ἣν ζητεῖ ὁ Ἀπόστολος— ὅπως ἐγίνετο εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην καὶ τὴν ἀρχαιοτέραν Ἐκκλησίαν καὶ ὡς ἄλλωστε ἐξακολουθεῖ νὰ γίνεται κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ Ἐθνάρχου εἰς τὴν πάσχουσαν σήμερον Μεγαλόνησον.

Τὸ στοιχεῖον τῆς λαϊκῆς συμμετοχῆς εἶναι κληρονόμημα τοῦ ἀρχαίου δημοσίου βίου τῶν Ἑλλήνων. Ἐδέχθη καὶ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία μας ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἀπὸ τὸ ὅλον τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς πολιτείας. Μὲ κέντρον τὴν ὡλοκληρωμένην Ἀγάπην, τὴν μεγίστην ταύτην τῶν στροφῶν τῆς ἱστορίας, τῆς ὁποίας τὸ κύτταρον κατέθεσεν ὁ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, «πρὸ Χριστοῦ Χριστιανός», κατὰ τὸν Ἰουστῖνον τὸν Φιλόσοφον καὶ Μάρτυρα, ὡλοκλήρωσε δὲ καὶ

κατέστησεν αὐτὴν οἰκουμενικὴν ὁ Χριστιανισμός, καὶ πλαίσιον τὴν ἑλληνικὴν παράδοσιν, ἔχομεν καὶ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας τὰ στοιχεῖα τῆς συντάξεως τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς πολιτείας.

Ἀλλ' ἂς ἐπεξεργασθῶμεν τὸ ζήτημα, ζήτημα τόσης σπουδαιότητος, καὶ ἂς ἴδωμεν ἐν πρώτοις ποία ἡ σύνθεσις τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς πολιτείας.

Ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ ὀργανωτὴς τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης, ἰδοὺ πῶς διακρίνει ψυχολογικῶς τὰ ἔθνη εἰς τὰ Πολιτικά του: Τὰ ἔθνη —λέγει— ὅσα κατοικοῦν εἰς τοὺς ψυχροὺς τόπους καὶ περὶ τὴν Εὐρώπην εἶναι πλήρη θυμοῦ, δηλαδὴ ἀνδρεῖα, ζωηρὰ καὶ δραστήρια, ἀλλ' ὅμως ὑποδεέστερα τῶν κατοικούντων τὴν Ἀσίαν κατὰ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν τέχνην. Καὶ διὰ τοῦτο εἶναι μὲν ἐλεύθερα, ἀλλὰ στεροῦνται ὀρθῆς πολιτικῆς συντάξεως, καὶ ἀνίκανα εἶναι νὰ ἄρχουν τῶν γειτόνων. Τὰ δὲ τῆς Ἀσίας εἶναι μὲν ψυχῆς προσφόρου εἰς τὴν διάνοιαν καὶ τὴν τέχνην, ἀλλ' ἄθυμα, ἤτοι ἀδρανῆ, στάσιμα καὶ ἀκίνητα, καὶ διὰ τοῦτο πάντοτε δοῦλα. Τὸ δὲ γένος τῶν Ἑλλήνων, ὅπως κεῖται εἰς τὸ μέσον τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας γεωγραφικῶς, οὕτω μετέχει καὶ τῆς φύσεως τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν λαῶν τῆς Ἀσίας, ἐπειδὴ καὶ ἔνθυμον εἶναι—ἀνδρεῖον, ζωηρόν, δραστήριον—καὶ διανοητικόν. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ἐλεύθερον διατελεῖ καὶ ἀρίστην πολιτικὴν σύνταξιν ἔχει καὶ δύναται νὰ ἄρχῃ πάντων ἂν συνεκρότει μίαν πολιτείαν.

Καὶ λέγει ἐπὶ λέξει ὁ Σταγιρίτης: «Περὶ δὲ τοῦ πολιτικοῦ πλήθους, τίνα μὲν ὅρον ὑπάρχειν χρή, πρότερον εἴπομεν, ποίους δέ τινας τὴν φύσιν εἶναι δεῖ, νῦν λέγωμεν. Σχεδὸν δὴ κατανοήσειεν ἄν τις τοῦτό γε βλέψας ἐπί τε τὰς πόλεις τὰς εὐδοκιμούσας τῶν Ἑλλήνων καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ὡς διείληπται τοῖς ἔθνεσιν. Τὰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ψυχροῖς τόποις ἔθνη καὶ τὰ περὶ τὴν Εὐρώπην θυμοῦ μέν ἐστι πλήρη, διανοίας δ' ἐνδεέστερα καὶ τέχνης, διόπερ ἐλεύθερα μὲν διατελεῖ μᾶλλον, ἀπολίτευτα δὲ καὶ τῶν πλησίον ἄρχειν οὐ δυνάμενα· τὰ δὲ περὶ τὴν Ἀσίαν διανοητικὰ μὲν καὶ τεχνικὰ τὴν ψυχήν, ἄθυμα δέ, διόπερ ἀρχόμενα καὶ δουλεύοντα διατελεῖ· τὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων γένος ὥσπερ μεσεύει κατὰ τοὺς τόπους, οὕτως ἀμφοῖν μετέχει. Καὶ γὰρ ἔνθυμον καὶ διανοητικόν ἐστιν· διόπερ ἐλεύθερόν τε διατελεῖ καὶ βέλτιστα πολιτευόμενον καὶ δυνάμενον ἄρχειν πάντων, μιᾶς τυγχάνον πολιτείας».

Καὶ πράγματι. Εἰς τοὺς Ἀσιανοὺς ὅλος ὁ πολιτικὸς βίος συγκεντροῦται εἰς ἕνα ἀπόλυτον ἄρχοντα. Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς κανένα νὰ συζητῇ ἢ ἐπικρίνῃ τὰς πράξεις του, ὅλοι ὀφείλουν τυφλὴν ὑπακοὴν εἰς τὸ τυραννικόν του νεῦμα. Εἰς δὲ τοὺς ἀρχαίους ἑσπερίους λαούς, τοὺς Κελτούς, τοὺς

Βρεττανούς, τοὺς Τεύτονας καὶ τοὺς ἄλλους φραγκικοὺς λαοὺς ὑπερεκράτει ἡ ἀτομικότης, ὁ ἄγριος ἐγωισμός, ἡ ἀλόγιστος ἀτομικὴ ἀνεξαρτησία — τοῦτο δὲ καὶ δηλοῖ τὸ κοινὸν ὄνομα τῶν ἑσπερίων λαῶν: φ ρ ά γ κ ο ς, δηλαδὴ ἐλεύθερος. Ἕκαστον ἄτομον ἔζη καθ' ἑαυτό, ἔζη μονῆρες εἰς τὴν μικράν του γωνίαν, περιέθαλπε τὰς σκέψεις του καὶ ἐστάθμιζε τὰ πάντα κατὰ τὸ δοκοῦν, ὄχι κατὰ τὸ κοινὸν ἀγαθόν. Εἰς τοὺς Ἕλληνας ὅμως τοὺς ἐνθύμους καὶ διανοητικούς, ὅπως ὁρίζει ὁ Ἀριστοτέλης, διὸ καὶ ἀποτελοῦντας μέγα πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν σύνολον, ἐμφορούμενον ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος — εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀμφότερα τὰ ἀντίρροπα ἡνοῦντο εἰς ἁρμονίαν: Οὔτε ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία, ἡ ἀτομικότης, ἀνῃρεῖτο ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, οὔτε ἡ πολιτικὴ ἐξουσία καὶ ἑνότης ἐμηδενίζετο ἀπὸ τὴν προσωπικὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἐλευθέραν ψῆφον.

Β'.

Τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐναρμονίου ταύτης ἑλληνικῆς πολιτείας ὁ Κλεόβουλος ὁ Λίνδιος, εἷς τῶν λεγομένων ἑπτὰ σοφῶν, ὁρίζει ὡς ἑξῆς εἰς χωρίον μὴ τυχὸν μέχρι τοῦδε προσοχῆς: «Πολιτεία ἀλάνθαστος ἡ μαθηματικῶς περιφέρειαν καὶ κέντρον ἔχουσα, καὶ διὰ μυριοπληθῶν ἀκτίνων ἐπὶ τὸ αὐτὸ βαίνουσα· ἡ δὲ θάτερον τούτων μὴ ἔχουσα, εἰ ἐγχωρεῖ τοῦτο τῇ διανοίᾳ, ἐστὶν ἢ κέντρον ἄνευ περιφερείας ἢ περιφέρεια ἄνευ κέντρου, πολλὰ τὰ ἀτάσθαλα ἐπάγουσα». Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο τὸ μὲν κέντρον δηλοῖ τὴν ἔλλογον ὑποταγὴν εἰς τὴν πολιτικὴν ἀρχήν, τὸν σεβασμὸν εἰς τὰ πάτρια καὶ τὴν πειθαρχίαν εἰς τοὺς κειμένους νόμους. Αἱ δὲ μυριοπληθεῖς ἀκτῖνες ἐκφέρουν τὴν βαθεῖαν συνείδησιν τῆς ἀτομικότητος, τὴν ἐλευθέραν συζήτησιν καὶ τὴν καθολικὴν ζωὴν καὶ ἐνέργειαν τῶν πολιτῶν.

Ὅθεν ἡ μὲν ἀσιανὴ κοινωνία εἶναι, κατὰ τὸν Κλεόβουλον, κ έ ν τ ρ ο ν ἄ ν ε υ π ε ρ ι φ ε ρ ε ί α ς, ἤ, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, δ ι ά ν ο ι α ἄ ν ε υ θ υ μ ο ῦ, ἤγουν πολιτικὴ ἐξουσία ἄνευ κοινωνικοῦ βίου. Αἱ δὲ κοινωνίαι τῶν φραγκικῶν λαῶν τοὐναντίον, εἶναι π ε ρ ι φ έ ρ ε ι α ἄ ν ε υ κ έ ν τ ρ ο υ, θ υ μ ὸ ς ἄ ν ε υ δ ι α ν ο ί α ς, τουτέστι κοινωνικὸς βίος ἄνευ πολιτικῆς ἑνότητος, διὸ καὶ αἱ κοινωνίαι αὗται «πολλὰ τὰ ἀτάσθαλα ἐπάγουσι». Ἡ δὲ πολιτεία τῶν Ἑλλήνων συγκιρνᾷ λογικῶς καὶ εἰς ἀσύγχυτον ἕνωσιν ἀμφότερα τὰ ἀντίρροπα: κέντρον καὶ περιφέρειαν, διάνοιαν καὶ θυμόν, — πολιτικὴν πειθαρχίαν καὶ ἀτομικὴν ἀνεξαρτησίαν δηλονότι.

Ἡ κοινωνία λοιπὸν τῶν Ἀσιανῶν εἶναι ἑ ν ό τ η ς ἄ ν ε υ π ο ι κ ι λ ί α ς, κοινωνία ἄρα ἀπροσώπως δούλων καὶ ἀνδραπόδων. Ἡ κοινωνία τῶν ἀρ-

χαίων ἑσπερίων λαῶν εἶναι ποικιλία ἄνευ ἑνότητος, κοινωνία ἄρα ἀγρίων. Καὶ ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ κοινωνία; Εἶναι ἑνότης ἐν ποικιλίᾳ, δηλαδὴ κοινωνία ἁρμόζουσα εἰς ὄντα λογικὰ καὶ θεοείκελα —κατ' εἰκόνα θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν— εἰς τὰ ὁποῖα φωτεινότερον ἢ εἰς τὰ λοιπὰ κτίσματα ἀπινδαλματίζεται ἡ Τριαδικὴ Ἁρμονία, ἡ γενέτειρα καὶ δημιουργὸς τῶν πάντων.

Καὶ ἡ μὲν ἀσιατική, ἥ, κατ' Ἀριστοτέλην, «βαρβαρικὴ παμβασιλεία», μηδενίζουσα τὴν πολιτικὴν ζωὴν καὶ ἐνέργειαν τῶν ἀτόμων καὶ συγκεντρώνουσα αὐτὴν εἰς ἕνα δεσπότην καὶ τύραννον, ἀναλογεῖ πρὸς τὴν ἑλκτικὴν ἢ κεντρομόλον δύναμιν, ἡ ὁποία ἀναιρεῖ τὴν ἁρμονίαν τοῦ παντός, διότι τείνει νὰ καταστρέψῃ τὴν ποικιλίαν τῶν ὄντων καὶ νὰ συμπτύξῃ αὐτὰ εἰς ἓν ἀπειρομέγεθες ἄτομον, ἄπορον καὶ ἀνείδεον. Ὁ δὲ κοινωνικὸς ἐγωισμὸς τῶν ἑσπερίων, καταστρέφων τὴν πολιτικὴν ἑνότητα, ἀναλογεῖ πρὸς τὴν ὠστικὴν ἢ κεντρόφυγα δύναμιν, ἡ ὁποία ἐπίσης ἀνατρέπει τὸ πᾶν, καθόσον τείνει εἰς τὴν διάρρηξιν τῆς ἑνότητος τῶν ὄντων καὶ τὴν κατάτμησίν των εἰς ἄπειρα τὸν ἀριθμὸν ἄτομα ἄμορφα καὶ ἀνείδεα.

Ἡ ἀδελφικὴ δ' ὅμως καὶ ἰσόνομος ἑλληνικὴ πολιτεία, συνυφαίνουσα ἀσυγχύτως τὰ ἀντίθετα ἄκρα —τὴν αὐθεντίαν τῶν πατρίων καὶ τὴν πολιτικὴν πειθαρχίαν μετὰ τῆς ἀτομικότητος ἑνὸς ἑκάστου τῶν πολιτῶν— ἀναμφισβητήτως εἶναι, κατὰ τὸν σοφὸν τῆς Λίνδου Κλεόβουλον, ἡ μόνη λογικὴ καὶ ἀλάθητος πολιτεία, διότι ἔχει κέντρον καὶ περιφέρειαν, διὸ καὶ ἀναλογεῖ πρὸς τὰς δύο ἀντιρρόπους δυνάμεις τῆς φύσεως, τὴν κεντρομόλον καὶ τὴν κεντρόφυγα, αἵτινες συνυφαίνονται εἰς λόγον γεωμετρικὸν καὶ διὰ τῶν ὁποίων περιγράφονται αἱ παναρμόνιοι τροχιαὶ τῶν οὐρανίων σωμάτων, ὅθεν καὶ ἡ ὅλη ζωὴ τῆς φύσεως ἐξ αὐτῶν ἐκπορεύεται.

Καὶ ὄχι μόνον ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς ἐν πολιτειακῇ ἀναπτύξει, κατὰ θεωρίαν καὶ πρᾶξιν, Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς μοναρχουμένης καὶ ὁμηρικῆς —ὅταν ὁ δημόσιος βίος τῶν Ἑλλήνων δὲν ἦτο ἀκόμη ἀνεπτυγμένος— εὑρίσκομεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν πολιτείαν τὴν αὐτὴν ἁρμονίαν τῶν ἀντιρρόπων, διανοίας καὶ θυμοῦ, κέντρου καὶ περιφερείας, ἑνότητος καὶ ποικιλίας. Καὶ ἐνῷ βλέπομεν βουλὴν γερόντων ἢ μέδοντας ἢ ἄνακτας ἢ ἡγήτορας λαῶν, στοιχεῖα δηλαδὴ ὀλιγαρχικὰ καὶ μοναρχικά, βλέπομεν συγχρόνως καὶ ἀγοράν, στοιχεῖον δημοκρατικόν. Καὶ ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς ταύτης ἑνότητος καὶ πειθαρχίας ἀποφαίνεται ὁ Ὅμηρος, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ θρησκευτικὴ καὶ πολιτικὴ ἔκφρασις τῆς καθολικῆς συνειδήσε-

ως τῶν Ἑλλήνων τῆς ἡρωικῆς ἐποχῆς: «Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς», ὅπως ἐπίσης καὶ κατὰ τῆς ἀπολυταρχίας καὶ τῆς πολιτικῆς αὐθαιρεσίας ἀποφαίνεται ὁ Ποιητής.

Ἐνῷ λοιπὸν ὅλος ὁ ἀρχαϊκὸς κόσμος ἦτο εἰς ἔκρυθμον καὶ ἀνώμαλον πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν κατάστασιν διὰ τοὺς ψυχολογικοὺς ἰδίᾳ λόγους ὅσους ἐκθέτει ὁ Ἀριστοτέλης, εἰς μόνην τὴν Ἑλλάδα ὑπῆρχεν ἀληθινὴ ἀνθρωπίνη κοινωνία, εἴτε διετέλει ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ μοναρχίαν, εἴτε ὑπὸ ἀριστοκρατίαν, εἴτε ὑπὸ δημοκρατίαν. Διότι μόνον τοῦ Ἕλληνος, ὡς ἐνθύμου καὶ συγχρόνως διανοητικοῦ, χαρακτήρισμα εἶναι καὶ ἡ βαθεῖα συνείδησις τῆς προσωπικότητος καὶ ἡ πρὸς ἐλευθερίαν ὁρμή, ἁρμονίως ἡνωμέναι μετὰ τῆς πειθαρχίας εἰς τοὺς κειμένους νόμους καὶ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὰ πάτρια. Πόσον δὲ ἡ πολιτικὴ αὕτη σύνταξις συνετέλεσεν εἰς τὴν ἁρμονικὴν ἀνάπτυξιν τῶν δυνάμεων τοῦ Ἔθνους καὶ εἰς τὴν πρόοδον τῶν γραμμάτων, τῆς φιλοσοφίας, τῆς ἐπιστήμης, τῆς τέχνης καὶ τοῦ ὅλου ἐν γένει πολιτισμοῦ, — εἶναι αὐτόδηλον.

Καὶ ἐπειδὴ μόνον εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπῆρχε λογικὴ καὶ φιλόσοφος κοινωνία, διὰ τοῦτο καὶ εἰς αὐτὴν μόνην ὑπῆρχε δημοσία γνώμη ἢ «καθολικὴ διάνοια», ἡ ὁποία συνεκρότει τὸν πολιτικὸν βίον καὶ τὴν ἑνότητα τοῦ Ἔθνους, διαμορφουμένη καὶ διαπαιδαγωγουμένη ὑπὸ τῶν πατρίων παραδόσεων. Ἡ δὲ κοινὴ αὕτη γνώμη, ἡ ἐκπορευομένη ἐκ τῆς καθολικῆς συνειδήσεως τῶν πολιτῶν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ἐκφραζομένη, εἴτε εἰς τὴν Πνύκα τῶν Ἀθηνῶν, εἴτε εἰς τὴν Σκιάδα τῆς ἀριστοκρατικωτέρας Σπάρτης, ἐθεωρεῖτο ὑπέρτατον καὶ ἀνέκκλητον κριτήριον ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ζητημάτων καὶ ὁ μόνος ἀλάθητος ἑρμηνευτὴς τῶν πατρίων νόμων καὶ παραδόσεων.

Καὶ ἡ ἰσόρροπος αὕτη πολιτικὴ φιλοσοφία τῶν Ἑλλήνων διαδίδεται διὰ τῶν ἀποικιῶν εἰς τὴν Ταυρίδα, εἰς τὴν Ἀσιατικὴν Ἑλλάδα, εἰς τὴν Ἱσπανίαν, εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα τῆς Νοτίου Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας. Ἤδη πρὸ τῶν Μηδικῶν ὁ Ὀτάνης, εἷς τῶν ἑπτὰ διασήμων Περσῶν τῶν ἐπαναστατησάντων κατὰ τοῦ ψευδοσμέρδου, προέτεινεν εἰς τοὺς συνωμότας τὴν σύστασιν πολιτεύματος ἰσονόμου, καθὰ ἱστορεῖ ὁ Ἡρόδοτος. Τόσον ἦσαν διαδεδομέναι εἰς τὸν τότε κόσμον αἱ ἑλληνικαὶ ἰδέαι τῆς ἐλευθέρας ψήφου καὶ ὑπακοῆς εἰς τὰς πατρίους παραδόσεις καὶ τὴν κοινὴν γνώμην, τῆς εὐλαβείας πρὸς τὰ πάτρια, τῆς προσωπικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ πειθαρχίας, τῆς πίστεως εἰς τὴν δίκην, τὴν αἰδῶ καὶ τὸν νόμον!

Καὶ ἀργότερον θὰ διαδοθοῦν δαψιλέστερον αἱ ἑλληνικαὶ ἰδέαι περὶ πολιτικῆς συντάξε-

ως διὰ τῆς ἑνότητος τοῦ πολιτισμοῦ, τὴν ὁποίαν ἐτελεσιούργησεν ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ κατὰ Πλούταρχον «σπείρας τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Ἀσίαν», καθ' ὅν χρόνον ἐξηλληνίζοντο πλήρως ὅλαι αἱ χῶραι ἀπὸ τῆς Ἐλάσσονος Ἀσίας μέχρι τῆς Παρθίας, ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου μέχρι τῆς Νουβίας καὶ ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου μέχρι τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τῆς Σινικῆς. Ἀλλ' αἱ ἰδέαι αὗται ἐπαγιώθησαν ἀκόμη περισσότερον εἰς τὸ πνεῦμα τῶν λαῶν ὅτε ἐπετελέσθη ἡ διοικητικὴ ἑνότης τοῦ ἀρχαίου κόσμου ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, τοὺς ὁποίους εἶχον ἤδη διαπαιδαγωγήσει οἱ Ἕλληνες, καὶ ὑπὸ τὰς ἄλλας π ο λ ι τ ι σ τ ι κ ὰ ς ἐπόψεις καὶ διὰ τοῦ λεγομένου «βασιλικοῦ συστήματος διοικήσεως» τοῦ Ἀλεξάνδρου, τῶν Διαδόχων καὶ τῶν ἐπιγόνων. Τώρα, καὶ αἱ μᾶλλον μεμακρυσμέναι περιοχαὶ τῶν ρωμαϊκῶν κτήσεων ἐπολιτογραφήθησαν, ἔλαβον πλήρη l a t i n i t a t e m δικαίωμα δηλονότι ἰθαγενείας καὶ ἰσοπολιτείας.

Γ'

Προσπαθοῦντες νὰ θεμελιώσωμεν ὀργανικώτερον τὸ θέμα συνεζητήσαμεν ἀνωτέρω τὴν διαφορὰν τῶν ἀρχαίων λαῶν ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς πολιτικῆς ὀργανώσεώς των. Ἀλλὰ πόθεν προῆλθεν ἡ ἐκτεθεῖσα διαφορὰ τῶν ἀρχαίων λαῶν; Τί συνετέλεσεν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν ψυχολογικῶν τύπων τοὺς ὁποίους συνέλαβεν ἡ μεγάλη διάνοια τοῦ Ἀριστοτέλους; Πόθεν ὁ ἀπρόσωπος, ἀκίνητος καὶ ἄθυμος χαρακτὴρ τῶν Ἀσιανῶν, ὁ θυμοειδής, ἐγωιστικὸς καὶ ἀδιανόητος χαρακτὴρ τῶν ἑσπερίων, ὁ ἐναρμόνιος χαρακτὴρ τῶν Ἑλλήνων ὁ τόσον πιστὰ ἀποτυπούμενος εἰς τὰς πολιτείας των; Ἡ διαφορὰ τῶν χαρακτήρων προῆλθε κυρίως ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς τόπους, ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς ἀνθρωπογεωγραφικοὺς παράγοντας, ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ ἰδιαίτερον πνεῦμα τῆς φυλῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς ἑκασταχοῦ διαμορφωθείσας ἐξ οἱωνδήποτε λόγων θρησκευτικὰς ἰδέας.

Εἰς τοὺς Ἀσιανοὺς ἐπεκράτει, ὅπως καὶ σήμερον, τὸ δόγμα τῆς εἱμαρμένης: Ὁ ὅλος ἀνθρώπινος βίος ὑπόκειται εἰς ἀδυσώπητον καὶ ἀκαταμάχητον δύναμιν. Ὅ,τι εἰς τὸ μέτωπον ἑκάστου εἶναι ἄνωθεν γεγραμμένον — δογματίζουν οἱ Ἀσιᾶται — ἢ καλὸν ἢ κακόν, τοῦτο ἀναποδράστως θὰ γίνῃ. Τίποτε δὲν ἰσχύει πρὸς ἀποτροπήν του. Οὔτε ἀθῳότης οὔτε κακία οὔτε θέλησις οὔτε ἐνέργεια. Τὸ ὀλέθριον τοῦτο δόγμα τῆς μοιροκρατίας, ὅπερ ἐκμηδενίζει τὴν ἀτομικότητα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἠθικὴν του ἀξίαν, ὅταν μεθαρμοσθῇ εἰς δόγμα πολιτικὸν καταστρέφει τὴν ἔννοιαν τῆς ἐλευθερίας καὶ παραλύει πᾶσαν ἐνέργειαν. Ἐξηγεῖται λοιπὸν ἡ ἀδράνεια, ἡ στασιμότης καὶ ἡ πολιτικὴ μονοτονία ἡ ἐπικρατοῦσα ἀπ' αἰώνων εἰς τὴν Ἰνδικήν, εἰς τὴν Κίναν, εἰς τὴν

Ἰαπωνίαν καὶ εἰς τὰς ἄλλας χώρας τῆς Ἀσίας. Ἐξηγεῖται ἡ ἀπολυταρχία, ἡ παμβασιλεία, ἡ εὐχερὴς καὶ ἄνευ ἀντιστάσεως ἢ κατόπιν μικρᾶς ἀντιστάσεως μεταβολὴ τῶν δυναστειῶν.

Εἰς τοὺς Ἑσπερίους, ἀντιθέτως, ἰσχύει τὸ δόγμα τῆς ἀτομικότητος καὶ τοῦ ἐγωισμοῦ. Κανεὶς λόγος ἐκεῖ περὶ θείας προνοίας, ἡ ὁποία διεξάγει τὰ ἀνθρώπινα. Ἰσχύει τὸ ἐγώ. Ἐκ τούτου καὶ ἑρμηνεύεται ἡ κοινωνική των ἀεικινησία καὶ ἀκαταστασία, ἡ πρὸς τὴν ἀτομικὴν ἀνεξαρτησίαν ἀκατάσχετος ὁρμὴ καὶ ἡ ἄκρα δραστηριότης— καὶ εἶναι ἄλλο ζήτημα ὅτι ἀργότερον διευθετήθησαν λογικῶς ταῦτα χάρις εἰς τὸ σωτήριον πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἐγνώρισεν ἡ Δύσις κυρίως διὰ τῶν Ἑλλήνων, χάρις ἐπίσης εἰς τὴν ἐναρμόνιον ἑλληνικὴν διάνοιαν, τὴν ὁποίαν μετελαμπάδευσεν εἰς τοὺς ἑσπερίους λαοὺς τὸ πρωτοπόρον Βυζάντιον, ὁ μέγας ἐκεῖνος φύλαξ καὶ πρόμαχος καὶ καλλιεργητὴς συγχρόνως τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ, ἤγουν τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ.

Καὶ ταῦτα ὡς πρὸς τοὺς Ἀσιανοὺς καὶ τοὺς Ἑσπερίους. Ἀλλὰ τὸ ἑλληνικὸν ἐναρμόνιον γένος ἐβάδιζε πάντοτε τὴν βασιλικήν, τὴν μέσην, ὁδόν, κατὰ τὸ ἀριστοτελικὸν παράγγελμα: «τὸ μέσον τῶν ὑπερβολῶν ἐπαινοῦμεν καὶ χρῆναι διώκειν φαμέν». Καί, ὅπως εἰς τὴν πολιτείαν, οὕτω καὶ εἰς τὴν θρησκείαν συνῆπτεν ὁ Ἕλλην εἰς ἀσύγχυτον ἕνωσιν τὰ δύο ἀντίρροπα, ἤτοι τὴν ἐπενέργειαν τῆς θείας φύσεως καὶ τὴν ἐλευθέραν βούλησιν τοῦ ἀνθρώπου, ἅτινα συνιστοῦν τὸ δόγμα τῆς θείας προνοίας. Καὶ τὸ δόγμα τοῦτο ὡς προτύπωμα συνέλαβεν ὁ λαὸς τῶν Ἑλλήνων κατὰ θείαν εὔνοιαν τοῦ σπερματικοῦ λόγου, ἂν ἐνθυμηθῶμεν ὅσα διεκήρυξε περὶ τῶν πρὸ Χριστοῦ Χριστιανῶν, μεσοῦντος τοῦ β΄ μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, ὁ Ἰουστῖνος, ὁ Φιλόσοφος καὶ Μάρτυς. Καὶ ἦτο φυσικὸν ὁ λογικός, ὁ φιλόσοφος, ὁ προοδοποιὸς εἰς Χριστόν λαὸς τῶν Ἑλλήνων νὰ ἔχῃ τηλαυγῆ κανόνα τὴν ρήτραν: Σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει. Θεὸς λοιπὸν καὶ οὐκ ἐγὼ εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἐγὼ καὶ οὐ Θεὸς εἰς τὴν Ἑσπερίαν. Θεὸς καὶ ἐγὼ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Δ΄

Καὶ ταῦτα μὲν γενικώτερον περὶ τῶν ἐμφύτων ροπῶν καὶ ἰδιοτήτων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν διαφορῶν του καὶ εἰς τὴν πολιτείαν καὶ εἰς τὴν θρησκείαν πρὸς τὸ ἀσιατικὸν καὶ πρὸς τὸ παλαιὸν —προχριστιανικόν— «εὐρωπαϊκὸν» πνεῦμα. Ἀλλ' ἂν τώρα θελήσωμεν νὰ ἴδωμεν δι' ὀλίγων τὴν ἀναλογίαν—διότι ὁμοιότητες εἰς τὴν ἱστορίαν δὲν ὑπάρχουν—τῆς ἑλληνικῆς πολιτειακῆς ὀργανώσεως πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον χριστιανικὴν ὀργάνωσιν, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν τὰ ἑξῆς:

Χαρακτῆρες τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας εἶναι: Πρῶτον· κ υ ρ ι α ρ χ ί α τ ο ῦ λ α ο ῦ, δηλαδὴ τὸ δύνασθαι, κατ' 'Αριστοτέλη, πάντα πολίτην ἔχοντα τὰ κατάλληλα προσόντα ἄρχειν πᾶσαν ἀρχήν. Δεύτερον· ἰ σ ο ν ο μ ί α, τουτέστιν ἴση ἀπονομὴ τοῦ δικαίου καθοριζομένη ὑπὸ τοῦ νόμου. Τρίτον· ἰ σ η γ ο ρ ί α, ἤτοι ἔκφρασις τῆς ἀτομικῆς γνώμης καὶ ἐλευθέρα συζήτησις ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πατρίων νόμων καὶ παραδόσεων. Τέταρτον· π ρ ό β α σ ι ς π ρ ὸ ς τ ὴ ν λ ε λ ο γ ι σ μ έ ν η ν Μ ε τ α β ο λ ή ν, ἐφ' ὅσον αὕτη εἶναι ἀπαραίτητος, καὶ εἰς τὸ πλαίσιον πάντοτε τῆς Συντηρήσεως, τῆς Παραδόσεως. Πέμπτον· ἰ σ ο ψ η φ ί α, ἴσον δικαίωμα ψήφου εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου. Ἕκτον· ὑ π ε ύ θ υ ν ο ν τ ῶ ν ἐ ν τ έ λ ε ι, δηλονότι τῶν ἀρχόντων, οἱ ὁποῖοι, ἀποθέτοντες τὴν ἀρχήν, ὀφείλουν λόγον διδόναι: «Οὐδεὶς τῶν ὁπωστιοῦν πρὸς τὰ κοινὰ προσεληλυθότων ἀνυπεύθυνος ἔστω», κατὰ τὸν 'Αθηναῖον πολιτικὸν 'Εφιάλτην. Καὶ ἕβδομον· ὑ π ε ρ τ ά τ η ἰ σ χ ὺ ς κ α ὶ ἀ ν έ κ κ λ η τ ο ν τ ῆ ς ἐ κ κ λ η σ ί α ς τ ο ῦ δ ή μ ο υ, ὡς συναιρούσης τὴν κοινὴν γνώμην τῶν πολιτῶν.

'Αλλὰ τὰ αὐτὰ χαρακτηρίσματα εὑρίσκομεν καὶ εἰς τὴν 'Ορθόδοξον Ἑλληνικὴν 'Εκκλησίαν, συνεχίζουσαν τὴν δημοκρατικὴν καὶ ἰσόρροπον παράδοσιν τοῦ δημοσίου βίου τῶν Ἑλλήνων. Συγκεκριμένως:

Πρῶτον· πᾶς χριστιανός, ἔχων τὰ κατάλληλα πρὸς τὴν πνευματικὴν διοίκησιν προσόντα δύναται νὰ προαχθῇ εἰς οἱονδήποτε ἀξίωμα τῆς 'Εκκλησίας, πρᾶγμα ἀπαγορευόμενον εἰς τὰς ἀσιατικὰς ἱεροκρατικὰς πολιτείας.

Δεύτερον· πάντες οἱ πνευματικοὶ πολῖται οἱ ἐγγεγραμένοι εἰς τὸ ἱερὸν ληξιαρχεῖον τῆς 'Εκκλησίας ἔχουν ἴσα δικαιώματα. Οὐδεμία διάκρισις δεσπότου καὶ δούλου, Ἕλληνος καὶ βαρβάρου, πλουσίου καὶ πένητος, ἰδιώτου καὶ ἄρχοντος. Οἱ πάντες εἶναι ἀδελφοὶ καὶ ἴσοι ἐνώπιον τῶν ἱερῶν θεσμῶν τῆς 'Εκκλησίας, οἱ πάντες εἶναι υἱοὶ Θεοῦ κατὰ χάριν καὶ συγκληρονόμοι Χριστοῦ, οἱ πάντες πολῖται ἐλεύθεροι τῆς πνευματικῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Τρίτον· πάντες οἱ πιστοὶ ἔχουν τὸ δικαίωμα τῆς ἰσηγορίας. Καὶ αὐτὸς ὁ κατὰ κόσμον ταπεινότερος τῶν πιστῶν, ἅμα ἴδῃ καὶ τὸν ἀνώτατον ἀκόμη πνευματικόν του ἄρχοντα ἐκτρεπόμενον τῆς ὀρθῆς πίστεως, δύναται νὰ τὸν καταγγείλῃ διὰ τῆς ἁρμοδίας καὶ κανονικῆς ὁδοῦ εἰς τὸ δημόσιον τῆς 'Εκκλησίας καὶ νὰ συνηγορήσῃ ἐνώπιον αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τῶν θείων δογμάτων καὶ παραδόσεων, καὶ διὰ τοῦ λόγου καὶ διὰ συγγραμμάτων. Λέγοντες τοῦτο δὲν ἐννοοῦμεν, ὅτι πᾶς πιστὸς ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς συμπαρεδρίας εἰς τὰς συνόδους· διότι τοῦτο ἐπιτρέπεται εἰς μό-

νους τοὺς ἐπισκόπους, τοὺς νομίμους ἀντιπροσώπους τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ καὶ λειτουργοὺς τῆς Ἐκκλησίας. Ἔχει δὲ τὸ δικαίωμα τῆς ἰσηγορίας πᾶς πιστός, διότι ἡ ἱερὰ παρακαταθήκη τῆς εὐσεβείας δὲν εἶναι ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ διαπεπιστευμένη ἀποκλειστικῶς εἰς προνομιοῦχον τινὰ τάξιν ἢ εἴς τινα ὑψίστην προσωπικότητα, ὅπως ἀξιοῦται εἰς ἄλλας χριστιανικὰς Ἐκκλησίας, ἀλλ' εἰς ὅλον τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὸ πλήρωμα δηλονότι τῶν πιστῶν, τοῦ ὁποίου κυβέρνησις ἢ «βουλὴ» εἶναι ὅσοι ἐδέχθησαν διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὸ ὑπερφυὲς δῶρον τῆς ἀρχιερωσύνης, οἱ κατ' ἐξοχὴν λειτουργοὶ καὶ οἰκονόμοι τῶν μυστηρίων τῆς χάριτος, οἱ ὁποῖοι ἐν ἀγάπῃ καὶ ἀδελφικῇ ἰσότητι συνερχόμενοι εἰς τὰς σ υ ν ό δ ο υ ς των, ἤτοι εἰς τὰς ἱεράς των βουλάς, εἰς τὰ ἀμφικτιονικά των συνέδρια, ὀφείλουν νὰ ἑρμηνεύουν εἰς τοὺς συνοδικούς των ὅρους, εἰς τὰ π ρ ο β ο υ λ ε ύ μ α τ α, τὰ ἱερὰ δόγματα καὶ τὸν θεῖον νόμον ὄχι αὐθαιρέτως καὶ κατ' ἴδιον ὑπολογισμόν, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, συμφώνως ἐπίσης πρὸς τὴν καθολικὴν καὶ ζῶσαν παράδοσιν καὶ τὴν κοινὴν καὶ πάτριον δόξαν. Καὶ ὀφείλουν νὰ ὑποβάλλουν τὰ α ὐ τ ο ῖ ς δ ό ξ α ν τ α εἰς τὴν ἐπιδοκιμασίαν καὶ ἐπιψήφισιν τοῦ χριστιανικοῦ δήμου, τοῦ ἄλλως πληρώματος τῶν πιστῶν, τοῦ ὅλου Σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ὡς παρατηρήσωμεν ἐν παρεκβάσει, ὅτι εἰς τὸ κατὰ Χριστὸν ἐκκλησιαστικὸν πολίτευμα διετηρήθησαν — ἀπὸ τοῦ ὅρου ἤδη Ἐ κ κ λ η σ ί α — οἱ ὅροι τοῦ δημοσίου βίου τῶν Ἑλλήνων.

Τέταρτον· πάντες οἱ πιστοὶ ἔχουν ἴσην ψῆφον εἰς τὰς περὶ πίστεως ὑποθέσεις· ὁ πάπας Νικόλαος ὁ Α´ εἰς ἐπιστολήν του πρὸς τὸν μέγαν πατριάρχην Φώτιον ρητῶς ὁμολογεῖ τοῦτο.

Πέμπτον· οὐδεμία ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ εἶναι ἀνεύθυνος: Πάντες οἱ πνευματικοὶ ἄρχοντες καὶ ἀρχιερεῖς καὶ πατριάρχαι καὶ πάπαι ὀφείλουν ε ὐ θ ύ ν α ς δ ι δ ό ν α ι τῆς ἀσκήσεως τῆς ἀρχῆς εἰς τὸ δημόσιον τῆς Ἐκκλησίας. Ἰσχύει καὶ ἐδῶ ἡ παλαιὰ ρήτρα, τὴν ὁποίαν, κατὰ λεκτικῶς διάφορον τῆς ἀνωτέρω σημειωθείσης παράδοσιν, ἐθέσπισεν ὁ λαμπρὸς Ἀθηναῖος πολιτικὸς Ἐφιάλτης: «εὐθύνας διδόναι πάντας τῶν εἰς τὰ κοινὰ ὁπωστιοῦν προσεληλυθότων». Καὶ ὁ Χρυσόστομος λέγει: «ἀπολελυμένη (=ἀνεύθυνος) ἐξουσία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀφόρητος».

Ἕκτον· ἡ ὑπερτάτη αὐθεντία καὶ τὸ ἀλάθητον κεῖται εἰς μόνην τὴν ἱερὰν Πνύκα, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ χριστιανικοῦ δήμου, τὴν ὁποίαν ἐκπροσωποῦν αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι. Καὶ τὰ δ ό γ μ α τ α, ἀναλογοῦντα πρὸς τὰ ψ η φ ί σ μ α τ α τοῦ ἑλληνικοῦ

δήμου, πρέπει νὰ ἀποδέχωνται πάντες οἱ πνευματικοὶ πολῖται μὲ ἄκρον σεβασμὸν — καὶ ὁ ἔσχατος τῶν λαϊκῶν χριστιανῶν καὶ ὁ ἀνώτατος ἐκκλησιαστικὸς ἄρχων.

Ε΄

Ἰδού, νομίζομεν, ἡ ἀναλογία τῶν ἀρχῶν τῆς ἰσαδέλφου καὶ ἰσονόμου ἑλληνικῆς πολιτείας πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ πρώτη εἶναι προτύπωμα τῆς δευτέρας — γέννημα ἡ πρώτη τοῦ ἐνθύμου καὶ διανοητικοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων, τὸ ὁποῖον, εἰς τὸ μέσον τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ κρατήσῃ εἰς ἰσοσταθμίαν τὰ ἀντίρροπα, διέδωσεν εἰς τοὺς ἀδιανοήτους Ἑσπερίους τὴν διάνοιαν, εἰς τοὺς ἀθύμους Ἀσιανοὺς τὸν θυμὸν καὶ διὰ τῆς ἀναλογικῆς πολιτικῆς ἰσότητος, διὰ τῆς «φιλίας», διὰ τῆς θετικῆς ἐκφορᾶς τῆς ἐννοίας τῆς ἀγάπης — ἡ ὁποία εἰς τὴν Ἀνατολὴν μόνον ἀρνητικῶς ἐξεφέρετο — προπαρεσκεύασε τὸν κόσμον εἰς ἀποδοχὴν τῆς διὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Παύλου, —τοῦ «Πρώτου μετὰ τὸν Ἕνα»— ὡλοκληρωμένης ἀγάπης, «ἐλθόντος τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν».

Λοιπόν, ὁ περὶ ἰσονόμου καὶ ἀδελφικῆς πολιτείας ὁρισμὸς ἐκεῖνος τοῦ Κλεοβούλου τοῦ Λινδίου δύναται πλήρως νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας. Ἐπαναλαμβάνομεν: «Πολιτεία ἀλάνθαστος ἡ μαθηματικῶς περιφέρειαν καὶ κέντρον ἔχουσα, ἡ διὰ μυριοπληθῶν ἀκτίνων ἐπὶ τὸ αὐτὸ βαίνουσα· ἡ δὲ θάτερον τούτων μὴ ἔχουσα, εἰ ἐγχωρεῖ τοῦτο τῇ διανοίᾳ, ἐστὶν ἢ κέντρον ἄνευ περιφερείας, ἢ περιφέρεια ἄνευ κέντρου, πολλὰ τὰ ἀτάσθαλα ἐπάγουσα». Καὶ πράγματι: Ἂν ἀντὶ τῆς λέξεως π ο λ ι τ ε ί α θέσωμεν τὴν λέξιν Ἐ κ κ λ η σ ί α ἔχομεν τὸν ὁρισμὸν τῆς Ὀρθοδοξίας. Ὁπότε τὸ μὲν κέντρον δηλοῖ τὴν εἰς τὰς πνευματικὰς ἀρχὰς ἔλλογον ὑποταγήν, τὴν πειθαρχίαν εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς νόμους καὶ τὸν ἀπεριόριστον σεβασμὸν εἰς τὰς πατρίους παραδόσεις· αἱ δὲ «μυριοπληθεῖς ἀκτῖνες» τὴν καθολικὴν ζωὴν καὶ ἐνέργειαν τῶν πνευματικῶν πολιτῶν, τὴν ἐκδηλουμένην εἰς τὴν λογικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἔρευναν καὶ συζήτησιν.

Ἰδοὺ διατὶ οἱ Ἕλληνες ἔμειναν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους πιστοὶ εἰς τὸ ἰσάδελφον κοινοβουλευτικὸν ἢ συνοδικὸν πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας: Ἀνεπτύχθη τοῦτο κατὰ τὰς ἐμφύτους ἑλληνικὰς ροπὰς καὶ τὰς ἑλληνικὰς ἱστορικὰς καὶ ἐθνικὰς παραδόσεις. Ἐξηγοῦμεν λοιπὸν διατὶ ὁ Ἕλλην ἠρνήθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν παμβασιλείαν ἑνὸς θνητοῦ, καὶ πολλάκις διεμαρτυρήθη κατ᾽ αὐτῆς καὶ διὰ λόγου καὶ διὰ συγγραμμάτων καὶ δι᾽ αἱμάτων. Καὶ ὄχι μόνον κατὰ τῆς Ρωμαϊκῆς ταύτης παμβασιλείας ἐστράφη ὁ Ἕλλην, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς ἀντιθέτου πρὸς αὐτὴν πνευματι-

κῆς ἀναρχίας τῆς Διαμαρτυρήσεως, ὡς φύσει ἀποστρεφόμενος τὴν ἀσυμμετρίαν καὶ τὰς ὑπερβολάς. Πιστὸς ὁ Ἕλλην εἰς τὸν Λόγον — τὸν ὁποῖον κλασσικῶς ἐκφράζει ἡ «μεσότης» τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀντιτιθεμένη εἰς τὴν «ἔλλειψιν» καὶ τὴν «ὑπερβολὴν» — δὲν ἀπεμακρύνθη ποτὲ ἀπὸ τὰς ρήτρας τῶν παλαιῶν σοφῶν καὶ νομοθετῶν τοῦ Ἔθνους: μέτρον ἄριστον — μηδὲν ἄγαν. Καὶ διὰ τοῦτο ὄχι μόνον πρέπει νὰ ἐμμένωμεν εἰς τὸ πάτριον δημοκρατικὸν καθεστὼς τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπαναφέρωμεν τὸν ἀτόπως ἐκβληθέντα θεσμὸν τῆς συμμετοχῆς καὶ τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἱεραρχῶν, τὸν ὁποῖον διατηροῦν — πρὸς τιμήν των — μόνον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς πολυστενάκτου Κύπρου. Διότι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἡ ἀγαθὴ μαρτυρία τῆς κοινῆς γνώμης.

ΕΥ. Π. ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΔΙΑΛΟΓΙΣΜΟΣ

Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ Ροδεσιανοῦ Συνεδρίου τῆς Θ.Ε. ἕνα Κυριακάτικο πρωϊνὸ ἀφιερώθηκε σὲ Διαλογισμό. Ἀπὸ τὸ κείμενο παραθέτομε τὰ κυριώτερα σημεῖα:

ΓΝΩΡΙΖΩ ὅτι εἶμαι ἀγνὸ πνεῦμα, ὅτι ὑπῆρχα πάντοτε καὶ ὅτι πάντοτε θὰ ὑπάρχω. Ὑπάρχει ἐντός μου μιὰ θέσις ἐμπιστοσύνης, ἠρεμίας καὶ ἀσφαλείας, μὲ γνῶσι καὶ κατανόησι γιὰ ὅλα. Εἶναι ὁ Παγκόσμιος Νοῦς, ὁ Θεός, τοῦ ὁποίου ἀποτελῶ μέρος.

ΓΝΩΡΙΖΩ ὅτι ἡ ἄπειρος διάνοια γνωρίζει τὴν ἀπάντησι στὰ προβλήματά μου καὶ προσπαθῶ νὰ ἐναρμονισθῶ μαζί της. Ἤρεμα, μὲ τὸν διαλογισμό, δίχως βιασύνη ἢ ἐκνευρισμό. Προσπαθῶ νὰ κρατῶ τὶς θετικὲς ἐποικοδομητικὲς σκέψεις καὶ νὰ διώχνω τὶς ἀρνητικὲς καὶ καταστρεπτικές.

ΕΙΜΑΙ — ΕΙΜΑΙ — ΕΙΜΑΙ! τὸ ἐπαναλαμβάνω. Πιστεύω στὸν ἑαυτό μου. Πιστεύω πὼς αὐτὸ μπορῶ νὰ τὸ κάμω. Τὸ λέγω μὲ πεποίθησι. Τὸ βλέπω νὰ ἐπαληθεύη, τὴν πίστι μου ν' αὐξάνη. Εἰκονίζω τὸν ἑαυτό μου ὅπως θὰ ἤθελα νὰ εἶναι. Καὶ ἀναλόγως ἐνεργῶ. Ἔχω βλέψεις. Σαφεῖς. Ἀπαρίθμημένες. Ἐργάζομαι γι' αὐτὲς καθημερινά. Μένω σταθερός. Καὶ βλέπω τὴν πληρότητα τῆς ζωῆς νὰ ἔρχεται κοντά μου.

ΒΛΕΠΩ τὸ χέρι τῆς Θείας διανοίας στὰ πάντα γύρω μου, στὸ ἄνθος, στὸ δένδρο, στὴν χλόη, στὸν χείμαρρο, στὰ ζῶα, στοὺς ἀνθρώπους. Βλέπω τὸ φῶς τῆς θείας συμπόνιας. Συναντῶ τὴν ἀγάπη στὴν καρδιὰ φίλων καὶ ξένων. Γνωρίζω τὴν ἀγάπη στὴν ἴδια μου τὴν καρδιά. Γνωρίζω ὅτι ἡ Θεία Ζωὴ ξεχύνει τὸ πνεῦμα της σὲ κάθε κύτταρο. Ὅσο ἐναρμονίζομαι πρὸς τὸν πνευματικὸ νόμο, μαθαίνω νὰ ζῶ σὲ ἁρμονία μὲ τὸ σῶμα μου. Ἀπολαμβάνω τὴν ζωή.

ΕΙΜΑΙ ὅλος ἐμπιστοσύνη, γαλήνιος, βέβαιος. Ὅταν σκοντάφτω σ' ἕνα ἐμπόδιο, ρωτιέμαι ποιὸ νὰ ἦταν τὸ λάθος μου. Τὸ λάθος εἶναι διδαχή. Ἀποφασίζω νὰ βελτιωθῶ. Ἀναζητῶ τὸ πνεῦμα τῆς καθαρῆς ἀλήθειας καὶ στοργικῆς ἀγάπης στὰ βάθη τοῦ εἶναι μου. Προσπαθῶ νὰ τελειοποιήσω τὸ ὄργανον στὴν ὑπηρεσία τοῦ Διδασκάλου. Ἀνατίθεμαι στὰ χέρια του, γιὰ νὰ συνθέση τὴν δική του μουσικὴ στὴν ὀρχήστρα τῆς ἀνθρωπότητος...

ΟΜ! ΟΜ! ΟΜ!

Η ΣΤΟΑ
καὶ πῶς νὰ τὴν ἐνισχύσετε

THE LINK Νοτίου 'Αφρικῆς

Μιὰ Νοτιοαφρικανικὴ στοά, ποὺ ἔχει τὸν διακριτικὸ τίτλο «Οἱ Χριστόφοροι», ἐξέδωσε ἕνα μικρὸ φυλλάδιο, ποὺ δείχνει πῶς οἱαδήποτε ὀργάνωσις μπορεῖ νὰ δυναμώσῃ. Βασικά, τὸ ζήτημα δὲν τίθεται «Τί μπορεῖ νὰ γίνῃ γιὰ τὸ δυνάμωμα τῆς στοᾶς», ἀλλὰ «Ἐγὼ τί μπορῶ νὰ κάνω».

1. ΤΑΚΤΙΚΗ ΦΟΙΤΗΣΙΣ

Ἕνας συνταξιοῦχος χαλυβουργὸς 80 ἐτῶν ἐτιμήθη ἐσχάτως γιὰ τὴν ὑποδειγματικὴ παρακολούθησι τῶν ἐργασιῶν τῆς σχολικῆς ἐπιτροπῆς, τῆς ὁποίας ἦτο μέλος. Ἀπουσίασε μόνον πέντε φορές.

★ Θέσε το ζήτημα ἀρχῆς νὰ εἶσαι τακτικὸς στὶς συνεδριάσεις. Γιὰ νὰ μετέχης, πρέπει νὰ μετέχης αὐτοπροσώπως.

★ Τὸ σπουδαῖο δὲν εἶναι «νὰ ἀνήκης» ἢ «νὰ πληρώνης». Ὅταν ὁ ὅμιλος ἀξίζει τὴν συμμετοχή σου, πρέπει νὰ τοῦ προσφέρης κάτι περισσότερο ἀπὸ τὴν παρουσια σου στὸ μητρῶο ἢ τὸ βιβλίο τοῦ ταμείου. Νὰ προσφέρης τὴν συνεχῆ ἐνεργὸ προσωπική σου συμβολή.

★ Μὴν ἀπουσιάζης γιὰ μόνον τὸν λόγο ὅτι αἱ συνεδριάσεις δὲν γίνονται ὅπως θὰ νόμιζες ὅτι πρέπει. Ἀνακατώσου ὁ ἴδιος νὰ ἐφαρμοσθοῦν αἱ ἀπόψεις σου. Ἐνθάρρυνε καὶ τοὺς ἄλλους νὰ κάμουν τὸ ἴδιο.

★ Θυμήσου ὅτι δὲν ἔχεις δικαίωμα νὰ γκρινιάζης γιὰ τὶς συνεδριάσεις, ὅταν ἐσὺ δὲν παρίστασαι.

2. Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ

Κάθε ὀργάνωσις δυνατὸν νὰ χάσῃ τὴν προοπτικὴ τῶν σκοπῶν της ἢ νὰ ξεφύγῃ σὲ δευτερεύουσες ἐνέργειες.

Κάθε τόσο πρέπει νὰ ἐπανεξετάζωνται οἱ κανονισμοί. Ἂν κανένας σκοπὸς ἢ μέθοδος φαίνονται ξεπερασμένοι, διαγράψετέ τους. Ἀλλά, ἂν ὁ σκοπὸς διατηρεῖται, πρέπει νὰ τὸν ἐπιδιώκετε δραστήρια καὶ σοβαρά.

3. ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΜΕΛΟΥΣ

α) Ἐκπληρώνει πρόθυμα τὶς ὑποχρεώσεις του, ποὺ συμβαδίζουν μὲ τὰ δικαιώματά του.

β) Γνωρίζει ὅτι ἐκεῖνο ποὺ πράττει ἢ παραλείπει βοηθεῖ ἢ βλάπτει τὸν καθένα.

γ) Γνωρίζει τὶς δυνατότητές του, ἀλλὰ κάνει αὐτὸ ποὺ προσδοκοῦν λογικὰ ἀπὸ αὐτόν.

δ) Δὲν ἀνοίγει μόνον τὸ στόμα του νὰ μιλήση, ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτιά του νὰ ἀκούη.

ε) Λαμβάνει ἀποφάσεις γρήγορα καὶ ἔξυπνα.

στ) Δὲν εὔχεται μόνον γ ὰ τὴν ὀργάνωσί του, ἀλλὰ καὶ δρᾶ.

4. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ

Ἡ ἐργασία σὲ ὁποιαδήποτε ὀργάνωσι μπορεῖ νὰ καταντήση ψυχρὴ καὶ ἀπρόσωπη, ἐκτὸς ἂν τὰ μέλη δίνουν ἕναν θερμὸ προσωπικὸ τόνο σὲ ὅ,τι κάνουν. Καὶ ὑπάρχουν ἀναρίθμητες εὐκαιρίες. Ἐπὶ παραδείγματι:

★ Νὰ εἶσθε εὐγενικοί, ἀντὶ νὰ στέκεσθε σὲ ἀπόστασι ἢ ἐχθρικοί.

★ Δείχνετε εὐγένεια καὶ σταθερότητα ὁσάκις πρέπει νὰ ἐκτελέσετε κάτι.

★ Κρατᾶτε τὶς γραμμὲς ἐπικοινωνίας ἀνοιχτές.

★ Διαφωνεῖτε στὴν ἀνάγκη, χωρὶς νὰ γίνεσθε δυσάρεστοι.

★ Δίδετε στήριγμα σ' ἐκείνους ποὺ ἀποθαρρύνονται.

★ Σέβεσθε τὰ αἰσθήματα καὶ φρονήματα τῶν ἄλλων, ὅσο καὶ νὰ διαφέρουν ἀπὸ τὰ δικά σας.

★ Ἀκροᾶσθε προσεκτικά, ὅταν ἄλλοι εἶναι στό βῆμα. Οἱ ψίθυροι εἶναι ἀγενεῖς, τὸ λιγώτερο.

Μὲ μιὰ λέξι: «Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε εἰμὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους». (Ρωμ. 13 : 8).

5. ΣΚΕΠΤΕΣΘΕ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΣΑΣ

Χρειάζεται προσπάθεια γιὰ νὰ σκέπτεται κανείς, ἀντὶ νὰ «λέη ναί». Ἀλλὰ ἂν δὲν πάρετε πρωτοβουλία, θὰ ἀποστερήσετε τοὺς ἄλλους ἀπὸ τὶς καλὲς ἰδέες, ποὺ ὁ Θεὸς τὶς στέλλει ἐνδεχομένως μὲ τὴν δική σας μεσολάβησι.

Μελετᾶτε τὶς διάφορες ὄψεις τῶν θεμάτων, ὥστε νὰ μορφώνετε δικές σας κρίσεις. Βασίζετε τὶς ἀπόψεις σας στὴ λογική, ὄχι στὸ συναίσθημα. Σὲ ἀρχές, ὄχι σὲ πρόσωπα. Στὸ κοινὸ καλό, ὄχι στὸ εἰδικὸ συμφέρον.

6. ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ

Πολλὲς ὀργανώσεις σώθηκαν ἀπὸ μιὰ προβληματικὴ κατάστασι μὲ τὴν φωνὴ ἑνὸς μοναχικοῦ ἀτόμου, ποὺ σηκώθηκε ὄρθ ος καὶ ἔκαμε τὴ φωνή του ν' ἀκουσθῆ.

Πρωτίστως, νὰ γνωρίζετε γιὰ τί μιλᾶτε. Ἔπειτα, ἂν θέλετε νὰ συμμερισθοῦν ἄλλοι τὶς ἰδέες σας, ἐργασθῆτε σκληρά, ἀναπτύξετε τὶς ἱκανότητες τῆς προσαγορεύσεως μιᾶς ὁμάδος, τῆς παρουσιάσεως τῶν πραγμάτων σαφῶς, τῆς συνοψίσεως τῶν προτάσεων, τῆς ἐπικλήσεως συγκεκριμένων παραδειγμάτων καὶ γενικὰ τῆς κυριαρχίας τῆς διαλεκτικῆς διαδικασίας.

Οἱ ψυχικοὶ κραδασμοὶ ἀνυψοῦνται μὲ ἁγνότερη τροφὴ

Στὸ περιοδικὸ τῆς Θ. Ε. τῆς Μαλαισίας ἐδημοσιεύθη τὸ κάτωθι ἄρθρον σχετικὰ μὲ τὴν ἀνύψωσι τῶν ψυχικῶν κραδασμῶν, ποὺ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν κατάλληλη (φυτικὴ) τροφή:

Πολλοὶ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν ὑπ᾿ ὄψει τους ὅτι εἴμεθα ὅ,τι προσδιορίζουν αἱ δονήσεις τοῦ σώματός μας. Μεταφέρομε κραδασμοὺς ποὺ εἶναι δικοί μας καὶ ποὺ προσλαμβάνομε ἀπὸ ἄλλα ὄντα ἢ πράγματα, ὁρατὰ ἢ ἀόρατα. Κάθε τι ποὺ ἐπιτρέπομε νὰ μπῆ στὴ ζωή μας, στὰ αἰσθήματά μας, στὶς σκέψεις μας, στὰ σώματά μας, μπορεῖ νὰ γίνη μέρος τῶν δικῶν μας κραδασμῶν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τοὺς χαμηλώση, προκαλώντας ἀσθένεια καὶ ἀτυχία, εἴτε νὰ τοὺς ὑψώνη, φέροντας ὑγεία καὶ εὐτυχέστερη ζωή.

Τοῦτο ἰσχύει ἰδιαιτέρως γιὰ τὴν τροφὴ καὶ τὰ ποτὰ ποὺ εἰσάγομε στὸ σῶμα μας. Μεταφέρουν κραδασμοὺς ποὺ τοὺς προσθέτομε στοὺς δικούς μας. Λίγοι ἄνθρωποι συναισθάνονται πόσο πολὺ κρατοῦνε σὲ ὀπισθοδρόμησι τὴν πνευματική τους ἀνάπτυξι τρώγοντας λανθασμένες τροφές, οὔτε τοὺς ταχεῖς διασκελισμοὺς ποὺ θὰ ἐπετύγχαναν, ἂν ἔδιναν περισσότερη προσοχὴ σὲ ὅ,τι εἰσάγουν στὸ σῶμα τους.

Τὰ φροῦτα μεταφέρουν τοὺς ὑψηλότερους κραδασμούς. Τὰ χορταρικά, ἔπειτα. Τὰ ὄσπρια εἶναι τρίτα στὸν πίνακα, ἐνῶ τὰ ζωϊκὰ προϊόντα εἶναι τελευταῖα καὶ τὸ κρέας, ἐντελῶς ἔσχατον. Ἀπὸ τὰ φροῦτα, τὰ νωπὰ καὶ ἀμαγείρευτα περιέχουν τοὺς ὕψιστους κραδασμούς, μόνον ἐπιβάλλεται προσεκτικὸ πλύσιμο. Τὰ νωπὰ λαχανικὰ ἀκολουθοῦν. Ἐνθυμεῖσθε ὅτι τὸ βράσιμο ἢ ψήσιμο καταστρέφει τὴν ζωϊκὴ δύναμι μέσα στὴν τροφή, ἀδιάφορο ποιὸς ἦταν ὁ ἀρχικὸς κραδασμός.

Δὲν μποροῦμε νὰ συστήσωμε ἀρκετὰ τὴν προμήθεια στὴν κουζίνα σας ἑνὸς ἐργαλείου γιὰ τὴν ἐξαγωγὴ τοῦ χυμοῦ. Περιορίσετε τὸ κρέας καὶ θὰ οἰκονομήσετε τὸ ποσὸν γιὰ τὴν προμήθειά του. Ἀξίζει τὴν δαπάνη. Οἱ χυμοὶ νωπῶν φρούτων καὶ χορταρικῶν καθαρίζουν τὸ αἷμα, οἰκοδομοῦν ἐνέργεια καὶ θεραπεύουν πολλά. Πολλοὶ ἄνθρωποι ποὺ δὲν μποροῦν νὰ τρῶνε φροῦτα νωπὰ ἢ χορταρικά, βγάζουν τὸν χυμό τους. Ἡ κατανάλωσις χυμῶν εἶ-

ναι ἐπίσης βελτίωσις ἐν σχέσει μὲ τὸ ἀκάθαρτο νερό. Μόνον μὴν ξεχνᾶτε ὅτι τὸ ρόφημα τῶν χυμῶν πρέπει νὰ γίνεται ἀργά. Ὅσοι παραπονοῦνται ὅτι νιώθουν δυσφορία ἢ ἀέρια ὅταν πίνουν χυμούς, θὰ εἶχαν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ κάθε ἐνόχλησι ἂν ἔπιναν ἀργὰ - ἀργά.

Οἱ ξηροὶ καρποὶ εἶναι πλούσιοι σὲ πρωτεΐνες καὶ ἐνέργεια. Συνιστῶνται ἰδιαιτέρως σὲ πρόσωπα ποὺ δὲν τρῶνε κρέας. Χρειάζεται ὅμως, καμμιὰ φορά, τρίφτης. Οἱ ξηροὶ καρποὶ μετατρέπονται σὲ ἀλεῦρι, ποὺ ἀναμιγνύεται σὲ σαλάτες ἢ ἐπιδόρπια. Καὶ πάλι, ὅταν οἱ ξηροὶ καρποὶ τρώγονται τριμμένοι, δὲν προκαλοῦν καμμία ἐνόχλησι. Οἱ ἡλιόσποροι καὶ τ' ἀμύγδαλα εἶναι στὴν κορυφὴ τῆς ἀξιολογήσεως.

Οἱ καρποὶ εἶναι ὠφελιμώτεροι στὴν πλήρη μορφή τους, ἀντὶ τῶν λευκῶν καὶ καθαρισμένων ποικιλιῶν. Μὲ ἄλλα λόγια, ὅσο πλησιέστερα εἶναι μία τροφὴ στὴν φυσική κατάστασί της, τόσο περισσότερο εἶναι ὑψηλότερη σὲ κραδασμούς. Τροφὲς μαγειρευμένες ἢ κονσερβαρισμένες δὲν μεταφέρουν τὴν ποσότητα κραδασμῶν τῶν νωπῶν τροφῶν. Οἱ κατεψυγμένες ἔρχονται δεύτερες μετὰ τὶς νωπές.

Τὰ αὐγά, τὸ γάλα καὶ τὰ τυριὰ μεταφέρουν ὑψηλότερους κραδασμούς, παρὰ τὸ κρέας, ἀλλὰ χαμηλότερους ἀπὸ τὶς τροφὲς ποὺ ἀναφέραμε προηγουμένως. Τὰ κρέατα εἶναι χαμηλὰ σὲ κραδασμούς. Τρώγοντας κανεὶς κρέας, δὲν λαμβάνει μόνον τὸν κραδασμὸ μιᾶς «νεκρῆς» τροφῆς, ἀλλὰ καὶ τοὺς κραδασμοὺς τοῦ ζώου ἀπὸ τὸ ὁποῖον προῆλθε, καθὼς καὶ τὸν κραδασμὸ τοῦ τρόμου στὸ σφαγεῖο κατὰ τὴν ὥρα τοῦ θανάτου. Τὰ ἀλκοολικὰ ποτά, τὸ κάπνισμα, τὰ ναρκωτικὰ καὶ τὸ κρέας μεταφέρουν τοὺς πιὸ χαμηλοὺς κραδασμούς. Μακρυὰ ἀπὸ αὐτά, ἂν θέλετε νὰ ἀνυψώσετε τοὺς κραδασμούς σας. Πολλὰ ἀπὸ τὰ λεγόμενα «μαλακὰ» ποτὰ περιέχουν ἐπίσης ἀλκοολικὲς οὐσίες. Ὁ καφὲς ἔχει πολὺ πιὸ χαμηλὸ κραδασμὸ ἀπὸ τὰ ἄλλα φυτικὰ ἀφεψήματα.

Πάντως, δὲν εἶναι σωστὸ νὰ ἐπιχειρήσῃ κανεὶς ν' ἀλλάξῃ συνήθειες διαίτης ἀπὸ τὸ βράδυ ὥς τὸ πρωΐ. Ἡ ἀπότομη ἀλλαγὴ προκαλεῖ στενοχωρίες καὶ βλάβες. Ἡ ἀλλαγὴ πρέπει νὰ εἶναι βαθμιαία.

★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆

ΔΗΜ. Α. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Η ΨΥΧΗ

Ἀποτελεῖ πρόβλημα, ποὺ πάντοτε προσείλκυσε καὶ σήμερα ἀκόμη προκαλεῖ τὸ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον κάθε ἀνθρώπου ποὺ σκέπτεται λίγο ἢ πολύ: Τί εἶναι ἐκεῖνο ποὺ λέγομε ψυχή: Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ «ἐμψυχώνει» τὸν κάθε ἄνθρωπο; Ποὺ τοῦ δίδει τὴ ζωή; Εἶναι αὐτὸ «κάτι» ἢ δὲν εἶναι τίποτε, παρὰ μιὰ συνισταμένη, νὰ ποῦμε, ἀπὸ τοὺς πολλοὺς χημισμοὺς καὶ τὶς διάφορες βιολογικὲς λειτουργίες τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου; Μεγάλο λοιπὸν εἶναι τὸ πρόβλημα.

Ἀλλὰ ἐδῶ προβάλλεται καὶ ἕνα ἄλλο ἐρώτημα γιὰ τὴν ἐπιστήμη, ποὺ κι' αὐτὸ δὲν ἔχει βρῆ τὴ λύσι του. Πρόβλημα σοβαρὸ καὶ ἐπιτακτικό: Πῶς ἀπὸ τοὺς χημισμοὺς τοῦ ὀργανισμοῦ προέρχονται τόσες καὶ τόσες λειτουργίες τοῦ ἐγκεφάλου, ποὺ δὲν εἶναι ὑλικές; Τὸ λογικό, οἱ σκέψεις, οἱ συλλογισμοί, ἡ μνήμη; Οἱ αἰσθήσεις πῶς λειτουργοῦν; Ἡ συνείδησις καὶ τὸ περιεχόμενό της ὀφείλεται σὲ χημισμούς; Καὶ τὸ ὑποσυνείδητο ἀκόμη; Τὸ δὲ συναισθηματικό; Κι' αὐτὸ ἀπὸ χημισμοὺς γίνεται; Καὶ τόσα ἄλλα ἀκόμη πῶς γίνονται;

Εἶναι πραγματικὰ δύσκολο γιὰ τὴν ἐπιστήμη καὶ τὸ θέμα τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ πιὸ δύσκολα αὐτὰ τὰ ἄλλα προβλήματα μὲ τοὺς χημισμούς, διότι καθὼς φαίνεται, δὲν εὑρίσκονται μέσα στὰ πλαίσια τῆς σπουδῆς τῆς ὕλης.

Στὸ κάτω—κάτω ὅμως τὸ πρῶτο πρόβλημα, τοῦ τί εἶναι ψυχή, τὸ παρακάμπτει κατὰ ἕναν τρόπο ἡ ἐπιστήμη. Δὲν ἀσχολεῖται νὰ βρῆ τί εἶναι ἡ ψυχή, ἀλλὰ ἐξετάζει τὰ φαινόμενα ἐκεῖνα, ποὺ τὰ λέγει ψυχικὲς λειτουργίες. Κάμνει, καθὼς καὶ ἡ ἴδια ὁμολογεῖ μὲ θάρρος, ἄψυχη ψυχολογία. Ψυχολογία δηλαδὴ χωρὶς νὰ ὁρίζη τί εἶναι ψυχή... Γιὰ τὸ ἄλλο ὅμως πρόβλημα, γιὰ τὸ πῶς οἱ χημισμοὶ γίνονται λειτουργίες τοῦ νοῦ, συναισθήματα, συνείδησις καὶ τὰ ἄλλα, λύσι δὲν εὑρίσκεται.

Φιλοσοφικὲς θεωρίες περὶ τοῦ τί εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρχουν διάφορες. Δογματικὲς ἀντιλήψεις ποικίλες. Καθὼς ὅμως νομίζω, ὅσο κι' ἂν ἀσχοληθῆ κανεὶς μὲ ὅλα αὐτά, δὲν γίνεται σαφώτερος... Στὸ μόνο ποὺ θὰ ἠμποροῦσε νὰ καταλήξη εἶναι μερικὲς γενικὲς διατυπώσεις: Ἡ μία εἶναι ὅτι καὶ οἱ φιλοσοφικὲς θεωρίες καὶ οἱ δογματισμοὶ συμφωνοῦν στὸ ὅτι ἡ ψυχή, ἡ λεγομένη ψυχή, εἶναι ἕνα στοιχεῖο, ποὺ δίδει στὸν ἄνθρωπο τὴ ζωή. Τοῦτο δικαιολογεῖται καὶ ἀπὸ τὴ σημασία ποὺ ἔχει ἡ λέξι ψυχή. Προέρχεται ἀπὸ τὸ ρῆμα ψύχω, ποὺ θὰ πῆ φυσῶ, πνέω. Ψυχὴ λοιπὸν σημαίνει τὴν πνοή, τὴν ἀναπνοή, συνεκδοχικὰ δὲ τὴ ζωή.

Ἄλλη διαπίστωσι, γενικὴ κι' αὐτή, εἶναι ἡ συμφωνία στὸ ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι πρᾶγμα ὑλικό, ἀλλὰ κάτι τὸ ἄυλο.

Καὶ ἀκόμη μιὰ τρίτη διαπί-

στωσι: ὅτι θεωροῦν τὴν ψυχὴ σὰν κάτι τὸ ἀθάνατο, σὰν κάτι ποὺ δὲν καταστρέφεται, ποὺ δὲν διαλύεται, ὅπως τὸ ὑλικὸ σῶμα, μετὰ τὸν θάνατο. Ἀπὸ αὐτὴ δὲ τὴν τρίτη διαπίστωσι προέρχεται τὸ γνωστὸ δόγμα τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς.

Τώρα ὅμως, ἐδῶ ποὺ φθάσαμε, ἂς σταθοῦμε γιὰ λίγο. Ὥστε λοιπὸν ἡ ἐπιβίωσις τῆς ψυχῆς εἶναι μόνον δόγμα; Μήπως εἶναι μιὰ ἀντίληψι, ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ συνήθως δὲν τὴν προσέχομε, ἰδίως τώρα στοὺς καιροὺς μας, ποὺ μᾶς ἔχει συνεπάρει ἡ μεγάλη πρόοδος τῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ τεράστια ἄνοδος τῆς τεχνολογίας, ἡ ὁποία μᾶς ἔχει καταπλήξει; Τώρα στοὺς καιρούς μας, στὸν αἰῶνα μας μὲ τὴν ὑπερτροφία τῆς διανοίας καὶ τὴ γενίκευσι τοῦ ὀρθολογισμοῦ... Ὁ αἰῶνας ποὺ ζοῦμε ἠμπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῆ σὰν αἰῶνας ἑνὸς νεοϋλισμοῦ, ποὺ δὲν εἶναι βέβαια ὁ ἴδιος μὲ τὸν ὑλισμὸ τοῦ 18ου αἰῶνος, πλὴν ὅμως παρουσιάζει πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικὰ μὲ αὐτὸν καὶ εἶναι περισσότερον διαδεδομένος ἀπὸ ἐκεῖνον.

Ποῖα ὅμως εἶναι τὰ περιστατικά ποὺ δὲν τὰ προσέχομε ἢ ποὺ πολλὲς φορὲς δὲν τὰ ἀναφέρομε ἀπὸ φόβο μήπως μᾶς χαρακτηρίσουν σὰν... ὀνειροπαρμένους; Εἶναι κάτι ὄνειρα ἢ κάτι ὁράματα διορατικά! θὰ γελάσουν τώρα μερικοὶ γιὰ τὴν ἀφέλειά μας. Δὲν μᾶς πειράζει, ἂς προχωρήσωμε.

Πρὶν ὅμως προχωρήσωμε θὰ διηγηθοῦμε μιὰ συνομιλία πρόσφατη, ποὺ εἶχα σὲ κάποιον κύκλο ἀνθρώπων καλλιεργημένων, στὸν ὁποῖον ὅλοι σχεδὸν ἦσαν ἐπιστήμονες. Δὲν θυμοῦμαι καλὰ πῶς ἦλθε τὸ θέμα τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἀθανασίας της. Δειλὰ στην ἀρχή, ἀπὸ ἕναν ἢ δύο, ἡ συζήτησι ὕστερα γενικεύτηκε. Καὶ ὁ καθένας, ἀφοῦ τὸ κλῖμα φάνηκε πρόσφορο, εἶχε νὰ διηγηθῆ ὄνειρα δικά του ἢ ἄλλων, ποὺ ἔδειχναν καθαρὰ τὴν ἐπιβίωσι τῆς ψυχῆς μετὰ τὸν θάνατο. Σὰν ἦλθε καὶ μένα ἡ σειρά μου διηγήθηκα γιὰ κάποιο πρόσωπο, φιλικὸ ὅλων μας, ποὺ πρὸ ἐτῶν ἦταν σοβαρὰ ἄρρωστος σὲ κάποιο νοσοκομεῖο. Εἶχα περάσει τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες ἀπὸ τὸ σπίτι του ποὺ ἦτο κοντά στὸ δικό μου, γιὰ νὰ πληροφορηθῶ πῶς πηγαίνει. Μοῦ ἄνοιξε μιὰ ἡλικιωμένη ὑπηρέτρια ποὺ εἶχαν, καὶ τὴ ρώτησα γιὰ τὸν φίλο μας. «Δὲν ἔχει ζωή», μοῦ εἶπε, μὲ τὴν ἁπλότητα τῆς ἀγαθῆς γυναίκας, «ἀπὸ χθὲς ἄρχισε νὰ βλέπη τὸν πατέρα του, τὴ μητέρα του καὶ τὶς θειάδες του». Ὁ φίλος μας σὲ δυὸ—τρεῖς ἡμέρες πεθαίνει. Διάλεξα τὸ περιστατικὸ αὐτό, γιὰ νὰ τὸ διηγηθῶ, ἐπειδὴ παρόμοια λέγονται πάρα πολλὰ στὶς λαϊκὲς ἰδίως τάξεις, (καὶ ὅλοι ἔχομε ἀκούσει τέτοιες διηγήσεις), ποὺ τὰ δέχονται καὶ τὰ μεταφέρουν, χωρὶς τὸν φόβο νὰ τοὺς παρεξηγήσουν σὰν ἁπλοϊκούς.

Τέτοια ὁράματα ἢ ὄνειρα, ποὺ ὁ «κοσμάκης» τὰ δέχεται σὰν πολὺ φυσικά, ἐμεῖς οἱ «σπουδασμένοι» προσπαθοῦμε νὰ τὰ ἐξηγήσωμε μὲ τὶς πιὸ ἀπίθανες καὶ παράδοξες (καὶ παράλογες) ἑρμηνεῖες, ποὺ τὶς ἔχομε πάρει ἀπὸ

τοὺς ἀπὸ καθέδρας ψυχολόγους, (ποὺ κάνουν ψυχολογία χωρὶς ψυχή), ἀπὸ τὸν φόβο μήπως μᾶς περάσουν γιὰ ἀμόρφωτους ἢ ἀφελεῖς.

Καὶ τώρα, προχωροῦμε, γιὰ νὰ ποῦμε ὅτι τέτοιες καὶ ἄλλου εἴδους ἀποδείξεις γιὰ τὴν ἐπιβίωσι τῆς ψυχῆς μετὰ τὸν θάνατο ἔχομε πολλές. Ὑπάρχουν δράματα καὶ ὄνειρα προγνωστικά, ποὺ δίδονται πολλὲς φορὲς ἀλληγορικά. Ὑπάρχουν καὶ ὄνειρα ἱστορικά... Ἀλλὰ ἐμεῖς ἀπὸ προκατάληψι (εἶναι οἱ ἐπιστημονικές μας προλήψεις) τὰ ἀπορρίπτομε ὅλα καὶ κυττάζομε μὲ συγκατάβασι τοὺς ἀφελεῖς ποὺ τὰ πιστεύουν. Ἄς εἶναι...

Θὰ προβληθῇ ὅμως τὸ ἐρώτημα: ὥστε τὰ ἄϋλα, σὰν τὶς ψυχές, μόνο σὲ ὄνειρα καὶ σὲ δράματα μποροῦμε νὰ βλέπωμε; Ἀσφαλῶς ναί, διότι ἄλλως θὰ τὰ βλέπαμε καὶ ξύπνιοι. Χρειάζεται ἴσως γι' αὐτὸ κάποια χαλάρωσι τοῦ νευρικοῦ συστήματος, κάποια παθητικότης τοῦ νοῦ, ποὺ συμβαίνουν κατὰ τὸν ὕπνο. Στὸ προκείμενο ἄλλως τε ἔχει ἐφαρμογὴ (καὶ ποῦ δὲν ἔχει;) ἐκεῖνο ποὺ εἶπε ὁ Παρμενίδης: «Τὸ ὅμοιον διὰ τοῦ ὁμοίου γιγνώσκεται».

Ἐδῶ ὅμως χρειάζεται κάποια ἀποσαφήνισις. Ὅλα τὰ ὄνειρα δὲν προέρχονται ἀπὸ ἐπικοινωνίες τῆς ψυχῆς μας μὲ ψυχὰς ποὺ ἔζησαν ἄλλοτε, οὔτε ὅλα εἶναι προγνωστικά, ἀλληγορικὰ ἢ ἱστορικὰ τῆς ψυχῆς μας. Τὰ περισσότερα ὄνειρα ὀφείλονται σὲ αἴτια ὀργανικὰ ἢ εἶναι προέκτασις τῶν σκέψεών μας τῆς ἡμέρας ἢ τῶν συναισθημάτων μας. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ γίνεται προσεκτικὴ διάκρισις στὰ ὄνειρα ποὺ βλέπομε.

Καὶ τώρα ποὺ ἀρχίσαμε τὸ θέμα ἂς προσπαθήσωμε νὰ τὸ ἐξετάσωμε καὶ λίγο... φιλοσοφικά. Δὲν θὰ προσφύγωμε βέβαια στὴ σύγχρονη φιλοσοφία, ποὺ δὲν δίδει λύσι στὸ πρόβλημα τῆς ψυχῆς, καθὼς εἴπαμε. Θὰ ἐπικαλεσθοῦμε ὅμως Ἕλληνας φιλοσόφους τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς, ἀπὸ τὰ σωζόμενα τῶν ὁποίων φωτίζεται τὸ πρόβλημά μας. Φιλοσόφους ποὺ ἀνῆκαν στὰ ἀρχαῖα Μυστήρια ἢ ποὺ ἦσαν ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὶς ἐσωτερικὲς γνώσεις. Πῶς ὅμως τὰ ἀρχαῖα Μυστήρια, πῶς οἱ ἐσωτερικὲς παραδόσεις ἔρριπταν τὸ φῶς τῆς γνώσεως σὲ τέτοιου εἴδους προβλήματα, γιὰ τὰ ὁποῖα ἡ ἐξωτερικὴ γνῶσις δὲν βρίσκει λύσι; Ἡ ἀπάντησις εἶναι, καθὼς νομίζομε, ὅτι τὰ πραγματικὰ Μυστήρια εἶχαν καὶ ἄλλες πηγὲς γνώσεως, ὑψηλότερες. Δὲν περιωρίζοντο στὶς δικές μας πηγές, ποὺ εἶναι ἡ ἐμπειρία στὰ ὑλικὰ πράγματα καὶ τὸ συνηθισμένο ἀνθρώπινο λογικό. Καὶ ἔτσι ἐξηγοῦνται πολλὲς γνωστικὲς κατακτήσεις τῆς ἀρχαιότητας, τὶς ὁποῖες πολὺ ἀργότερα ἀπέκτησε ἡ ἐπιστήμη. Οἱ Πυθαγόρειοι π.χ. ἐγνώριζαν, χωρὶς νὰ ἔχουν τὰ δικά μας ἐπιστημονικὰ μέσα, ὅτι τὸ πλανητικό μας σύστημα εἶναι ἡλιοκεντρικό, ὁ δὲ Δημόκριτος ἤξευρεν ἀπὸ τότε τὴν ἀτομικὴ σύστασι τῆς ὕλης.

Πῶς ὅμως φωτίζεται τὸ πρόβλημα τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὶς ἐσωτερικὲς γνώσεις τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος; Αὐτὸ θὰ ἐξετάσωμε: Οἱ ἀρχαῖοι λοιπὸν φιλόσοφοι ἐ-

δόξαζαν ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι πρᾶγμα τῆς Φύσεως ὄχι ἀόριστο, ἀλλὰ συγκεκριμένο. Εἶναι δηλαδὴ πρᾶγμα οὐσιαστικό, ποὺ ὑπάρχει ἀντικειμενικά, φύσεως «σωματικῆς», καθὼς ἔλεγαν οἱ Στωικοί. Ὁ δὲ Δημόκριτος ἔγραψε ὅτι «ἡ ψυχὴ εἶναι ἄτομον σφαιρικόν, ὅμοιον πρὸς τὰ ἄτομα τοῦ πυρός». Ἀτομικὴ λοιπὸν ἡ ψυχή, δὲν τέμνεται, δὲν χωρίζεται σὲ μέρη. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀθάνατη, γι' αὐτὸ δὲν διαλύεται μετὰ τὸν θάνατο, καθὼς διαλύεται τὸ ὑλικό μας σῶμα.

Ἀλλὰ τὸ θέμα πρέπει νὰ τὸ ἐξετάσωμε βαθύτερα. Κατὰ τὶς ἀντιλήψεις λοιπὸν τῶν πυθαγορείων, μέσα στὴ Φύσι ὑπάρχουν δυὸ εἰδῶν μορφές, οἱ ὑλικὲς ποὺ εἶναι σύνθετες, διότι ἀποτελοῦνται ἀπὸ πλῆθος ἀτόμων, καὶ οἱ ἁπλές, ποὺ ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἕνα μόνον ἄτομο. Οἱ πρῶτες, οἱ σύνθετες, οἱ ὑλικές, συντίθενται καὶ ἀποσυντίθενται, ὑπόκεινται στὸν νόμο τῆς φιλότητος καὶ τοῦ νείκους, (συνθέσεως καὶ ἀποσυνθέσεως) καθὼς ἔλεγεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς. Οἱ δὲ δεύτερες, οἱ ἁπλές, σὰν τὴν ψυχή, ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἕνα ἄτομο, γι' αὐτὸ εἶναι ἄφθαρτες, δὲν ἀποσυντίθενται. Ἡ ψυχὴ λοιπόν, σὰν μορφὴ ἁπλῆ, εἶναι ἄφθαρτη, ἀθάνατη. Ἔτσι τὸ δόγμα τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς αἰτιολογεῖται φιλοσοφικὰ καὶ παύει νὰ εἶναι δόγμα.

Οἱ πυθαγόρειοι ἔλεγαν ἀκόμη γιὰ τὴν ψυχὴ ὅτι αὐτὴ εἶναι ποὺ δίδει τὴν κίνησι στὸν ἄνθρωπο καὶ γιὰ τοῦτο σὰν χωρισθῆ ἀπὸ τὸ σῶμα, τὸ σῶμα πεθαίνει καὶ ἀποσυντίθεται σὰν μορφὴ ὑλική, σύνθετη ἀπὸ πολλὰ ἄτομα.

Λέγεται ὅτι ὁ Πυθαγόρας ὥρισε τὴν ψυχὴ σὰν «ἀριθμὸν ἑαυτὸν κινοῦντα», ὁ δὲ Ἀκαδημεικὸς Ξενοκράτης ἐπαναλαμβάνει τὸ ἴδιο, καθὼς μᾶς βεβαιώνει ὁ Πλούταρχος στὸ ἔργο του περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχολογίας: «Τῆς ψυχῆς τὴν οὐσίαν ἀριθμὸν αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ κινούμενον». Ὁ δὲ Θαλῆς ἀπεφήνατο πρῶτος τὴν ψυχὴν φύσιν ἀεικίνητον ἢ αὐτοκίνητον» (Ἀετίου, συναγωγὴ ἀρεσκόντων).

Γιὰ νὰ ἀνακεφαλαιώνωμε, λοιπόν, τώρα τὰ ὅσα εἴπαμε γιὰ τὴ φιλοσοφικὴ στήριξι τοῦ τί εἶναι ἡ ψυχή, ἐπαναλαμβάνομε ὅτι, κατὰ τὶς ἐσωτερικὲς ἀντιλήψεις τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, ἡ ψυχὴ εἶναι πρᾶγμα τῆς Φύσεως ἄυλο, ἀλλὰ οὐσιαστικό, δηλαδὴ ὑπάρχει ἀντικειμενικὰ, ἀθάνατο, διότι σὰν μορφὴ ἁπλῆ, δὲν ἀποσυντίθεται καὶ τέλος εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ζωοποιεῖ τὸν ἄνθρωπο, διότι τοῦ δίδει τὴν κίνησι.

Ἡ ψυχολογία ὅμως τῆς ἐσωτερικῆς φιλοσοφίας εἶναι πολὺ πιὸ ἐκτεταμένη. Ἐξετάζει καὶ ἄλλα ζητήματα γιὰ τὴν ψυχή. Τὸ πῶς ἐμφανίζεται μέσα στὴ Φύσι ἀπὸ τὶς οὐσίες της, δηλαδὴ τὸ πῶς γεννᾶται, ποία εἶναι ἡ ἐξελικτικὴ τροχιά της (διότι σὰν πρᾶγμα καὶ αὐτὴ τῆς φύσεως ὑπόκειται στὸν παντοδύναμο νόμο τῆς ἐξελίξεως) καὶ ποῖον εἶναι τὸ μέλλον της. Δηλαδὴ τὸ «πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει».

ΣΚΕΨΕΙΣ

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νἆσαι ὁ καλλίτερος στὸ εἶδος σου ἐκεῖ ποὺ θὰ ἐπιδοθῇς. Ἂν ξέρῃς π.χ. νὰ ζωγραφίζῃς ὑποφερτά, μὴ σὲ σταματήσῃ στὴ δημιουργία σου ἡ σκέψις ὅτι πρὶν ἀπὸ σένα ἔζησε ἕνας Μιχαὴλ Ἄγγελος κι ἕνας Ραφαήλ.

Εἶδες ποτὲ τὸν σπίνο νὰ σωπαίνῃ διότι ὑπάρχουνε τ' ἀηδόνια;

Εἶδες τὸ χαμομῆλι νὰ μὴν φυτρώνῃ ἐπειδὴ ὑπάρχουν νάρκισσοι;

Πάντα ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ κι ἀπὸ μᾶς, τοὺς τόσο μικρούς, ἀκόμη χαμηλότερα στέκουν.

Πάντα κάποιος θἄχῃ νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν προσφορά σου κι ἐσὺ ἀπ' αὐτὴν κάποιου ἄλλου.

Διδάξου ἀπὸ τὴ Φύσι τὰ δικαιώματα καὶ τὶς ὑποχρεώσεις σου, μάθε νὰ βρίσκῃς τὸν δρόμο σου.

★

Ὅσον κι ἂν ἀγαπᾷς τὴν δικαιοσύνη, μὴν πῇς ποτὲ «ἐγὼ εἶμαι δίκαιος ἄνθρωπος». Εἶναι πολύ.

Τὸ περισσότερο ποὺ θὰ μποροῦσες νὰ πῇς, εἶναι: «προσπαθῶ νὰ εἶμαι δίκαιος ἄνθρωπος».

Εἶναι ἀνθρώπινος κανόνας, νὰ μὴν μποροῦμε νὰ βροῦμε τὸν σωστὸ μέσο δρόμο ἀνάμεσα στὴν καλωσύνη μας καὶ στὴν κακία μας.

Ἀφοῦ λοιπὸν ὁπωσδήποτε θὰ ὑπερβάλωμε, καλλίτερα ἡ ὑπερβολή μας νἆναι στὸ καλό, ἂν μποροῦμε.

★

Οἱ γονεῖς ἔχουνε ὑποχρέωσι ἀπέναντι στὰ παιδιά τους.

Μιὰ ὑποχρέωσις χωρὶς ὅριο, ἀτελείωτη. Ὑποχρέωσις στοργῆς, φροντίδος, ἀγάπης, αὐταπαρνήσεως.

Ὁ γονιὸς ποὺ δίνει καὶ τὴ ζωή του γιὰ τὸ παιδί του, δὲν κάνει τίποτα περισσότερο ἀπὸ κεῖνο ποὔναι αὐτονόητο. Ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ γίνεσαι γονιός, πρέπει νὰ περνᾷς ἐσύ, σὰν ἄτομο, σὲ δεύτερη μοῖρα.

Ἡ πρώτη ἀγάπη σου νἆναι τὸ παιδί σου.

Τὸ παιδὶ ἔχει ὑποχρέωσι στοὺς γονεῖς, ὅποιοι καὶ νἆναι αὐτοί, διότι τοὔδωσαν τὰ στοιχεῖα τῆς ὀργανικῆς κατασκευῆς.

Τὸ ἂν στὴν ὑποχρέωσι αὐτὴ τοῦ παιδιοῦ, θὰ ὑπάρχῃ καὶ ἀγάπη γιὰ τοὺς γονεῖς, αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἂν ἐκεῖνοι ὑπῆρξαν καλοὶ γονεῖς.

Ὅταν συναντᾶμε αὐτὸ ποὺ ὀνομάζομε «παιδιοῦ ἀχαριστία», ἴσως θἄπρεπε νὰ ψάξωμε νὰ βροῦμε τὸ αἴτιο σ' ἐκεῖνο ποὺ λέγεται «γονιοῦ ἀναξιότης».

Εἶναι γελοῖο νὰ πιστεύωμε, ὅτι τὰ παιδιά μας, μᾶς ἀνήκουν.

Τὸ μόνο πρᾶγμα ποὺ ἀληθινὰ μᾶς ἀνήκει εἶναι ἡ ἀτομική μας ψυχή.

★

Κάθε ἕνας φέρνει μέσα του στοιχεῖα ἀνεξάρτητα ἀπὸ χρωμοσώματα καὶ ὀφθαλμοφανῆ κληρονομικότητα.

Κάθε ἀτομικότης κουβαλάει τὸν πυρῆνα τῆς τελείως ξεχωριστῆς ταυτότητάς της.

Ὅσο περισσότερο ἀπηλλαγμένες ὠφελιμισμοῦ εἶναι οἱ ἐνέργειές σου, τόσο δυνατώτερος εἶσαι στὴν ψυχικὴ δομή σου.

Φρόντισε νὰ μπορέσης, κάποτε, ν' ἀγαπᾶς τοὺς ἄλλους, χωρὶς νὰ περιμένης γιὰ πληρωμὴ τῆς ἀγάπης σου νὰ βρῆς μιὰ ὁποιαδήποτε βοήθεια, ἕνα κάποιο στήριγμα, μιὰ ὠφέλεια ἢ μιὰ ἀνοχή.

Τοῦτο ἅμα καταφέρης, θἄχης τὴ βεβαιότητα τῆς δύναμής σου.

Οἱ δυνατοὶ δὲν χρειάζονται ἀνθρώπινα στηρίγματα, δὲν καταδέχονται ν' ἀγοράσουν τὴν ἀνοχή, ἀδιαφοροῦν γιὰ τὸ τί σκέπτονται οἱ ἄλλοι, δὲν δωροδοκοῦνε αἰσθήματα.

Ἀκόμα, δὲν καταδέχονται νὰ κάνουν ἐμπόριο κι ὑπολογισμὸ πάνω στὸ ὁσιώτερο ποὺ διαθέτουν, τὰ αἰσθήματα.

★

Εἶναι προσβλητικὸ γιὰ τὴν ἔννοια «ἄνθρωπος» νὰ ὑπάρχουν μερικοὶ ἐκπρόσωποί της, ποὺ χωρὶς νὰ κοκκινίζουν ἐπιτρέπουν στὸν ἑαυτό τους νὰ ὑπηρετοῦνται ἀπὸ ἄλλους.

Αὐτὸ συγχωρεῖται, γίνεται μάλιστα καὶ δικαίωμα, ὅταν κανεὶς εἶναι ἀνάπηρος, ἄρρωστος, πάντως κατὰ ὁποιοδήποτε τρόπο μειονεκτῶν ἢ ἐν ἀδυναμίᾳ διατελῶν. Σὲ κάθε ἄλλη περίπτωσι, εἶναι αἰσχύνη κατὰ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

★

Ὅ,τι περισσεύει σ' ἕναν ἄνθρωπο, ἀνήκει δικαιώματι σ' ἐκεῖνον ποὺ τὸ στερεῖται.

Ἐὰν οἱ ἄνθρωποι καταργοῦσαν τὸ 1)5 τοῦ περιττοῦ ποὺ καθημερινῶς καταναλίσκουν, δὲν θὰ ὑπῆρχαν πένητες στὸν πλανήτη.

Μάθε νὰ ζῆς, σὰν ξαφνικὰ νὰ ἐρήμωσε ἡ γῆ ἀπὸ ἀνθρώπινες παρουσίες, ἐνῶ οἱ δυσκολίες καὶ τὰ βάσανα, ἀπότομα πλήθυναν. Διδάξου το ἔγκαιρα, διότι καμμιὰ φορὰ συμβαίνει νὰ βρεθῆς σὲ ἀπόλυτη, τρομαχτικὴ ἐρημιά, ζώντας μέσα στοὺς κόλπους τῆς πολιτισμένης κοινωνίας, τῆς φιλόστοργης οἰκογενείας.

Διδάξου το ἔγκαιρα γιὰ νὰ μὴν αἰφνιδιαστῆς.

Ὅ,τι κι ἂν γίνη, ὅ,τι καὶ νὰ πάθης, μένει παρήγορη ἡ σκέψις, τὸ ὅτι οὐσιαστικὰ κανένας καὶ τίποτα δὲν μποροῦν νὰ ἐξαφανίσουν τὸ ψυχικό σου εἶναι.

«Τὸ μὲν σῶμα δύνανται ἀποκτενεῖν, τὴν δὲ ψυχὴν οὔ...»

ΜΙΝΙΟΝ ΚΟΥΡΜΟΥΛΗ

ΤΟ ΕΝΣΤΙΚΤΟΝ καὶ ἡ σχέσις πρὸς τὸν νοῦν

Ὑπὸ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΑΡ. ΤΣΙΤΣΩΝΗ

Ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς του ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἀντιμετωπίση δυσκόλους συνθήκας καὶ νὰ λύση σοβαρώτατα ζητήματα. Ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἡσυχίας του, τῆς στέγης, τῆς διατροφῆς, κ.λ.π., παρουσίαζον πάντοτε ἀνάγκας, αἱ ὁποῖαι ἔπρεπε νὰ ἱκανοποιηθοῦν. Παρατηρήσεις αἱ ὁποῖαι ἔγιναν ἐπὶ τῶν μορφῶν, τὰς ὁποίας ὁ ἀνθρώπινος βίος ἔλαβεν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, ἀπεκάλυψαν, ὅτι ἓν ἀκαθόριστον συναίσθημα ἐπλανᾶτο εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πρωτογόνων ἀνθρώπων. Τὸ συναίσθημα τοῦτο ἐξεδηλοῦτο ὡς μία ὁρμὴ πρὸς τὸ κοινωνεῖν. Ἡ ὕπαρξις τῶν συνθηκῶν τούτων, ἤτοι αἱ πρὸς συντήρησιν τῆς ζωῆς παρουσιαζόμεναι ἀνάγκαι καὶ τὸ εἰς τοὺς πρωτογόνους ὑπάρχον ἔνστικτον τῆς κοινωνικότητος, ἐδημιούργησε τὴν ἕνωσιν τῶν ἀτόμων εἰς ὁμάδας, κοινότητας καὶ πολιτείας.

Ἡ ἔννοια αὕτη τῆς ἑνώσεως ἐμφανίζεται κατὰ διάφορα στάδια τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρώπου μὲ διάφορον μορφήν, ἀνάλογον ὅμως πάντοτε μὲ τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν. Τὸ ἔνστικτον, ἤτοι ἡ φυσικὴ τάσις πρὸς ὡρισμένην κατεύθυνσιν, τὸ ὁποῖον ἐπροκάλεσε καὶ τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ συμβίωσιν τῶν ἀτόμων, πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ ἐξετασθῇ. Ἡ σπουδαιότης αὐτοῦ εἶναι σοβαρά, καθ' ὅσον δι' αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος τείνει πάντοτε νὰ ὀργανώση τὴν ζωήν του πλησίον ἄλλου, παρὰ τοῦ ὁποίου νὰ καρπωθῇ, ὅ,τι ἡ φύσις δὲν τοῦ παρεχώρησε.

Ὡς ἐκ τῆς φύσεως, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ προέρχεται τὸ ἔνστικτον τοῦτο, ἔχει προορισμὸν νὰ διατηρήση τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν καὶ νὰ τὴν ἐξυπηρετήση, ὥστε νὰ δώση τὴν ὤθησιν διὰ νὰ στραφῇ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ προορισμοῦ της. Ἡ συνάφεια τῶν δύο φύλων, ἡ διαιώνισις τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους, τὰ συναισθήματα τοῦ καλοῦ, τοῦ ὡραίου, τοῦ ὠφελίμου κ.λ.π. ἀποτελοῦν πάντοτε κοινωνικὰς μορφάς, αἱ ὁποῖαι ἐμφανίζονται καὶ διαμορφώνονται μὲ τὴν δύναμιν καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ κοινωνικοῦ ἐνστίκτου τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἔνστικτον, τὸ ὁποῖον πηγάζει ἀπὸ αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ ζῶντος ὀργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, βαδίζει πάντοτε παραλλήλως πρὸς τὴν ὅλην φύσιν καὶ αὐτὴν ἔχει ὡς προορισμὸν νὰ ἐξυπηρετήση.

Αὐτὴ ἡ φύσις, τῆς ὁποίας οἱ

νόμοι ἐγγυῶνται διὰ τὴν διατήρησιν μιᾶς ζωῆς, συμπληρώνει καὶ καθοδηγεῖ τὴν ζωὴν ταύτην, ἀποδεικνύουσα οὕτω τὴν ἀξίαν τοῦ μεγαλουργήματος, τὸ ὁποῖον ἡ φύσις παρουσιάζει ἐν τῇ ἁρμονικῇ συμβιώσει τοῦ συνόλου. Οὕτω οἱ φυσικοὶ νόμοι καὶ τὸ ἔνστικτον τοῦ ἀνθρώπου εἶναι οἱ δύο σπουδαιότεροι συντελεσταὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Ἡ ἐξάλειψις τοῦ ἐνστίκτου ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους θὰ προεκάλει ἀσφαλῶς τὴν διάλυσιν καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς σημερινῆς κοινωνίας, ἡ δὲ μεταβολὴ τῶν νόμων τῆς φύσεως θὰ ἀνέτρεπε τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὑπάρχουσαν σήμερον ζωήν. Πιθανὸν νὰ ἐνεφανίζετο νέα κατάστασις, ἄλλη ζωή, πάντως θὰ ἦτο διάφορος τῆς ὑπαρχούσης σήμερον ζωῆς. Τὸ ἔνστικτον ἀποτελεῖ μίαν ἔμφυτον ἐσωτερικὴν παρόρμησιν, ἡ ὁποία ὠθεῖ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῶα πρὸς ὡρισμένας πράξεις, μὲ σκοπὸν τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Κατὰ ταῦτα τὸ ἔνστικτον, ἐφ' ὅσον ἀντλεῖ ἐκ τῆς φύσεως τὴν δύναμίν του, κατευθύνεται δὲ πρὸς τὰ σημεῖα τὰ ὁποῖα ἐξυπηρετοῦν τὴν ζωήν, δύναται νὰ θεωρηθῇ, ὅτι ἀποτελεῖ ἕνα φυσικὸν νόμον ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δημιουργοῦν τὴν θείαν ἁρμονίαν.

Οὐσιαστικὸν στοιχεῖον τοῦ ἐνστίκτου εἶναι ἡ ἔμφυτος παρόρμησις, λέγοντες δὲ ἔμφυτος νοοῦμεν τὴν ἰδιότητα ἐκείνην, ἥτις εὑρίσκεται ἐν τῷ ὀργανισμῷ, κατὰ τὴν γένεσίν του, κατὰ τὴν πρώτην μορφήν του καὶ ὀφείλεται εἰς αὐτὴν τὴν οὐσίαν του.

Ἔνστικτον νοεῖται, ὁσάκις τοῦτο ὀφείλεται καὶ καθοδηγεῖται ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ δρᾷ αὐτομάτως, κατ' ἀκολουθίαν δὲν ὑπάρχει ἐνστικτώδης ἐνέργεια εἰς τὰς πράξεις αἱ ὁποῖαι καθοδηγοῦνται ὑπὸ τῆς διανοίας.

Ἡ νόησις εἶναι ἔμφυτος ἰδιότης τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἔχει δὲ τὴν αὐτὴν οὐσίαν μὲ τὸ ἔνστικτον. Αὕτη ἐκπληροῖ τὸν αὐτὸν προορισμὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐκπληροῖ τὸ ἔνστικτον διὰ τὴν ζωήν. Ἡ νόησις ὅμως εἶναι τὸ ἀνώτερον ἐπίπεδον τοῦ ἐνστίκτου, συναντᾶται δὲ μόνον εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἡ φύσις τῆς νοήσεως εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τοῦ ἐνστίκτου καὶ πρὸς τὴν ὅλην φύσιν, διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον, ἀπὸ τοῦ πρωτογόνου ἀνθρώπου μέχρι τοῦ σημερινοῦ, ὅπου ἡ διανόησις δὲν ὑπεισέρχεται καὶ δὲν φροντίζει διὰ τὴν συντήρησιν καὶ παραγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἐκεῖ τὸ ἔνστικτον κυριαρχεῖ καὶ οὕτω ἡ ζωὴ δὲν χάνεται. Ἄρα ἔνστικτον καὶ νόησις δὲν εἶναι ἀντίθετα, εἶναι παράλληλα, μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι αἱ δυνάμεις τῆς νοήσεως εἶναι δυνάμεις τῆς αὐτῆς μὲν φύσεως, ἀλλ' ἀνωτέρου ἐπιπέδου.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ μᾶς παραπλανᾶ, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ νόησις εἶναι ἔμφυτος ἰδιότης τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἐπίσης ἔμφυτοι καὶ αἱ πράξεις αἱ προερχόμεναι ἐκ τῆς νοήσεως. Ἀντιθέτως, αἱ πράξεις τῆς νοήσεως ἐξαρτῶνται ἐξ αὐτῆς, διαμορφώνονται πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς νοήσεως κατ' ἰδίαν καὶ ἐλευθέ-

ραν αὐτῆς κρίσιν καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν εἶναι ἔμφυτοι πράξεις. Κατὰ ταῦτα ἡ νόησις εἶναι ἐπιδεκτικὴ ἀναπτύξεως καὶ ἐξελίξεως καὶ τείνει πρὸς τὴν ὁλοκλήρωσιν τοῦ σκοποῦ της, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἔνστικτον τοῦ ὁποίου ἡ θέσις καὶ ἡ δύναμις εἶναι φυσικῶς καὶ σταθερῶς καθωρισμέναι.

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων προκύπτει ὅτι, ἡ ἐπίδρασις τῆς νοήσεως ἐπὶ τοῦ ἐνστίκτου, εἶναι μεγάλη καὶ σοβαρά, ὅπου δὲ ἡ νόησις κυριαρχεῖ, τὸ ἔνστικτον δὲν ἐξαφανίζεται, ἀλλ' ἀντικαθιστάμενον ὑπὸ τῆς νοήσεως, περιορίζεται καὶ τελεῖ ἐν ἀφανείᾳ. Ὅτε δὲ ἡ νόησις δὲν ἔχει ἀκολουθήσει τὴν ὁδὸν ἀλλ' ἔχει ἐκτραπῆ τῶν θεμελιωδῶν νόμων, τῶν καθοριζόντων τὴν ἁρμονίαν τοῦ σύμπαντος, τότε ἡ δύναμις τοῦ ἐνστίκτου ἀνακύπτει ἰσχυροτέρα, κυριαρχοῦσα δὲ ἀφανίζει τὰς πράξεις ποὺ ἐδημιούργησε ἡ νόησις, πολλάκις δὲ καὶ αὐτὴν ἀκόμη.

Ἀπὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν τὸ ἔνστικτον ἤρχισε νὰ πιέζεται ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας καὶ ἡ ζωὴ νὰ λαμβάνη κατεύθυνσιν οὐχὶ μόνον τὴν ὑπὸ τοῦ ἐνστίκτου καθοριζομένην πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ τῆς συντηρήσεως καὶ ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἄρχεται ἡ κοινωνικὴ πρόοδος, ἡ δημιουργικὴ ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅμως ἡ μὴ ἀλάνθαστος πορεία τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος πρὸς τὴν κοινωνικὴν πρόοδον, ἕνεκα τῆς ἀνεξελίκτου καταστάσεως αὐτοῦ, ἡ μὴ κατάλληλος, σκόπιμος καὶ δυνατὴ ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἐνστίκτων καὶ τῶν λοιπῶν φυσικῶν δυνάμεων, ἐστοίχισε πολλὰ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἡ προσπάθεια τῆς ἐπεμβάσεως τῆς διανοίας, παρασυρομένης ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ δημιουργήση ταχύτερον ἀποτέλεσμα ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῆ ζωὴ ἄνετος καὶ ὁμαλή, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα πολλάκις νὰ παρεκκλίνη ἡ ἀνθρωπίνη προσπάθεια σοβαρῶς τῆς προδιαγεγραμμένης τροχιᾶς ὑπὸ τῶν νόμων τῆς φύσεως. Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἐπεμβάσεως εἶναι ἄμεσον καὶ ἡ κακῶς χρησιμοποιηθεῖσα ἢ παραβιασθεῖσα φυσικὴ δύναμις ἐπέρχεται τιμωρὸς καὶ ἐπιφέρει τὴν καταστροφήν.

Κατόπιν τῶν ἐκτεθέντων δὲν πρέπει νὰ ὑποτεθῆ, ὅτι ἡ φυσικὴ ἁρμονία ἔχει διαταραχθῆ μόνον εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ταῦτα λαμβάνουν χώραν καὶ εἰς τὴν νεκρὰν φύσιν καὶ εἰς τὴν ἔμψυχον μὴ ἀνθρωπίνην τοιαύτην (καταστροφὴ τῶν βράχων ὑπὸ τῆς θαλάσσης, θανάτωσις τῶν μικροτέρων ζώων ὑπὸ τῶν μεγαλυτέρων κ.ἄ.). Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ ἐξέλιξις τῆς ζωῆς πρέπει νὰ χρησιμοποιῆ τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα θὰ διαθέτει, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς ἀκάμπτους καὶ αὐστηρὰς ἐπιταγὰς τῆς φύσεως καὶ οὕτω ὁ κόσμος θὰ γνωρίζη συνεχῶς νέας μορφάς, αἵτινες ἐν τῷ συνόλῳ των θὰ ἀποτελοῦν πάντοτε νέας προόδους.

Ο «ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ»
Λεπτομέρειαι ἀπὸ τὸ ἔργο τοίχου «Πόλεμος καὶ Εἰρήνη»

Τί ὀφείλομε ΩΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ στὸ παιδί;

Ὑπὸ JESSIE R. MCALLISTER
The American Theosophist

Τὶ ὀφείλομε ἐμεῖς, ὡς σπουδασταὶ τῆς Ἀρχαίας Σοφίας, νὰ κάνωμε γιὰ τὸ παιδί; Ὁ Manly Hall εἶπε: «Ὅταν ἐξυπηρετοῦμε τὸ παιδί, ἐξυπηρετοῦμε ὅλο τὸ μέλλον, ὅταν ἀποταμιεύωμε ἱκανότητες στὸ παιδί, ἀποταμιεύομε παγκόσμιες ἐλπίδες, καὶ ὅταν τὸ κάνωμε ἱκανὸ νὰ ἐξυπηρετήση τὸ ἀνώτατο ἀγαθό, ἀξίζομε τὴν εὐγνωμοσύνη τῆς αἰωνιότητος».

Ποιὸς εἶναι περισσότερο εἰς θέσιν νὰ ἐξυπηρετήση τὸ παιδί, ποιὸς ἔχει περισσότερα γιὰ νὰ ἀποταμιεύση στὸ παιδί, ποιὸς ἔχει περισσότερα γιὰ νὰ «καταστήση τὸ παιδὶ ἱκανὸ νὰ ἐξυπηρετήση τὸ ἀνώτατο ἀγαθό» ἀπὸ ἐμᾶς, τὰ μέλη τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας; Ἀλλὰ πῶς; Τὶ μποροῦμε νὰ κάνωμε; Τὶ πρέπει νὰ κάνωμε;

Μᾶς ἔχουν πῆ ὅτι, ὅταν οἱ Διδάσκαλοι θέλουν νὰ γίνη μία ἐργασία στὸν κόσμο, στέλλουν σκέψεις σχετικὲς μὲ αὐτὴ τὴν ἐργασία, ἀλλὰ δὲν τὶς στέλνουν σὲ ἕναν τόπο, σὲ ἕνα πρόσωπο. Στέλνουν τὶς σκέψεις σὲ πολλούς, σὲ πολλὰ μέρη· Ἔτσι ἔκαμαν γι᾽ αὐτὴν τὴν ἐργασία. Μητέρες παντοῦ, σ᾽ ὅλο τὸν κόσμο, αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκη τέτοιων θεοσοφικῶν μαθημάτων γιὰ παιδιά. Μερικοὶ γράφουν μαθήματα, ἱστορίες, ποιήματα. Ἄλλοι συγκεντρώνουν ὑλικὸ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ φιλοσοφία μας. Ἄλλοι ρωτοῦν τὶ νὰ γράψουν, τὶ μποροῦν νὰ κάμουν γιὰ νὰ βοηθήσουν. Ὁμάδες σχηματίζονται. Ἡ θεωρία μπαίνει σὲ ἐφαρμογή. Ἀπὸ τὸ πείραμα ἐκπηγάζει γνῶσις. Ἀσφαλῶς οἱ Διδάσκαλοι παρακολουθοῦν, βοηθοῦν, ὁδηγοῦν.

Ἀλλὰ χρειάζονται καὶ ἄλλα περισσότερα ἐκτὸς ἀπὸ μαθήματα. Ποιὸς δὲν σκέπτεται γιὰ μουσικὴ ὅταν σκέπτεται γιὰ παιδιά;

Μποροῦμε, ὀφείλομε νὰ κυττάξωμε τὶς χιλιάδες τῶν παιδιῶν, ποὺ ἔχουν ἀνάγκη αὐτοῦ ποὺ ἔχομε νὰ τοὺς δώσωμε. Ὁ κόσμος εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ αὐτά. Παιδιὰ ἐξ ἴσου ἀκριβῶς συμπαθητικὰ ὅσο τὰ δικά σας καὶ τὰ δικά μου, ποὺ δὲν πῆραν ποτὲ καμμιὰ φροντίδα παιδαγωγίας, ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὴ ποὺ οἱ ὑπερφορτωμένοι εἰς ἐργασίαν διδάσκαλοι τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τοὺς ἔδωσαν. Ἀθάνατα Ἐγὼ ὑπάρχουν στὰ σώματά τους. Κυττάξτε μέσα στὰ μάτια τους. Ναί, ὁ κόσμος εἶναι γεμᾶτος παιδιά, ποὺ δὲν παίρνουν καμμιὰ ἠθικὴ παιδαγωγία. Ἂς τὰ ἀναζητήσωμε, ἂς τοὺς δώσωμε τὶς ὧρες μας, καὶ ὅσο τὸ δυνατὸν περισσότερο μὲ ἕνα ἄξιο καὶ χαρωπὸ σύστημα καὶ ἡ Ἀρχαία Σοφία ἂς εἶναι ἡ σπονδυλικὴ στήλη, ἡ χρυσῆ κλωστὴ τοῦ συστήματος τῶν μαθημάτων.

Χιλιάδες ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν θὰ πιστοποιήσουν τὴν μόνιμη ψυχικὴ εὐχαρίστηση, ποὺ βρῆκαν στὰ ὡραῖα παιδικὰ ποιήματα ποὺ ἐμάθαιναν στὴν παιδική τους ἡλικία.

Ἂς τοποθετήσωμε μπροστὰ στὰ παιδιὰ διαλεγμένα κομμάτια ἀπὸ ὅλη τὴ φιλολογία τῶν διαφόρων ἐποχῶν.

Τὶ καλύτερους στίχους θὰ ἠμποροῦσε νὰ μάθη ἕνα μεγάλο

παιδὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοῦ Ἔμερσον:

Δὲν ὑπάρχει μεγάλο, οὔτε μικρό,
γιὰ τὴν ψυχὴ ποὺ κάνει ὅλα.
Κι' ὅπου ἔρχεται αὐτή, ὅλα τὰ πράγματα εἶναι.
Κι' αὐτὴ ἔρχεται παντοῦ.

Καὶ αὐτοὶ οἱ χαριτωμένοι στίχοι τοῦ «Ταώ» ποὺ σχετίζονται μὲ τοὺς «Κύκλους».

Προτοῦ ἡ γῆ ὑφανθῆ,
κάτω ἀπ' τὰ πόδια τοῦ οὐρανοῦ,
ὑπῆρχε ἕνα Ἰσχυρὸ Πνεῦμα, Ἕνα,
Ἤρεμο, Θαυμάσιο, Πλῆρες.

Καὶ τὶ καλύτερο ποίημα γιὰ ἕνα μάθημα γιὰ τὸ «Φυτικὸ Βασίλειο» ἀπὸ τὸ μεγαλειῶδες τοῦ Joyce Kilmer, ποὺ τελειώνει:

Ποιήματα γίνονται ἀπὸ τρελλοὺς σὰν ἐμένα,
ἀλλὰ μόνον ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ κάμη δέντρο ἕνα.

Ἐνθαρρύνετε κάθε παιδὶ νὰ μαθαίνη τοὺς στίχους καὶ νὰ τοὺς ἀπαγγέλλη. Σιγὰ - σιγὰ κάθε παιδὶ θὰ τοὺς μάθη ὅλους. Νοῦς καὶ Ψυχὴ θὰ σχετισθοῦν μὲ τὶς καλύτερες σκέψεις ἀνθρώπων διὰ μέσου τῶν διαφόρων ἐποχῶν.

Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμε ὅτι τὰ Ἐγὼ ποὺ ἔχουν τὰ σώματα τῶν παιδιῶν αὐτῶν γύρω μας εἶναι ἄνευ ἡλικίας, ἀπροσμέτρητα σὲ χρόνο, ὅπως ἐμεῖς τὸν γνωρίζομε. Ἐν τούτοις οὔτε πρέπει νὰ λησμονοῦμε ὅτι αὐτὰ τὰ Ἐγὼ μόνα τους δὲν μποροῦν νὰ κάμουν τίποτε. Ἐμεῖς ποὺ ζοῦμε σὲ παλαιότερα σώματα, ποὺ ἐμείναμε σ' αὐτὸν τὸν κόσμον μερικὰ χρόνια περισσότερα ἀπὸ αὐτά, πρέπει νὰ μὴ τὰ ἐξασθενήσωμε ἢ τὰ πιέσωμε καθ' οἱονδήποτε τρόπον.

Θὰ ποῦμε σ' αὐτὰ τὰ παιδιὰ γιὰ τὰ σώματά τους, γιὰ τὴν ἐξέλιξή τους, στὸν χρόνο. Πρὸ παντὸς πρέπει νὰ τὰ μάθωμε νὰ σκέπτωνται μόνα τους, νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ σώματα ποὺ ἔχουν καὶ νὰ ἀναπτύξουν τὶς κρυμμένες δυνάμεις των, ποὺ περιμένουν τὴν πλήρη χρησιμοποίησή τους.

Αὐτὴ ἡ ἐργασία δὲν εἶναι ὀγκώδης, ἀλλὰ εἶναι μεγάλη. Ἐγγίζει τὸ μέλλον, ἐνεργεῖ στὸ παρὸν καὶ συνδέεται μὲ τὸ παρελθὸν διὰ τῶν ἄνευ ἡλικίας ἐγὼ τῶν παιδιῶν ποὺ ἐξυπηρετοῦμε.

Ἐμεῖς καὶ τὰ παιδιὰ

Ἀπὸ τὸ περιοδικὸ The Beacon

Ἴσως τὸ μόνο πραγματικὸ δῶρο ποὺ μποροῦμε νὰ δώσωμε στὰ παιδιὰ σήμερα εἶναι μιὰ ἐπίγνωσις. Ἡ ἀποθάρρυνσις μᾶς ἔσπρωξε νὰ νιώσωμε ὅτι δὲν εἶναι ὅλα ἐν τάξει στὸν ὑλικὸ κόσμο ποὺ κτίσαμε, ἀλλὰ δὲ μᾶς ἔκαμε νὰ νοιώσωμε τί θὰ προκύψη ἀπὸ τὴν τακτοποίησί του. Τὸ νὰ προσπαθοῦμε νὰ καταστρώνωμε ἢ νὰ καθορίζωμε μονοπάτια γιὰ μιὰ καινούργια ζωὴ σημαίνει μόνον ὅτι ἐξακολουθοῦμε νὰ περιπίπτωμε στὰ σφάλματα, ποὺ τόσο μᾶς ἐστοίχισαν στὸ παρελθόν, νὰ σταθεροποιοῦμε δηλαδὴ γνώμονας καὶ ὑποδείγματα. Εἶναι σὰν νὰ σπᾶμε διὰ τῆς βίας ἐκεῖνο τὸ κέλυφος ὅπου τὸ καινούργιο γεννιέται. Ὁ Πασκὰλ εἶπε κάποτε ὅτι «ὅλα τὰ δεινὰ τοῦ ἀνθρώπου προέρχονται ἀπὸ τὸ ὅτι δὲν γνωρίζει πῶς νὰ κάθεται ἥσυχος. Ἐὰν καθήμεθα ἀρκετὰ ἥσυχοι, θὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ αἰσθανθοῦμε τὸ θαυμάσιο αὔριον, ποὺ γεννιέται ἀπὸ τὸ θόρυβο τῆς σήμερον καὶ τοῦ ὁποίου ἔχομε τὸ προνόμιο νὰ ἐγγίζωμε τὸ κατώφλι».

. . . .

Τὰ παιδιά σας δὲν εἶναι παιδιά σας.

Εἶναι οἱ γιοὶ καὶ οἱ θυγατέρες τοῦ πόθου τῆς ζωῆς πρὸς τὸν ἑαυτό της.

Ἔρχονται διὰ μέσου σας, ἀλλὰ ὄχι ἀπὸ σᾶς.

Καὶ μολονότι εἶναι μαζί σας, ὅμως δὲν σᾶς ἀνήκουν.

Μπορεῖτε νὰ τοὺς δίνετε τὴν ἀγάπη, ἀλλὰ ὄχι τὶς σκέψεις σας.

Γιατὶ ἔχουν τὶς δικές τους σκέψεις.

Μπορεῖτε νὰ μορφώνετε τὰ σώματά τους, ἀλλὰ ὄχι τὶς ψυχές τους.

Γιατὶ οἱ ψυχές τους μένουν στὸν οἶκο τῆς αὔριον, ποὺ δὲν μπορεῖτε σεῖς νὰ ἐπισκεφθῆτε, οὔτε ἀκόμη στὰ ὄνειρά σας.

Μπορεῖτε νὰ μοχθῆτε νὰ εἶσθε σὰν αὐτά, ἀλλὰ μὴ ζητᾶτε νὰ τὰ κάμετε σὰν ἐσᾶς.

Γιατὶ ἡ ζωὴ δὲν πάει πίσω, οὔτε χρονοτριβεῖ στὸ χθές.

★

Οἱ σκοποὶ τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας

1. — Ὁ σχηματισμὸς πυρῆνος τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος τῆς ἀνθρωπότητος ἄνευ διακρίσεως φυλῆς, πίστεως, φύλου, τάξεως ἢ χρώματος.
2. — Ἡ ἐνθάρρυνσις τῆς συγκριτικῆς μελέτης τῶν θρησκειῶν, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἐπιστήμης.
3. — Ἡ ἔρευνα τῶν ἀνερμηνεύτων νόμων τῆς φύσεως καὶ τῶν λανθανουσῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου.

Ταπεινοφροσύνη

Ὑπὸ ΑΙΜΙΛΙΑΣ ΙΒΟΥ

Γιὰ τὸν ἀμύητο στὴν ἐσωτερικὴ ἀλήθεια, ἴσως φανῇ ὑπερβολὴ ἂν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰπωθῇ, ὅτι ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι ἄνθος μόνον μέσα στὶς μεγάλες, τὶς ὥριμες καὶ τελειωμένες ψυχές. Στὸ στάδιο ἐκεῖνο τῆς ἀτομικῆς ἐξέλιξης ποὺ λέγεται πλήρωση καὶ ὡρίμανση.

Μποροῦμε ἔτσι νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι ἡ λυδία λίθος, ποὺ ἐπάνω της δοκιμάζεται ἡ ψυχικὴ ἐξέλιξη καὶ ὡρίμανση, ἕνας ἀλάνθαστος δείκτης πνευματικοῦ καὶ ψυχικοῦ μεγαλείου, κατασταλαγμένης σοφίας.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ νοηθῇ παρὰ μόνον ἔτσι ἡ ὁλοκληρωμένη ἀτομικότητα: Ντυμένη τὸν λιτὸ χιτῶνα τῆς ταπεινότητας, σὲ στάση προσφορᾶς καὶ ὑπηρεσίας. Μὴ ἐπιθυμῶντας τίποτε γιὰ τὸν ἑαυτό της, μὴ ἐπιθυμῶντας παρὰ νὰ δώση καὶ νὰ ὑπηρετήση, προσφέροντας ἀπὸ τὸν ἐσωτερικό της πλοῦτο. Σὰν ἕνα δένδρο ποὺ ἐργάσθηκε καιρό, ἀπορροφῶντας χυμοὺς καὶ δυνάμεις, μεγάλωσε, βλάστησε καὶ ἄνθισε, ἀποβλέποντας στὸν τελικὸ σκοπὸ νὰ προσφέρη τὴν πλούσια εὐεργετικὴ καρποφορία του. Καὶ τί ἄλλο ἐκτὸς ἀπ᾽ αὐτὴ τὴ διάθεση γιὰ προσφορὰ καὶ ὑπηρεσία ἀποτελεῖ τὴν ἔννοια τῆς καθολικῆς ἀγάπης;

Πάνω στὴ στεῖρα γῆ τοῦ ἐγωισμοῦ, στὶς φλεγόμενες πεδιάδες τῆς ὑπεροψίας, τίποτε δὲν μπορεῖ ν᾽ ἀνθίση καὶ νὰ καρπίση, κι᾽ οἱ ὅποιες γνώσεις κι᾽ ἡ σοφία τοῦ κόσμου θὰ μένουν χωρὶς μετουσίωση, ἄκαρπη, ἀνώφελα στιβαγμένη σπορά. Εὐεργετικὴ βροχὴ ἡ ταπεινότητα, πέφτοντας ἁπαλύνει τὸ ἔδαφος, κάνοντας νὰ βλαστήση ἐπάνω του μιὰ χλωρίδα πρωτόγνωρη. Οἱ αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς ξανοίγονται ὁλοένα πρὸς νέους ὁρίζοντες, πρὸς κόσμους ἀνυποψίαστους πρίν, γιὰ ὑπηρεσία καὶ δράση. Ἰδωμένα μὲ νέα μάτια, τὰ πάντα μεταβάλλονται, ὅλα ἀποκτοῦν καινούργιο νόημα, τὰ ταπεινὰ καὶ τὰ ἀσήμαντα προσφέρονται γιὰ πολύτιμη ἐσωτερικὴ ἐργασία.

Στὴν ἐσωτερικὴ πορεία τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴν κατάκτηση περισσότερης γνώσης, μόνον ἡ στάση τῆς ταπεινότητας μπορεῖ νὰ δημιουργήση τὸ κατάλληλο καὶ δεκτικὸ κλῖμα γιὰ τὴν ὑψηλὴ αὐτὴ διεκδίκηση. Στὸν κρούοντα μὲ ταπεινότητα ἡ πόρτα θ᾽ ἀνοιχθῆ, ἡ ἀχτίδα τῆς γνώσης θὰ τὸν διαπεράση, ἡ χάρη θὰ τὸν ἐπισκεφθῆ. Ἐκεῖνος ποὺ ἔρχεται νὰ ζητήση περισσότερο φῶς κλεισμένος στὸν χαλύβδινο θώρακα τῆς ὑπεροψίας καὶ τοῦ αὐτοθαυμασμοῦ, μάταια θὰ κρούη τὴν θύρα. Διότι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ θώρακάς του εἶναι τὸ

τεῖχος, ἡ κλειστὴ πόρτα ποὺ τὸν ἀπομονώνει καὶ τοῦ φράζει τὴν ἐπικοινωνία.

Μεγάλη, ἡ μεγαλύτερη ἴσως δοκιμασία τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου πάνω στὶς ἐπάλξεις τοῦ ἐγωισμοῦ. Ἡ συσσώρευση γνώσεων, ἡ συναίσθηση τῆς πνευματικῆς ὑπεροχῆς, τὸν ὁδηγοῦν ἀσυναίσθητα στὸ πάθος τοῦ αὐτοθαυμασμοῦ καὶ τῆς ἀλαζονείας.

Πολλὲς φορὲς κι' αὐτὴ ἀκόμη ἡ ἐμφανιζόμενη ταπεινοφροσύνη, ἂν ἐλεγχθῆ τολμηρὰ στὴν προέλευσή της καὶ ρίζα της, δὲν ἀποδεικνύεται παρὰ λανθάνουσα μορφὴ ἐγωισμοῦ, μέσον προβολῆς καὶ ἐπίδειξης.

Ἀδάμαστο πολυκέφαλο τέρας, ὁ ἐγωϊσμός, καραδοκεῖ σὲ κάθε μας σκέψη καὶ πράξη. Τὸ ξεπέρασμα ὡρισμένων μορφῶν ἐγωϊσμοῦ, γύρω ἀπὸ τὶς ὑλικὲς ἐπιδιώξεις, δὲν μᾶς ἐξασφαλίζει τὴν τελικὴ νίκη. Τὸν ὑλικὸ ἐγωϊσμὸ ἀκολουθοῦν ἄλλες ἀπειράριθμες ἀποχρώσεις ἐγωϊσμοῦ πνευματικοῦ, ποὺ ὅσο κι' ἂν τὶς συλλαμβάνωμε μέσα σ' ἕναν προσεκτικὸν αὐτοέλεγχο πάλι μᾶς ξεφεύγουν καὶ μᾶς νικοῦν σ' ἕναν ἄνισον, ἀπεγνωσμένον ἀγῶνα.

Πολὺ συμβολικὸ σχετικὰ μ' αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἀναφέρει κάπου ὁ Καζαντζάκης, γιὰ ἕναν ἀσκητὴ ποὺ ζητοῦσε νὰ ἑνωθῆ μὲ τὸν Θεὸ κι' ἔνοιωθε πὼς διαρκῶς κάτι τὸν ἐμπόδιζε σ' αὐτό. Δὲν εἶχε τίποτε πιά, εἶχε ἀπαλλαγῆ ἀπ' ὅλα τ' ἀποκτήματα ἐκτὸς ἀπὸ ἕνα μικρὸ ὕφασμα, ἕνα σκέπασμα γιὰ νὰ ζεσταίνη τὰ πόδια του. Σκέφθηκε νὰ τὸ πετάξη κι' αὐτό, καὶ νά, ἀμέσως ἔνοιωσε ἐλεύθερος, ἑνώθηκε μὲ τὸν Θεό.

Ἡ πτωχεία, ἡ ἁπλότητα, ἡ ταπεινότητα ἦταν πάντα ὁ δρόμος τοῦ μυστικισμοῦ, τῆς μυστικῆς ἕνωσης μὲ τὸν Θεῖον.

Πρότυπο πτωχείας καὶ ταπεινότητας στὴν ἀρχαιότητα ὁ μεγάλος Σωκράτης. Μὲ τὴν γνωστή, τὴν περίφημη φράση του, διακηρύττει μόνος του τὴ μηδαμινότητα τῆς σοφίας του μπρὸς στὸ ἀπόλυτο. Καὶ στὴν εἰλικρινῆ αὐτὴ δήλωσή του πιστεύει ὁ ἴδιος ὅτι ὀφείλεται ὁ χρησμὸς τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν, ποὺ τὸν ἀνεγνώρισε σὰν τὸν μεγαλύτερο σοφὸ τῆς Ἑλλάδος. Ξυπόλητος, φτωχοντυμένος, μὲ τὸ ἴδιο πάντα ροῦχο χειμῶνα — καλοκαῖρι, παραμελῶντας καὶ τὶς οἰκογενειακές του φροντίδες, ὁ μεγάλος σοφὸς περνάει τὶς μέρες του στὴν ἀγορά, ὅπου ἔχει ταχθῆ, καθὼς λέγει, ἀπὸ τὸν ἀγοραῖο Δία. Ἐκεῖ, μὲς στὶς στοές, στὰ μαγαζιά, συζητῶντας μὲ τοὺς φίλους καὶ τοὺς συμπολῖτες του, ὁ γυιὸς τῆς μαίας ἐκτελεῖ τὴν ὑψηλὴ ἀποστολή του: Νὰ ἐκμαιεύει τὶς ψυχὲς τῶν συμπολιτῶν του. Ὁ γυιὸς τοῦ ἀγαλματοποιοῦ κατεργάζεται τὸν πιὸ πολύτιμον ἀδριάντα: Τὸν τέλειον ἄνδρα.

Μήπως τὸν ἴδιον ἀδριάντα δὲν κατεργάζεται μερικοὺς αἰῶνες πιὸ ὕστερα, σὲ μιὰν ἄλλη περιοχή, καὶ ὁ Ἰησοῦς; Γυιὸς Θεοῦ αὐτός, ντυμένος τὴν ἀπόλυτη πτωχεία, φίλος τῶν ταπεινῶν καὶ τῶν πτωχῶν, περιέρχεται κι' αὐτὸς τὶς ἀγορές, τοὺς ναούς, ἀπὸ πόλη σὲ πόλη, συζητῶντας, δι-

δάσκοντας, σὲ μιὰν ἐθελοντικὴ ἀποστολὴ — Θυσία γιὰ τὸν φωτισμὸ τῆς σκοτεινῆς ἀνθρωπότητας.

Ταπεινότητα — Πτωχεία, Προσφορὰ — Ὑπηρεσία.

Δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ ν' ἀναφανοῦν κάποτε μέσα σὲ κάθε γνήσια πνευματικὴ προσωπικότητα, νὰ κυριαρχήσουν καὶ νὰ βασιλέψουν οἱ τάσεις αὐτές: Τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ τῆς πτωχείας, τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ὑπηρεσίας.

Τὸ πνεῦμα αὐτό, τοῦ προσφέροντος καὶ τοῦ ὑπηρετοῦντος πνευματικοῦ ἀνθρώπου, συμβολίζεται ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ στὴ μυστικὴ ἐκείνη τελετή, τὸν Μυστικὸ Δεῖπνο, ὅπου ὁ Θεῖος Διδάσκαλος, μαζὺ μὲ τὶς τελευταῖες μεγάλες ὑποθῆκες του, δίνει τὴν ἐντολὴ τῆς ὑπηρεσίας, νίπτοντας συμβολικὰ ὁ ἴδιος τὰ πόδια τῶν μαθητῶν του: «Ἀληθῶς σᾶς λέγω, δὲν ὑπάρχει δοῦλος ἀνώτερος τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος ἀνώτερος τοῦ πέμψαντος αὐτόν».

Ὅσο πιὸ προχωρημένος ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος, τόσο πιὸ μικρὸς κι' ἐκμηδενισμένος σκύβει τὸ κεφάλι μπρὸς στὸ ἀπόλυτο.

Ἡ ἐποχή μας δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξη τέτοιες μορφὲς πνευματικῶν ἀνθρώπων. Μεγάλων μὲς στὴν ταπεινοφροσύνη τους, πλούσιων μὲς στὴν ἀπόλυτη πτωχεία τους. Ποῦ καὶ ποῦ βέβαια μιὰ ἐξαίρεση, ἕνας μεγάλος ποὺ περνάει σὰν φωτεινὸ μετέωρο, καταυγάζοντας τὰ σκοτάδια. Ποῦ καὶ ποῦ κάποιος Σβάϊτσερ, ποὺ βρίσκει τὴ δύναμη καὶ τὸ θάρρος νὰ σπάση τὰ δεσμὰ τοῦ καθιερωμένου καὶ νὰ πραγματώση μὲ τὴ ζωή του τὰ μεγάλα ἰδανικὰ τῆς ἀνθρωπότητας.

Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, παγιδεμένος ἀσυναίσθητα μὲς στὸν τερατόμορφο πολιτισμό του τῆς ὑλικῆς καὶ τεχνικῆς προόδου, φυλακισμένος στὴ φυλακὴ ποὺ ὁ ἴδιος ἔχτισε γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀκολουθῶντας ὁμαδικὰ καὶ τυφλὰ ἕνα ρεῦμα ὑλικῶν διακρίσεων, μάταιου θορύβου κι' ἐπίδειξης, πολὺ ἐλάχιστα ρέπει πρὸς τὸ ψυχικὸ κλῖμα τῆς πτωχείας καὶ τοῦ ταπεινοῦ βίου.

★

Χίλων ὁ Λακεδαιμόνιος ἐρωτηθεὶς τί χαλεπώτατον; Τὸ γινώσκειν ἑαυτόν, ἔφη· πολλὰ γὰρ ὑπὸ φιλαυτίας ἕκαστον ἑαυτῷ προστιθέναι.

Ὁ Νεοπλατωνισμὸς καὶ ὁ Πλωτῖνος

Ὑπὸ ΛΕΩΝΙΔΑ ΠΑΣΧΑΛΗ

I. Ἡ παροῦσα μικρὰ μελέτη μου ἔχει ὡς κυρίαν αὐτῆς ἐπιδίωξιν ἀφ' ἑνὸς μὲν τήν, διὰ τῆς ἀναπτύξεως ἐν ὀλίγοις, τοῦ νεοπλατωνισμοῦ καὶ τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ Πλωτίνου, δημιουργίαν μιᾶς παρορμήσεως πρὸς μελλοντικὴν ὁλικήν, ἢ ἔστω μερικὴν κατατόπισιν, τοῦ μὴ ἀσχοληθέντος μὲ τὸ θέμα ἀναγνώστου, διὰ τῆς ἐν συνεχείᾳ μελέτης τῆς πλουσίας ἐν προκειμένῳ βιβλιογραφίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ὑπογράμμισιν τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ Νεοπλατωνισμός, ὡς ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Διδασκάλου του Πλωτίνου, (ἀρχικὸς ἱδρυτής του ὑπῆρξεν ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Ἀμμώνιος Σακκᾶς), ἔχει προφανῶς ἐσωτερικὴν τὴν προέλευσιν καὶ οὕτω ὁ Πλωτῖνος δύναται νὰ θεωρηθῇ μύστης τῆς Ἀληθείας καὶ τῆς μυστηριακῆς προαιωνίου παραδόσεως, ἡ ἐπανασύνδεσις μετὰ τῆς ὁποίας δέον νὰ εἶναι εἷς ἐκ τῶν πλέον βασικῶν στόχων κάθε πνευματικοῦ Ἀνθρώπου.

Ὁ μεγάλος οὗτος σκοπὸς ἔχει ὡς ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τὴν γνωριμίαν μας μὲ τὸ «πιστεύω» τῶν μεγάλων μυστῶν τῆς Ἀνθρωπότητος, ὡς καὶ γενικώτερον μὲ τὰ ἀναπτυχθέντα φιλοσοφικὰ συστήματα. Εἰδικώτερον ἡ ἀφομοίωσις τῆς διδασκαλίας τοῦ Μεγάλου Ἐπόπτου τῆς Ἀλεξανδρείας μεγάλως θέλει συντελέσει εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ἀνωτέρω μνησθέντος λαμπροῦ στόχου, ὅστις ὡς περιεχόμενον ἔχει μίαν ἐπάνοδον εἰς τὸν νόμον τῆς πνευματικότητος.

Ἀναμφισβητήτως, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ γράφοντος, ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλωτίνου ἔχει ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ τοῦ Ἐσωτερισμοῦ, διότι δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὸν φλοιόν, ἀλλὰ προσπαθεῖ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν πυρῆνα. Δὲν σκοπεύει νὰ ἀφίσῃ τὸν μελετητὴν τῆς ἐπὶ τῆς περιφερείας τοῦ κύκλου, ἀλλὰ τὸν χειραγωγεῖ καὶ τὸν ὁδηγεῖ πρὸς τὸ κέντρον αὐτοῦ, ὅπερ κέντρον συμβολίζει τὴν Ἀλήθειαν καὶ τὴν Τελειότητα.

Καὶ μόνον αὐτὰ τὰ ὀλίγα μᾶς ὑποδηλοῦν σαφῶς τὸ γεγονὸς τῆς χρησιμότητος τῆς συλλήψεως τῆς νεοπλατωνικῆς σκέψεως, ἥτις δὲν ἔχει τὸν ξηρὸν διδασκαλικὸν ἢ σχολαστικὸν χαρακτῆρα, ἀλλὰ ἐμπνέεται ἀπὸ πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ δὴ ὡς σύμβολον τῆς αἰωνίας νοσταλγίας τοῦ Ἀνθρώπου, ἀπὸ ὑπέροχον λυρικὴν διάθεσιν καὶ μεγαλειώδη δημιουργικὴν φαντασίαν. Πολλοὶ ἐρευνηταὶ ἐθεώρησαν τὸν Νεοπλατω-

νισμόν, ἐκ τοῦ τόπου τῆς καταγωγῆς τοῦ Πλωτίνου, ὡς τὰ «μυστήρια τῆς Ἀλεξανδρείας».

Εἰς τὸν νεοπλατωνισμὸν δεσπόζει ἡ ἀντίληψις, ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν Ἀνθρώπων ἀδελφικὴ ἀγάπη δὲν εἶναι μία συνέπεια τῆς ἐξωτερικῆς σταθμιζομένης καὶ ἐκτιμωμένης ἠθικῆς, ἀλλὰ ἕνα δεδομένον πραγματικὸν γεγονὸς καὶ ἔτι περαιτέρω ἕνας τρόπος, ἕνα μέσον, ποὺ ὁδηγεῖ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἀντικειμενικῆς Ἀληθείας. Τί ἐδίδαξε σχετικῶς ὁ Πλωτῖνος; Θὰ προσπαθήσω νὰ τὸ ἐξηγήσω μὲ μίαν μέθοδον, συνισταμένην εἰς τὰς ἀκολούθους ἐρωταποκρίσεις: «**Δ**ιατί δέον ν' ἀγαπῶμεν τοὺς συνανθρώπους μας;» «**Δ**ιότι ὅλοι εἴμεθα τὰ ἀπειροελάχιστα τμήματα ἑνὸς παγκοσμίου Πνεύματος». «Ποῖος εἶναι ὁ ἀπώτερος σκοπὸς μας;» «Νὰ συνενώσωμεν τὰ τεμάχια τοῦ διεσπασμένου Πνεύματος εἰς μίαν τελικὴν Ἑνότητα, Τάξιν καὶ Ἁρμονίαν».

Ὑπάρχει, φρονῶ, κατὰ τὸν Πλωτῖνον μία ντὲ φάκτο ἀνισότης μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων, συνισταμένη βασικῶς εἰς τὴν διαφορετικὴν κλιμάκωσιν τῆς ἐντάσεως τοῦ, ἐντὸς τοῦ Ἐσωτερικοῦ μας Κόσμου, ὑφισταμένου θείου σπινθῆρος. Ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς ἡ λάμψις τοῦ σπινθῆρος δὲν εἶναι πάντοτε ἡ ἰδία. Ἡ πλήρης κατανόησις τῆς ἀπόψεως ταύτης πολλὰ δύναται νὰ ἐξηγήση. Μήπως ὅμως μᾶς δημιουργεῖ συναισθήματα περιφρονήσεως πρὸς τοὺς ὀλιγώτερον ἐξελιγμένους συνανθρώπους μας; Συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Μᾶς δημιουργεῖ τοιαῦτα ἀγάπης, κατανοήσεως, συμπαθείας, ἀνοχῆς καὶ ἐπιεικείας. Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ βαθυτέρα ἔννοια τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντός μας, νὰ βοηθῶμεν τοὺς ὁμοίους ἡμῶν ἐν ταῖς ἀνάγκαις των, νὰ περιθάλπωμεν αὐτοὺς ἐν ταῖς ἀτυχίαις των καὶ νὰ τοὺς χειραγωγοῦμεν διὰ τῶν συμβουλῶν, τῶν φώτων καὶ τῆς ἐπιρροῆς μας. Τὸ ὑψηλὸν δὲ τοῦτο καθῆκον δέον νὰ μὴν ἐπιτελεῖται ἀπὸ τῆς θέσεως μιᾶς πνευματικῆς, διανοητικῆς ἢ ἄλλης ἰσχύος, νὰ μὴν ἔχη τὸν ἀπωθητικὸν προστατευτικὸν χαρακτῆρα, ἀλλὰ νὰ προέρχεται ἐκ βαθέων, ἤτοι ἐκ τῆς μυησθείσης ἤδη δεδομένης καὶ ἐξισουμένης πρὸς φυσικὸν νόμον ἀγάπης πρὸς τὸν συνάνθρωπον.

Κατὰ συνέπειαν, ἡ συσσώρευσις γνώσεων ἐπιστημονικῶν ἢ ἄλλων κλάδων τῆς διανοητικῆς δραστηριότητος τοῦ Ἀνθρώπου, ἡ γεναμένη, κατὰ τρόπον ψυχρόν, πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς διανοίας, τῆς ἀτομικῆς ἑνὸς ἑκάστου περιεργείας καὶ τῆς ἀποκτήσεως ἐφοδίων μιᾶς ἐπαγγελματικῆς ἢ ἄλλης ἀνωτερότητος, οὐδεμίαν ἀπολύτως, κατὰ τὸν Πλωτῖνον, συμβολὴν πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ Νεοπλατωνικοῦ καὶ Μεγάλου Ἔργου προσφέρει.

Ἐκεῖνο ποὺ κυρίως ἀπαιτεῖται, κατὰ τὴν νεοπλατωνικὴν διδασκαλίαν, εἶναι κυρίως ἡ ἀστάθμητος καὶ ἐν πολλοῖς ἀνεξήγητος ἔφεσις πρὸς τὴν γνῶσιν καὶ ἡ δόνησις τοῦ ἐσωτερικοῦ μας κόσμου καὶ ἡ διὰ ταύτης δημιουργία εὐγενῶν συναισθημάτων ὡς καὶ θάρρους πρὸς ἐπιτυχῆ συνέχισιν

τῆς μεγάλης πρὸς τὰ ἄνω πορείας τοῦ Ἀνθρώπου.

II. Λεπτομερείας ἐπὶ τῆς γενέσεως τοῦ Νεοπλατωνισμοῦ καὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ Πλωτίνου, δύναται πᾶς τις νὰ ἀνεύρῃ, ἀνατρέχων εἰς τὴν πλουσίαν σχετικὴν βιβλιογραφίαν. Θὰ ἀναφέρω ὅμως, λίαν περιληπτικῶς, μερικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ἀνωτέρω στοιχείων, ἁπλῶς καὶ μόνον διὰ τὴν αὐτοτέλειαν καὶ πληρότητα τῆς μελέτης καὶ πρὸς πρόχειρον ἐνημέρωσιν τοῦ μὴ ἀσχοληθέντος μὲ τὸ θέμα ἀναγνώστου.

Κατὰ τὸν 1ον μ.Χ. αἰῶνα ἐδημιουργήθη μία ἐπιτακτικὴ πνευματικὴ ἀνάγκη ἀνανεώσεως τῆς πλατωνικῆς, ἀριστοτελικῆς καὶ πυθαγορείου φιλοσοφίας. Ἀλλὰ μήπως ἐπρόκειτο περὶ μιᾶς σχολαστικῆς προσπαθείας πρὸς ἐξεύρεσιν ἀνεδαφικῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον, θεμάτων, ἱκανῶν νὰ προσελκύσουν τὴν προσοχὴν τῶν ἐπιθυμούντων νὰ γίνουν ἢ νὰ θεωροῦνται φιλόσοφοι; Ἀσφαλῶς ὄχι. Ἐπρόκειτο περὶ μιᾶς δημιουργικῆς συνθέσεως καὶ περὶ μιᾶς ἐπανόδου εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ φιλοσοφεῖν ἐκ βαθέων. Δὲν ἐπρόκειτο βεβαίως περὶ μιᾶς φαινομενικῆς μεταμφιέσεως τῶν διαφόρων δογματικῶν διδασκάλων καὶ ἠθικολόγων καὶ τοῦτο διότι οἱ νεοπλατωνικοὶ ἐθεώρησαν τὴν φιλοσοφίαν ὡς ἐσωτερικὴν μελέτην τῆς ψυχῆς καὶ ὡς ἔκφρασιν ζωῆς.

Ὁ Νεοπλατωνισμός, γνήσιον προϊὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἕνα εἶχε σκοπόν. Τὴν ἀναζήτησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τὴν συνειδητοποίησιν τῆς ἐν αὐτῷ αἰωνίου καὶ ἀφθάρτου οὐσίας. Ἀλλὰ ἔτι περαιτέρω· ὁ Νεοπλατωνισμὸς ἀπεσκόπει εἰς τὴν πνευματικὴν ποδηγέτησιν τῶν Ἀνθρώπων καὶ ἐπεδίωξε νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Δὲν εἶχε τὴν τάσιν νὰ προτιμήσῃ μίαν via contemplativa ἀλλὰ νὰ προχωρήσῃ εἰς μίαν via activa. Πιθανολογεῖται ἐπίσης, βασίμως, φρονῶ, ἡ ἀμοιβαία ἐπίδρασις χριστιανισμοῦ καὶ νεοπλατωνισμοῦ. Ἡ ἀποδοχὴ τῆς νεοπλατωνικῆς διδασκαλίας ὑπὸ τοῦ μεγάλου Χριστιανοῦ φιλοσόφου Αὐγουστίνου πείθει περὶ τούτου, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ τοιαύτη ὑπὸ τῶν συγγραμμάτων, τῶν φερομένων ἐπ' ὀνόματι τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου. Νεοπλατωνικὰς ἐπιδράσεις δυνάμεθα νὰ ἀνακαλύψωμεν εἰς πλείστους ὅσους φιλοσόφους (Λάϊμπνιτς, Γκαῖτε κ.ἄ.). Ἐκτὸς τῶν ἀναφερθέντων, ἂς ἐνθυμηθῶμεν καὶ τοὺς βυζαντινοὺς νεοπλατωνικοὺς Ψελλόν, Γεμιστὸν Πλήθωνα καὶ Βησσαρίωνα.

III. Ὁ Πλωτῖνος ἐγεννήθη εἰς τὴν Λυκόπολιν τῆς μέσης Αἰγύπτου τὸ 204 ἢ 205 μ.Χ. Παρὰ τὴν λίαν ἐπιμελημένην μόρφωσίν του, ἡ κλίσις του πρὸς τὴν φιλοσοφίαν, κατὰ τὸν βιογράφον του Πορφύριον, ἐνεφανίσθη ὅτε ἦτο 28 ἐτῶν. Εἶχεν ἀποκτήσει μίαν μεγάλην πνευματικὴν καὶ ψυχικὴν ὡριμότητα, ἀλλὰ καὶ εὐαισθησίαν καὶ ἱκανοποίησιν ᾐσθάνθη μόνον ὅταν ἐγνώρισε καὶ ἔγινε μαθητὴς τοῦ Ἀμμωνίου Σακκᾶ, ὅστις ἐδίδασκεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ εἰς στενὸν καὶ ἐκλεκτὸν

κύκλον μαθητῶν. Παρέμεινε μαθητής του ἐπὶ 8 ὁλόκληρα ἔτη, μέχρι δηλ. τοῦ θανάτου τοῦ διδασκάλου του. Μετὰ ταῦτα ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ γνωρίση καὶ τὴν φιλοσοφίαν τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἰνδῶν καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κατετάγη εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρώμης Γορδιανοῦ τοῦ Γ΄ περὶ τὸ ἔτος 242 μ.Χ. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Γορδιανοῦ καὶ μετὰ πολλὰς περιπετείας μετέβη εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου δημιουργεῖ τὴν Σχολήν του καὶ ἀναπτύσσει τὰς φιλοσοφικάς του ἰδέας. Ὁ τότε Αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης Γαλλιηνὸς τὸν ἐθαύμαζε καὶ ἠθέλησεν ἀρχικῶς νὰ τῷ ἐπιτρέψη νὰ ἱδρύση εἰς θέσιν τινὰ τῆς Καμπανίας τὴν «Πλατωνόπολιν», ὅπου ὁ φιλόσοφος θὰ κατῴκει μετὰ τῶν ὀπαδῶν του, ἐλπίζων οὕτω νὰ ἐπιδράση διὰ τοῦ παραδείγματος ἐπὶ τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς διαπαιδαγωγήσεως τῶν συνανθρώπων του. Ὁ Αὐτοκράτωρ ὅμως μετεπείσθη ὑπὸ διαφόρων συμβούλων του καὶ τελικῶς ἠρνήθη. Τὸ ἠθικὸν ὅμως καὶ πνευματικὸν κῦρος τοῦ Πλωτίνου διετηρήθη λίαν ἐπιβλητικὸν καὶ ἀνεγνωρίζετο γενικῶς ὑφ' ὅλων τῶν συγχρόνων του.

Ἀνεξαρτήτως τῶν ἐπιφυλάξεων, βασίμων ἄλλως τε, ἃς δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν διὰ τὸν ἀσκητικὸν τρόπον ζωῆς, δὲν θὰ πρέπει ν' ἀρνηθῶμεν τὸν θαυμασμόν μας πρὸς τὸν Διδάσκαλον, ὅστις δὲν ἐνδιεφέρετο προσωπικῶς διὰ τὰς ὑλικὰς ἀπολαύσεις, ἀλλὰ ὡς μοναδικὴν φροντίδα του εἶχε νὰ στρέφη τὸ βλέμμα του πρὸς τὸν Ἐσωτερικόν του Κόσμον διὰ νὰ ἐπιτύχη τὴν ἕνωσίν του μὲ τὴν πρώτην ὑπερβατικὴν ἅμα καὶ ἐνδοκοσμικήν, κατ' αὐτόν, Θείαν Οὐσίαν. Ὁ βιογράφος του καὶ μαθητής του Πορφύριος ἀναγράφει, ὅτι ὁ Πλωτῖνος τετράκις εἰς τὴν ζωήν του ἐπέτυχε τὸν σκοπόν του, δηλαδὴ τήν, διὰ τῆς ἐκστάσεως, ἕνωσίν του μὲ τὸ Θεῖον, ἤτοι, καθ' ἡμᾶς, ἁπλούστερον, τὴν δι' αὐτῆς πλήρη συνειδητοποίησιν Τούτου ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ του Κόσμῳ.

Δὲν θὰ ἀσχοληθῶ καὶ δὲν θὰ θέσω τά, ὑπὸ τοῦ Πορφυρίου ἀναφερόμενα, περὶ ἐκστάσεως, ἑνώσεως κ.λ.π. ὑπὸ τὸν προβολέα τῆς κριτικῆς. Νομίζω ὅμως, ὅτι δέον νὰ μὴν σκεπτώμεθα, συμφώνως πρὸς τὰς ἰδίας ἡμῶν δυνατότητας καὶ ἔτι περαιτέρω νὰ μὴ λησμονῶμεν, ὅτι καὶ ἡ σύγχρονος ἀκόμη Φυσικὴ ἐπιστήμη μᾶς ἀπεκάλυψε κόσμους, ὧν τὴν ὕπαρξιν οὔτε κἂν ὑποπτευόμεθα πρὸ ὀλίγων μόλις ἐτῶν. Φρονῶ πάντως, ὅτι δέον νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὁ Πλωτῖνος ἐβάδιζε ὁμοῦ μετὰ τῆς ἀφηρημένης ἐννοίας τῆς Τελειότητος διὰ μέσου τῶν ἀνεξερευνήτων τύπων τῆς δημιουργίας. Διῆλθε τείχη ποὺ ὑποχωροῦσαν καὶ πύλας ποὺ ἤνοιγαν, αἰθούσας σιωπῆς, σκότους, ἀλλὰ καὶ ἀναψύξεως, ἔφθασε δηλαδὴ τὰ ἐνδιαιτήματα ψυχῶν, ποὺ ἐγνώρισαν τὸ Φῶς καὶ τὴν θερμότητά του καὶ τέλος διησθάνθη τὴν συμβολικὴν ἀπέραντον θάλασσαν ἐντὸς τῆς ὁποίας ὅλοι, ἔστω καὶ ὑποσυνειδήτως, πλέομεν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιγείου ζωῆς μας, ὅπως οἱ κύ-

κλοι πού δημιουργοῦνται ἀπό τάς σταγόνας τῆς βροχῆς ἐπί τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους.

IV. Ὁ Πλωτῖνος ἐγκατέλειψε τόν κόσμον τοῦτον τό 270 μ.Χ. εἰς τήν πόλιν τῶν Μιντουρνῶν ἐν Καμπανίᾳ. Αἱ τελευταῖαι λέξεις του ἦσαν «Πειρᾶσθαι τό ἐν ἡμῖν θεῖον ἀνάγειν πρός τό ἐν τῷ παντί θεῖον».

Τό σύνολον τῶν συγγραμμάτων του ἀποτελεῖται ἐκ 54 πραγματειῶν, αἵτινες ἔχουσι ταξινομηθῆ εἰς 6 ἐννεάδας, ἤτοι εἰς 6 τμήματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἕκαστον περιλαμβάνει 9 πραγματείας. Ἡ ταξινόμησις αὕτη ἐγένετο ὑπό τοῦ Πορφυρίου μετά τό 298 μ.Χ. Σημειωτέον, ὅτι ὁ Πλωτῖνος ἤρχισε νά γράφῃ κατά τό 253 μ.Χ., ὅτε συνεπλήρωσεν ἡλικίαν 50 ἐτῶν. Ὁ Πορφύριος κατέταξε τάς συγγραφάς οὐχί χρονολογικῶς, ἀλλά κατά περιεχόμενον. Οὕτω τά θέματα τῶν 6 ἐννεάδων εἶναι, περιληπτικῶς, τά ἀκόλουθα: α) Ἠθικά προβλήματα, β) Φυσικός Κόσμος, γ) Κοσμοθεωρία, δ) Ψυχή, ε) Νοῦς καί Ἰδέαι καί στ) Ὀντολογία.

Ὡς τυγχάνει φανερόν ἡ λεπτομερής ἀνάπτυξις τῆς διδασκαλίας τοῦ Πλωτίνου ἐντός τῶν στενῶν πλαισίων ἑνός μικροῦ δοκιμίου εἶναι ἀδύνατος. Θά προσπαθήσω ὅμως, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, νά δώσω μίαν περίληψιν τῆς μεταφυσικῆς του, ὡς, τοὐλάχιστον, ἀντιλαμβάνομαι ταύτην.

Δέν θά ἀναπτύξω, συγκριτικῶς, τάς ἀντιλήψεις διαφόρων φιλοσόφων. Εἶναι ὅμως γνωστόν, ὅτι τό ὄντως Ὄν ὑπελαμβάνετο ἄλλοτε μέν ὡς ὑπερβατικόν μόνον καί ἄλλοτε ὡς ἐνδοκοσμικόν.

Ὁ Πλωτῖνος πραγματοποιεῖ διά τῆς θεωρίας του περί ἀπορροῆς μίαν μεγαλειώδη δημιουργικήν σύνθεσιν τῶν δύο τούτων ἀπόψεων. Ἡ περίφημος αὕτη θεωρία του στηρίζεται ἐπί τῆς ἀντιλήψεως τῆς αἰτίας ὡς ἀχρόνου σχέσεως τῶν ὄντων πρός ἄλληλα. Διδάσκει δηλαδή γένεσιν τῶν ἀψύχων καί ἐμψύχων διά μέσου παραγωγῆς τοῦ κατωτέρου ἐκ τοῦ ἀνωτέρου καί συγχρόνως ἐκφράζει τήν ἰδέαν τῆς συγγενείας τῶν δι' ἀπορροῆς γεννηθέντων ὄντων πρός ἑνιαίαν τινά καί ἀναλλοίωτον Ἀρχήν. Ἡ ἀπορροή αὕτη, κατά τόν Πλωτῖνον, λαμβάνει χώραν ὡς φυσικόν φαινόμενον κατ' ἀνάγκην τελούμενον. Ἡ ἐκ μέρους μας ἀφομοίωσις τῆς θεωρίας ταύτης μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τήν κατανόησιν τοῦ ποῦ ἀκριβῶς ἔγκειται ἡ δεδομένη μεταξύ τῶν ἀνθρώπων ἀδελφική ἀγάπη.

Μέ τήν διδασκαλίαν του περί ἀπορροῆς συνδέεται ἀρρήκτως καί ἡ ἑτέρα περί ἐπιστροφῆς τῶν ἀτελεστέρων μερῶν εἰς τήν τελείαν αὐτῶν κοινήν Ἀρχήν. Ἐνδυναμώνεται οὕτω ἡ ὀρθή ἐκτίμησις τῆς ὀλεθρίας ἐπιδράσεως τοῦ προσωπικοῦ «Ἐγώ» καί τῆς ἀντιλήψεως, ὅτι ὁ ἀνώτερος προορισμός τοῦ Ἀνθρώπου ἔγκειται εἰς τήν διάσπασιν τοῦ ἐγωϊστικοῦ φράγματος, τό ὁποῖον ἀναμφισβητήτως ἀποτελεῖ ἀντινομίαν καί διατάραξιν τῆς ἁρμονίας καί τῆς τάξεως.

Ὁ Πλωτῖνος ἀναγνωρίζει εἰς τόν Ἄνθρωπον ἀπεριορίστους δυ-

νατότητας, διότι διδάσκει, ὅτι οὗτος ἐξαρτᾶται μὲν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀλλὰ ὅτι δύναται νὰ ἄρῃ τὴν ἐξάρτησιν ταύτην ἑνούμενος μετὰ τῆς πρώτης αὐτοῦ Ἀρχῆς. Καὶ ἡ μὲν πρώτη Ἀρχὴ οὐδενὸς ἔχει ἀνάγκην, ἀλλὰ τὰ ὄντα δύνανται ν' ἀπολυτρώσουν ἑαυτὰ διὰ τῆς μετ' Αὐτῆς ἑνώσεως. Θὰ ἠδύνατο νὰ νομισθῇ ὅτι ὁ Πλωτῖνος ἀποδέχεται τὴν πανθεϊστικὴν ἄποψιν. Καὶ ὅμως, ὡς φρονῶ, δὲν συμβαίνει τοῦτο. Ἡ φιλοσοφία του οὔτε πανθεϊστικὴ οὔτε θεϊστικὴ τυγχάνει, διότι διδάσκει ὅτι τὸ Θεῖον εἶναι πανταχοῦ καὶ οὐδαμοῦ ὡς ἐνδοκοσμικὸν καὶ ἔμμονον διὰ τῆς δυνάμεώς του ἀλλὰ ὑπερβατικὸν κατὰ τὴν φύσιν Αὐτοῦ. Πρέπει νὰ θαυμάσωμεν τὴν ὑπέροχον ταύτην πνευματικὴν σύλληψιν, ἥτις συνίσταται εἰς μίαν ἐκ τῆς πρώτης Ἀρχῆς ἐκπορευομένην βαθμολογικὴν σειρὰν δημιουργικῶν δυνάμεων, ἥτις σειρὰ ἀρχομένη ἐκ τῆς Μονάδος καταλήγει εἰς τὴν Ὕλην, ὡς τὸ τελευταῖον ἐνέργημα τοῦ Θείου.

Τὸ πλῆρες διάγραμμα τῆς περὶ ἀπορροῆς θεωρίας τοῦ Πλωτίνου ἔχει τὴν ἀκόλουθον τετραπλῆν σύνθεσιν. 1) Ἓν - Θεός, 2) Κοσμικὸν Πνεῦμα, 3) Κοσμικὴ ψυχὴ καὶ 4) Ὕλη. Καὶ πάλιν ἀπὸ φιλοσοφικῆς ἀπόψεως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ Πλωτινικὴ σκέψις οὔτε ἀπὸ μονισμὸν οὔτε ἀπὸ δυϊσμὸν διέπεται. Διότι δέχεται μὲν αὕτη δύο κόσμους, τὸν θεῖον καὶ τὸν ὑλικόν, ἀλλὰ ὅτι ταὐτοχρόνως ὑφίσταται ἓν σημεῖον συναντήσεώς των, ἡ ἀνθρωπίνη ψυχή. Ἡ τελευταία αὕτη μετέχει οὕτω ἀμφοτέρων, εἶναι δηλαδὴ καὶ θεία καὶ γήϊνος. Καὶ ὁ προορισμός της συνίσταται εἰς τὴν ὑπερνίκησιν τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, εἰς τὴν κατανίκησιν τοῦ προσωπικοῦ «Ἐγὼ» καὶ εἰς τὴν πτῆσιν αὐτῆς πρὸς τὸν ὑπεραισθητὸν καὶ νοητὸν κόσμον ἐκ τοῦ ὁποίου πράγματι κατάγεται.

Ὁλόκληρος ἡ ἠθικὴ τοῦ Πλωτίνου τείνει εἰς τὴν κατάδειξιν τοῦ ὑπεραισθητοῦ προορισμοῦ τοῦ Ἀνθρώπου καὶ ὑψίστη ἰδέα τῆς μεταφυσικῆς του εἶναι ὁ Θεός, ἡ πηγὴ πάσης ζωῆς, ἐκ τοῦ ὁποίου προῆλθον τὰ πάντα καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἐπιστρέφουν τὰ πάντα. Ἀκατάληπτος καὶ ἀσύλληπτος ὑπὸ τοῦ νοῦ, εἶναι προσιτὸς μόνον εἰς τὴν μυστικὴν θέαν καὶ εἰς τὸ βίωμα. Εἶναι Ἀρχὴ καὶ οὐχὶ πρόσωπον, ἡ δὲ δημιουργική του ἐνέργεια εἶναι τὸ ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα τῆς τελειότητος Αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ Θείου τούτου Ἑνός, συμφώνως πρὸς τὴν μνησθεῖσαν θεωρίαν τοῦ Πλωτίνου, ἀπορρέει τὸ Κοσμικὸν Πνεῦμα, ὁ κόσμος τῆς ἐλλόγου πραγματικότητος καὶ τοῦτο λαμβάνει χώραν δι' αἰωνίας ἐνεργείας ὑψίστης δυνάμεως, διότι τὸ Θεῖον εἶναι καθαρὰ πνευματικὴ ἐνέργεια καὶ ἐξ αὐτοῦ πηγάζει κάθε κίνησις καὶ κάθε γονιμότης καὶ δημιουργία. Τί ἐννοεῖ ἄραγε ὁ Πλωτῖνος διὰ τοῦ ὅρου «Κοσμικὸν Πνεῦμα»; Πρέπει νὰ ἐννοῇ τὸν κόσμον τῶν Ἰδεῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὰ αἰώνια πρότυπα τοῦ Εἶναι καὶ τοῦ Γίγνεσθαι, διὰ τῶν ὁποίων ἐκτυλίσσεται ἡ Μονὰς εἰς τὴν ἀπειρίαν τῆς πολλαπλότητος. Περαιτέρω ἐκ τοῦ Πνεύματος γεν-

νᾶται δι᾽ ἀπορροῆς ἡ κοσμικὴ ψυχή, ἥτις μετέχει τοῦ Πνεύματος, ὡς τοῦτο μετέχει τῆς οὐσίας τῆς Μονάδος. Μετὰ τὴν κοσμικὴν ψυχὴν ἀκολουθεῖ ἡ Ὕλη, ὡς βάσις τοῦ αἰσθητοῦ σωματικοῦ κόσμου. Ἐν τῇ ὕλῃ δὲ ἐξαντλεῖται ἡ ἐκ τοῦ Ἑνὸς ἀναβλύζουσα δημιουργικὴ δύναμις.

Τὸ Ἕν, τὸ Πνεῦμα καὶ ἡ Ψυχὴ συγκροτοῦν τὸν νοητὸν Κόσμον, πρὸς τὸν ὁποῖον στρέφεται ἡ νοσταλγία τοῦ Πλωτίνου. Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ εἶναι τμῆμα τῆς κοσμικῆς τοιαύτης καὶ κατ᾽ ἀκολουθίαν μετέχει ἀμφοτέρων τῶν κόσμων ἤτοι τοῦ νοητοῦ — ὑπεραισθητοῦ καὶ τοῦ ὑλικοῦ — αἰσθητοῦ. Τελικὸς αὐτῆς προορισμός, κατὰ τὸν Πλωτῖνον, εἶναι ἡ ἐκ μέρους της ἀναζήτησις τῆς θείας αὐτῆς πατρίδος. Ἂς μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ παρομοιάσω τὴν ὅλην θεωρίαν τοῦ Πλωτίνου μὲ μίαν κλίμακα, ἥτις συμβολίζει τὴν ἀπορροὴν — δημιουργίαν διὰ τῆς καθόδου της καὶ τὴν ἐξέλιξιν — ἐπιστροφὴν διὰ τῆς ἀνόδου της. Πράγματι τὸ ἀνώτατον ἰδανικόν, κατὰ τὸν Διδάσκαλον, εἶναι ἡ ἐπιστροφὴ αὕτη, ἥτις ὑποδηλοῖ τὰς ἀπεριορίστους ἐξελικτικὰς δυνατότητας τοῦ Ἀνθρώπου. Ὁ τελευταῖος οὗτος, εἶναι κατ᾽ αὐτόν, εἷς μικρόκοσμος καὶ ἐν ἑαυτῷ ἐγκλείει, ἐν λανθανούσῃ καταστάσει, πάσας τὰς θεμελιώδεις πνευματικὰς δυνάμεις.

Καθίσταται φανερὸν ποίαν σημασίαν ἔχει διὰ τὸν Πλωτῖνον ἡ καλλιέργεια τῆς ἀτομικῆς ψυχῆς, ὁ ἐξαγνισμός της καὶ γενικώτερον ἡ ἀναζήτησις καὶ συνειδητοποίησις τοῦ Ἐσωτερικοῦ μας Κόσμου.

Ὡς προεῖπον, ἡ ἐπίδρασις τῆς νεοπλατωνικῆς διδασκαλίας ὑπῆρξε τεραστία. Κρίνω δὲ σκόπιμον νὰ κλείσω τὸ παρὸν μικρὸν δοκίμιον μὲ τοὺς λόγους τοῦ φιλοσόφου, μύστου καὶ ἱερωμένου Μάϊστερ Ἔκκαρτ, ὅστις ὑπὸ τὴν προφανῆ ἐπίδρασίν της, ἔδωσε δι᾽ αὐτῶν ἕνα συμβολικὸν ἀπαύγασμα τῆς σκέψεως τοῦ Διδασκάλου της χίλια περίπου ἔτη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ.

Εἶπεν ὁ Ἔκκαρτ: «Ὁ ὀφθαλμὸς διὰ τοῦ ὁποίου βλέπω τὸν Θεὸν εἶναι ὁ αὐτὸς ὀφθαλμὸς διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Θεὸς μὲ βλέπει. Ὁ ὀφθαλμός μου καὶ ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὀφθαλμός, ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, μία γνῶσις καὶ μία ἀγάπη».

★

Μέγιστον ἀγαθὸν κτῆμά ἐστιν ἑκάστου ἡ οἰκεία ἀρετή.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ

Η ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ

ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΣΚΟΠΙΑ

Ὑπὸ Ν. ΣΡΙ ΡΑΜ

Ἡ παροῦσα κρίσις τοῦ Κόσμου

ΖΟΥΜΕ μιὰ ἐξαιρετικὴ περίοδο στὴν ἱστορία τῆς Ἀνθρωπότητος, πλήρη πρωτοφανῶν ἐξελίξεων. Τὸ κοινωνικὸ πλαίσιο ποὺ ὑπῆρχε ἀκόμη καὶ στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ παρόντος αἰῶνος ἔσπασε, χωρὶς νὰ διαμορφωθῆ ἕνα καινούργιο ἀκόμη. Ἔχει ἐπέλθει ἔκρηξις ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων καὶ γνώσεως σὲ ὅλους τοὺς κλάδους ποὺ συνοδεύονται ἀπὸ μίαν εὐρεία ἀνάπτυξι τεχνολογίας σὲ διάφορες κατευθύνσεις, ποὺ ἔχουν μεταμορφώσει τὶς συνθῆκες τῆς ζωῆς. Ἐπῆλθε ἔκρηξις πληθυσμοῦ —εἴτε ὀφειλομένη στὴν ἐπιστήμη ἢ σὲ ἄλλα αἴτια— καὶ βίας. Ὑπάρχουν νέοι τρόποι σκέψεως, καινούργιες τεχνικὲς καὶ εὐκολίες ποὺ ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ χρησιμοποιήση γιὰ μιὰν ἐκτεταμένη ποικιλία σκοπῶν, καὶ ὅλα τοῦτα εἶναι δυνατὰ γιὰ τοὺς λαοὺς τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς γιὰ νὰ κερδίσουν τὴν ἀνεξαρτησία τους, μία συμπλήρωσις ποὺ πρὶν ἦταν ἀδιανόητη. Εἶναι ἕνας κόσμος ἐπικοινωνίας, κινήσεως καὶ ταχύτητος, ὄχι πιὰ τεμαχισμένος σὲ αὐτοπεριοριζόμενα καὶ μεμονωμένα τμήματα μὲ γεωγραφικοὺς φραγμούς. Ἔγινε μιὰ ἐπανάστασις ὄχι μόνο στὴν ἀνθρώπινη εἰκόνα τοῦ κόσμου, μὰ ἐπίσης καὶ στὴν εἰκόνα τοῦ κόσμου ὅπως τὴν βλέπομε μὲ τὰ μάτια τῆς ἐπιστήμης.

Ὁ κύριος παράγων σ' ὅλες αὐτὲς τὶς κινήσεις ἦταν ἡ δρᾶσις τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ ποὺ στράφηκε πρὸς τὰ ἔξω καὶ ποὺ ὀφείλεται στὴν ἕλξι ὅλων τῶν συμβάντων, καθὼς καὶ στὸν εὐρύτερο σκοπὸ ποὺ ἔχει γιὰ τὴν κατεύθυνσι τῶν ἐνεργειῶν του. Ἀλλὰ οἱ κίνδυνοι καὶ οἱ δυσκολίες τῆς παρούσης καταστάσεως πηγάζουν ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐνῶ τεράστιες δυνάμεις χρησιμεύουν σήμερα γιὰ τὴν ἐνασχόλησι κατὰ διαφόρους τρόπους, ὁ νοῦς αὐτὸς δὲν ἔχει ἐγρήγορσιν ἑαυτοῦ καὶ κινεῖται σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου μὲ ἐξωτερικὲς δυνάμεις. Τὸν παληὸ καιρό, θρησκεία καὶ φιλοσοφία ἦσαν μιὰ ἰσχυρὴ ἐπίδρασις γιὰ τὴν συνοχὴ καὶ τὴν μετριοπάθεια, μολονότι ὑπῆρχε πολλὴ δεισιδαιμονία καὶ φανατισμὸς τότε. Σήμερα ἡ

θρησκεία ἔχασε λίγο ὣς πολὺ τὴν ἐπιρροή της. Τοῦτο ὀφείλεται ἐν μέρει στὴν ἐλευθερία σκέψεως, καθὼς καὶ στὴν ἕλξι μιᾶς κουλτούρας ὑλιστικῆς. Ἐκεῖνο ποὺ ἐπικρατεῖ σήμερα εἶναι πράγματι ὅ,τι οἱ διανοούμενοι ὀνομάζουν ὑπαρξισμό, ποὺ στὴν πρᾶξι γίνεται ζήσιμο γιὰ τὰ ἐνδιαφέροντα καὶ τὶς εὐχαριστήσεις τῆς στιγμῆς, σύμφωνα μὲ τὶς ἀντιδράσεις τοῦ καθενός· καὶ ὅλ' αὐτὰ εἶναι μηχανικά. Ὑπάρχει εὐχαρίστησις, μὰ ὄχι εὐτυχία· αἰσθησιασμός, ὄχι ὅμως καὶ πραγματικὴ ἀγάπη· γνῶσις ἀνικανοποίητη, μὰ ὄχι καὶ πραγματικὴ σοφία. Ἔτσι ὁ κόσμος βρίσκεται σὲ μιὰ κρίσι πρωτοφανοῦς φύσεως, ποὺ σχετίζεται μὲ τὶς ἐξωτερικὲς καὶ ἐσωτερικὲς ὄψεις τους. Τὸ νὰ προχωροῦμε μηχανικά, σύμφωνα μὲ τὶς ἀπαιτήσεις καὶ περιστάσεις, κινούμενοι ἀπ' τὶς δυνάμεις ποὺ λειτουργοῦν στὴν παροῦσα κατάστασι, φέρνομε κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ἀναρχία καὶ συμφορά, ἀκόμα καὶ ἂν ὁ κόσμος δὲν ἔχει καταστραφεῖ σὲ ἕνα πιθανὸ πυρηνικὸ ὁλοκαύτωμα.

Πρέπει νὰ ὑπάρξη μία ἐνημέρωσις τῆς ὅλης καταστάσεως καὶ μία καθαρὴ ἀντίληψις ποὺ θὰ μπορεῖ νὰ σκεφθῆ νέες καὶ ριζικὲς γραμμές, ἐλεύθερη ἀπ' τὶς μορφὲς τοῦ περιορισμοῦ στὸν ὁποῖον ὑπόκειται.

Μία πραγματικὴ ἀλλαγὴ πρέπει ν' ἀρχίση μέσα στὸ ἄτομο. Πρέπει νὰ εἶναι μία ἀλλαγὴ καρδιᾶς ὄχι ἐπιπόλαιη, καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλη λύσις γιὰ τὸ σημερινὸ παγκόσμιο πρόβλημα. Ὅλα ὅσα ἐπιχειροῦνται σήμερα εἶναι ἁπλῶς γιὰ νὰ συγκρατήση κανεὶς τὸ πρόβλημα ὅσο μπορεῖ. Εἶναι ἀνάγκη ὁ ἄνθρωπος ν' ἀνακαλύψη τὸν ἑαυτό του πίσω ἀπ' τὶς διάφορες μάσκες, φυλῆς, θρησκείας, ἐθνικότητος κ.λ.π. Ἡ ἀνακάλυψις αὐτὴ θὰ φέρη τὸν ἄνθρωπο πρὸς τὶς ἀλήθειες ποὺ χρειάζεται νὰ μάθη σ' αὐτὴ τὴν καινούργια ἐποχὴ ποὺ σήμερα μᾶς ἀνοίγεται.

Μνήμη τοῦ Μαχάτμα Γκάντι

Η ΙΝΔΙΑ γιορτάζει τὴν ἑκατονταετηρίδα ἀπὸ τὴν γέννησι τοῦ Μαχάτμα Γκάντι. Προσεκλήθην ἀπὸ τὴν ὀργανωτικὴ ἐπιτροπὴ νὰ εἰσφέρω τὸν φόρο τιμῆς σ' αὐτὴ τὴν μεγάλη προσωπικότητα.

Στὴν παγκόσμια ἱστορία πολὺ λίγοι ἄνθρωποι δείχνουν τόση ἀφοσίωσι στὴν Ἀλήθεια, ὥστε νὰ θυσιάζουν τὸ πᾶν καὶ ν' ἀψηφοῦν κάθε ταπείνωσι καὶ δοκιμασία. Ὁ Τολστόϊ ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς λίγους ξεχωριστοὺς τῆς Ἱστορίας. Καὶ ὁ Γκάντι θεωροῦσε τὸν Τολστόϊ διδάσκαλο ὑποδειγματικό, ἂν καὶ ὁ ἴδιος ἦταν τῆς ἰδίας τάξεως καὶ κατηγορίας.

Ὁ Τολστόϊ καὶ ὁ Γκάντι ὑπῆρξαν προσωπικότητες, ποὺ ἐδίδαξαν τὴν «Αχίμσα» (ἀποφυγὴ τῆς βίας) ἕτοιμοι νὰ ὑποστοῦν οἱ ἴδιοι κάθε πλῆγμα της, ἀλλὰ ὄχι νὰ τὸ ἀνταποδώσουν.

Ἡ Ἰνδία ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὰ ἰδεώδη ποὺ ἐκήρυξε ὁ Γκάντι. Πολλοὶ τὰ εἶχαν ἀποδεχθῆ ὀνομαστικῶς καὶ τὸν ἀκολούθησαν

γιὰ δικούς των σκοπούς. Ὡστόσο, μὲ τὴν πρακτικὴ ἐφαρμογὴ αὐτῶν τῶν ἰδανικῶν ἔγινε ἡ Ἰνδία ἐλεύθερη, σὰν μοναδικὸ στὴν ἱστορία τῶν ἐθνῶν παράδειγμα. Εἴθε νὰ τὸ ἐνθυμῆται, μαζὶ καὶ ὅλος ὁ κόσμος...

Κύτταγμα στὸν καθρέφτη

Σ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ τῆς Καλιφόρνιας ὁ κ. Σίδνευ Χάρρις συνοψίζει τὶς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψι δεκάδων πανεπιστημίων καὶ κολλεγίων. Νὰ τί τοῦ εἶπαν οἱ φοιτηταὶ γιὰ τὴν κοινωνία τους:

«Εἶναι νεκρὰ κομφορμιστικὴ σὲ σκέψι, αἴσθημα καὶ ἐνέργεια. Εἶναι στατικὴ στὶς δοξασίες της καὶ ἀντιδραστικὴ στὶς ἐνέργειές της. Ζῆ μὲ στερεοτυπίες καὶ πλαδαρότητες, ξένες πρὸς τὸν 20ὸν αἰῶνα. Κυριαρχεῖται ἀπὸ αὐταπάτη καὶ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό της ἀποθήκη ὅλων τῶν ἀρετῶν, μὴν λαμβάνοντας διόλου ὑπ' ὄψιν τὰ ἐλαττώματα ὁράσεως, φαντασίας, εὐκαμψίας, ἀνοχῆς καὶ κοινωνικῆς ὑπευθυνότητος.

Στερεῖται χιοῦμορ, ἐνδοσκοπήσεως καὶ αὐτοκριτικῆς.

Οἱ μόνες ἀξίες ποὺ σέβεται εἶναι πλοῦτος, ὑπόληψις, ἰσχύς, ἀποκτήματα».

Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐλαττώματα αὐτὰ ὑπάρχουν καὶ μέσα μας, ὅσο καὶ ἂν θεωρούμεθα ἐλευθερωμένοι. Ἀκόμη καὶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν πιστεύουν ὅτι εἶναι στατικοί, μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι οὐσιαστικὰ δυναμικοί, ἀλλὰ μηχανικοί, ἀποβλέποντας σὲ συμβατικοὺς στόχους. Οὔτε εἶναι εὔκολο νὰ κατακτήση κανεὶς ἐκείνη τὴν ἐσωτερικὴ ἀνεξαρτησία καὶ ἰσορροπία, ποὺ ἐλευθερώνει τὸ ἄτομον ἀπὸ τὴν τάσι νὰ προσαρμόζεται σὲ στρωμένους δρόμους, πρὸς χάριν μιᾶς ἥσυχης ζωῆς, ἀσφαλείας ἢ ψυχολογικῆς ἀνέσεως. Ὁ σύγχρονος κόσμος, περιλαμβανομένων καὶ τῶν θεωρουμένων ὡς «πρωτοπορεία» ψυχολόγων, ἐπιστημόνων κ.λ.π., ἔχουν ὅλοι τὰ στερεότυπά τους. Ὁπωσδήποτε, εἶναι παρήγορον ὅτι οἱ φοιτηταὶ εἶναι ἐνήμεροι αὐτῶν τῶν τάσεων καὶ ἐκδηλώνουν ἀντίθεσι στοὺς καθιερωμένους στόχους τοῦ πλούτου, ὑπολήψεως καὶ ἰσχύος. Μᾶς βοηθοῦν νὰ ἐλευθερωθοῦμε ψυχολογικὰ ἀπὸ τὸ αἴσθημα συμμετοχῆς στὰ ἐλαττώματα τῆς συγχρόνου κοινωνίας.

★

Σωκράτης ἔλεγε μεγίστην μὲν ἀρχὴν εἶναι τὴν βασιλείαν, ἀρίστην δὲ τὸ ἑαυτοῦ ἄρχειν.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ - Ἀκαδημαϊκοῦ
ΙΩ. ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Περικοπαὶ διαλέξεώς του στὴν αἴθουσα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας

Ὁ ἄνθρωπος, ἀφ' ἧς στιγμῆς φθάσει σὲ ἕνα ὡρισμένο βαθμὸ ὡριμότητος καὶ αὐτοσυνειδησίας, ἀρχίζει νὰ θέτη μέσα του ὡρισμένα ἐρωτήματα βασικά, λόγου χάριν τί εἶναι ὁ ἴδιος, τί εἶναι ὁ κόσμος καὶ γενικῶς τί ὑπάρχει καὶ γιατί ὑπάρχει. Ζητεῖ ἀπάντησι σ' αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα. Αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα, ἀνοίγουν σχεδὸν αὐτομάτως μέσα του ἅπαξ ὡριμάσει. Μιὰ βασικὴ ἀπορία, ἂν ὄχι καὶ μιὰ ἐσωτερικὴ ἀγωνία εἶναι ἡ αἰτία αὐτῶν τῶν ἐρωτημάτων ποὺ θέτει ὁ ἄνθρωπος. Καὶ συγχρόνως μιὰ ἄλλη αἰτία εἶναι ἡ σκέψις, ὅτι, ἂν δὲν ἀπαντήση εἰς αὐτὰ τὰ βασικὰ ἐρωτήματα, θὰ χάσῃ ἴσως διὰ παντὸς κάτι ποὺ εἶναι ἀναγκαῖον γιὰ νὰ ὁλοκληρωθῇ ὡς ἄνθρωπος.

Ὅσο ὅμως περισσότερο καταγίνομαι μὲ τὰ προβλήματα αὐτά, τόσο περισσότερο βεβαιώνομαι ὅτι ποτὲ δὲν φθάνω μὲ τὴν σκέψιν μου στὸ τέρμα. Εἶμαι πάντοτε καθ' ὁδόν. Αὐτὸ τὸ «καθ' ὁδὸν» εἶναι ἡ μοῖρα τῆς Φιλοσοφίας. Ὁ ἄνθρωπος, ἐφ' ὅσον φιλοσοφεῖ, εἶναι ὁδοιπόρος. Δὲν φθάνω στὸ τέρμα οὔτε γιὰ νὰ μάθω τί εἶμαι ἐγὼ ὁ ἴδιος, οὔτε γιὰ νὰ μάθω τί εἶναι ὁ κό-

σμος ποὺ μὲ περιβάλλει. Τὸ μόνον ποὺ ἀποκτῶ ἀπ' αὐτὴν τὴν θεώρησιν εἶναι ἕνας γενικὸς προσανατολισμός, ἢ καλύτερα ἕνας γενικὸς προβληματισμός.

★

Τὸν κόσμο τὸν περιβάλλω πάντοτε μὲ ἕνα σύνολο αἰσθημάτων, συναισθημάτων, παραστάσεων καὶ ἐννοιῶν. Δὲν τὸν βλέπω ποτὲ ὅπως εἶναι αὐτὸς καθ' ἑαυτόν.

Ὅταν χωρίζω τὸ Εἶναι σὲ ἀντικείμενα, σὲ πράγματα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ καὶ στὸν ἑαυτόν μου, δὲν πρέπει νὰ νομίζω ὅτι τὰ τρία αὐτὰ εἴδη τῆς πραγματικότητος, εἶναι τὸ ἕνα δίπλα στὸ ἄλλο. Ὄχι. Ἀλλὰ πρέπει νὰ γνωρίζω ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος ποὺ ἐπισημαίνω καὶ συνδέω αὐτὰ τὰ τρία τὰ ὁποῖα κατὰ βάσιν εἶναι ἀχώριστα τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Τοῦτο εἶναι βασικὸ καὶ πρέπει ἐξ ἀρχῆς νὰ τὸ καταλάβω, γιατὶ ἡ τάσις νὰ ἀπομονώνω τὸ ἕνα ἀπὸ αὐτά, ὁποιοδήποτε, καὶ νὰ τὸ θεωρῶ ὡς τὸ σπουδαιότερο, ἡ τάσις αὐτὴ ὑπάρχει πάντοτε μέσα μου καὶ μέσα στὸν ἄνθρωπο. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ προέρχονται οἱ δογματισμοὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἂν ἀπομονώνω τὸν ἀντικειμενικὸ ὑλικὸ κόσμο καὶ πῶ ὅτι αὐτὸς εἶναι τὸ κύριο, τὸ συμπέρασμα εἶναι ἀμέσως ὅτι καταλήγω σὲ ἕνα δογματισμό. Δὲν ἔχει σημασία ποιὸ ἀπὸ τὰ τρία εἴδη τοῦ Εἶναι θὰ προτιμήσω νὰ ἀπολυτοποιήσω. Ἂν ἀπολυτοποιήσω λόγου χάριν τὸ ἀντικειμενικὸν Εἶναι, τότε χάνω τὴν σφαῖρα τοῦ ἑαυτοῦ μου. Ἡ τραγωδία τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, εἶναι ὅτι ἔχει ἀπολυτοποιήσει τὸν κόσμο καὶ ἔχει λησμονήσει τὸν ἄνθρωπο.

Ἄλλο ἕνα σημεῖο τῆς τραγωδίας τῆς ἐποχῆς μας εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει τόση γνῶσι, ὥστε κινδυνεύει νὰ ἀποθάνη ἀπὸ τὴν πολλὴ γνῶσι ἢ μᾶλλον ἔχει τόσες γνώσεις, ὥστε τὸν βαραίνουν τόσο πολὺ οἱ γνώσεις ποὺ κινδυνεύει νὰ καμφθῆ κάτω ἀπὸ τὸν φόρτον αὐτῶν τῶν γνώσεων, καὶ νὰ ξεχάση τὸν ἑαυτόν του. Αὐτὸ τὸ γεγονὸς ἀνάγκασε τὸν Νίτσε νὰ πῆ τὸν περίφημον ἐκεῖνον λόγον ὅτι ἔχομε τὴν τέχνην, γιὰ νὰ μὴν ἀποθάνωμε ἀπὸ τὴν γνῶσι. Δηλαδή, εὐτυχῶς ποὺ ὁ ἄνθρωπος ἔχει καὶ τὴν τέχνη γιὰ νὰ μὴ τὸν καταστρέψη ἡ πάρα πολλὴ γνῶσις ποὺ ἔχει. Ἡ τέχνη βέβαια εἶναι κάτι ἄλλο. Ἐκεῖ ὁ ἄνθρωπος λησμονεῖ τὸ βάρος τοῦ κόσμου, ἐλευθερώνεται περισσότερο, γεγονὸς τὸ ὁποῖον τὸ ζῆ ὁ καθένας, ὅταν ἀκούση μιὰ συμφωνία τοῦ Μπετόβεν, ὅταν δῆ μιὰ ἀρχαία τραγωδία, ὅταν ἐπισκεφθῆ ἕνα Μουσεῖον. Ὅταν ἐξέλθη ἀπὸ τὴν αἴθουσαν τῆς μουσικῆς ἢ ἀπὸ τὸ θέατρο ὅπου δίδεται ἡ ἀρχαία τραγωδία, βλέπει πόσο φτωχὸς εἶναι ὁ πραγματικὸς κόσμος. Καὶ ὅμως, σὲ ὅλη του τὴν ἄλλη του ζωή, πιστεύει μόνον σ' αὐτὸν τὸν κόσμον. Τότε αἰσθάνεται τὴν πτωχείαν τοῦ κόσμου αὐτοῦ.

Ἡ ἀπεριόριστη ἐπιθυμία τῆς ζωῆς καὶ τὰ κυριαρχικὰ ἔνστικτα ζητοῦν τὴν ἱκανοποίησίν των, τόσον ἔντονα, ὥστε νὰ νομίζῃ κανεὶς ὅτι μόνον μὲ αὐτὰ ἀποκτᾶ ἡ ζωὴ τὴν αὐτοσυνειδησία της. Ὅμως, ἐξ ἄλλου, τίποτε δὲν τὴν ἱκανοποιεῖ ἀπολύτως. Καὶ ὁλοένα προχωρεῖ πιὸ πέρα, ὥσπου δὲν φθάνει ποτὲ σὲ ἕνα σκοπό, ἀλλὰ φθάνει ὅμως στὸ τέλος, ἢ σταματᾶ νὰ ὑπάρχῃ μὲ τὸν θάνατον. Αὐτὴ περίπου εἶναι ἡ εἰκόνα ποὺ ἔχω γιὰ τὴν πραγματικότητα καὶ γιὰ τὴν κατάστασι, ὅπως λένε εἰς τὴν Φιλοσοφία, τοῦ ἐμπειρικοῦ ἀνθρώπου, δηλαδὴ τοῦ ἀνθρώπου ποὺ καταγίνεται μὲ τὸν κόσμο, δηλαδὴ τοῦ ἐγκοσμίου, ἂν θέλετε, ἂν καὶ εἶναι πάρα πολὺ νὰ τὸ πῆ κανεὶς ἔτσι. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὅμως, εἶναι δυνατὸν νὰ σχηματίσω μία ἔννοια τοῦ Ἐγώ, μιὰ ἔννοια τῆς συνειδήσεως, χωριστὴν ἀπὸ τὸ σύνολον αὐτῶν τῶν ἐπιθυμιῶν μας, τῶν ὁρμῶν μας καὶ ὅλων τῶν ἄλλων ζωϊκῶν μας ἐπιδιώξεων, μπορῶ νὰ τὴν σχηματίσω ὡς ἔννοια καθαρῶς λογική, ὡς ἐκεῖνο ποὺ ἀναφέρεται ἁπλῶς λογικὰ στὸν ἑαυτόν του. Ὡς ἐκεῖνο ποὺ κρίνει ὅλα τὰ ἄλλα καὶ τὰ ἀξιολογεῖ ὅλα τὰ ἄλλα.

Τὸ Ἐγὼ αὐτό, τὸ ὅλως διόλου λογικόν, ἡ Φιλοσοφία τὸ χαρακτηρίζει ὡς τὴν πρωταρχὴ τῆς ζωῆς της. Τί εἶναι αὐτὸ τὸ Ἐγώ; Εἶναι ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, χωριστὰ ὅμως, χωριστὸς ὅμως, ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ποὺ τὸν συνοδεύουν, ἀπὸ τὰ ἔνστικτα, ἀπὸ τὶς κλίσεις, ἀπὸ τὰ πάθη του καὶ τὰ λοιπά. Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ Ἐγὼ εἶναι ποὺ ἐνδιαφέρει περισσότερο τὴν Φιλοσοφία, γιατὶ αὐτὸ εἶναι γι' αὐτήν, ὅπως εἶπα, ἡ ἀφετηρία της. Ἡ ἀφετηρία τῆς Φιλοσοφίας εἶναι ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου.

Εἶπαν πολλοί, ὅτι ἡ ἀνώτερη ἔννοια, ὅπου πρέπει νὰ ὑπαχθῆ ἡ Φιλοσοφία γιὰ νὰ ὁρισθῆ, εἶναι ἡ ἔννοια τῆς ἐπιστήμης. Ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἡ γενικώτερη ἔννοια, ὁπότε ἡ Φιλοσοφία ἀποτελεῖ εἶδος τοῦ γένους τῆς ἐπιστήμης. Ὅμως τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι τόσο ἁπλό. Δὲν εἶναι ἁπλὸ νὰ ποῦμε ὅτι ἡ Φιλοσοφία εἶναι καὶ αὐτὴ μία ἐπιστήμη.

Ἂν δεχθῶ τὴν ἄποψι τοῦ Κάντ, ἤ, ὅπως ὁ ἴδιος πιστεύει, τὴν ἀπόδειξι ποὺ φέρνει ἡ κριτική του, ὅτι δηλαδὴ ἡ μεταφυσική, ὅπως παρουσιάζεται ὥς τὴν ἐποχή του, δὲν ἦταν ἐπιστήμη, τότε ἕνας μεγάλος κλάδος καὶ ἴσως ὁ σημαντικώτερος τῆς Φιλοσοφίας μένει ἔξω ἀπὸ τὸν ὁρισμὸν αὐτόν. Ἔτσι ὅμως μένουν ἔξω ἀπὸ τὸν ὁρισμὸ τῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως τὰ μεγάλα κορυφώματα τοῦ πνεύματος. Καὶ αὐτὸ δὲν συμβαίνει μόνο μὲ τὴν μεταφυσικήν, ἀλλὰ κάποτε συμβαίνει καὶ μὲ ὅλην τὴν Φιλοσοφίαν. Ἔτσι λόγου χάριν ἡ Φιλοσοφία τῆς ἑλληνορωμαϊκῆς ἐποχῆς θὰ μείνῃ ἔξω ἀπὸ τὸν ὁρισμὸν αὐτόν, ἡ Φιλοσοφία μιᾶς ἐποχῆς, ἡ ὁποία συγγενεύει πολὺ μὲ τὴν δικήν μας ἐποχή, ἂν καὶ ἀνάλογα εἰς τὴν ἱστορία δὲν ὑπάρχουν,

διότι ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἐπαναλαμβάνεται. Κοινὸς βέβαια εἶναι ὁ λόγος ὅτι ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται. Αὐτὸ ὅμως εἶναι ἕνα ἄσυλον ἀγνοίας τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ὄχι ὅτι ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται. Καὶ δὲν ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἱστορία, διότι δὲν ἐπαναλαμβάνονται οἱ ἄνθρωποι. Ὁ κάθε ἄνθρωπος εἶναι ἕνας καὶ ἀνεπανάληπτος.

Ἄλλα πάλι ἀπὸ τὰ συστήματα τῆς Φιλοσοφίας μέσα στὴν ἱστορία, χαρακτηρίζουν ὡς ἀρχὴ τῆς Φιλοσοφίας τὴν συνείδησι μὲ τὰ ἠθικὰ της αἰτήματα. Δηλαδὴ τονίζουν περισσότερο τὸν ἠθικὸ χαρακτῆρα τῆς Φιλοσοφίας, ὄχι τὸν θεωρητικόν. Ἄλλα τονίζουν τὸν θεωρητικό. Καὶ ἄλλα πάλι θεωροῦν τὴν τέχνην ὡς ὄργανον τῆς Φιλοσοφίας.

Ὁ Πλάτων εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὥρισε τὴν Φιλοσοφία καὶ ὡς μελέτη θανάτου, ἀλλὰ ὁ ἴδιος τὴν ὥρισε καὶ ὡς λόγον διδόναι περὶ τῶν πραγμάτων. Περὶ τῶν ὄντων, περὶ τῶν πράξεων τοῦ ἀνθρώπου, περὶ τῶν ἔργων τοῦ ἀνθρώπου, γενικῶς περὶ παντός. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εἶναι γεγονὸς ὅτι ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Πλάτωνος ὡς σήμερα ὑπάρχουν ἀντίθετες τάσεις καὶ προσπάθειες, οἱ ὁποῖες ἀγωνίζονται νὰ ὑψώσουν τὴν Φιλοσοφίαν, ὄχι ἁπλῶς σὲ ἐπιστήμη, ἀλλὰ στὴν κατ' ἐξοχὴν ἐπιστήμην. Ἡ πάλη μάλιστα μεταξὺ ἐπιστημονικῆς καὶ μὴ ἐπιστημονικῆς Φιλοσοφίας εἶναι μόνιμη μέσα στὴν ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας. Ἔτσι ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἀντιτάσσουν τὴν Φιλοσοφία, τὴν ἀντιτάσσουν ὡς ἐπιστήμη.

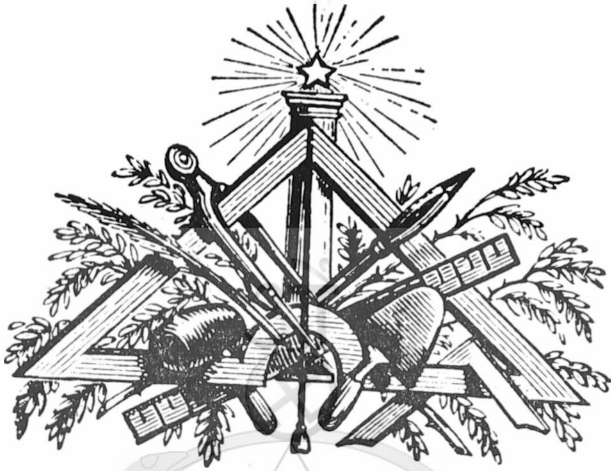
★

Ἡ ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας παρουσιάζει πολυσήμαντα συστήματα τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποταχθοῦν χωρὶς ἄλλο στὴν ἔννοια «ἐπιστήμη». Ἂν καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος δὲν ὑπάρχει κανένα φιλοσοφικὸ σύστημα τὸ ὁποῖο νὰ μὴν ἔχη μέσα του κλάδους ἐπιστημονικούς. Τὸ συμπέρασμά μου εἶναι ὅτι ἡ Φιλοσοφία εἶναι ἕνας ἰδιαίτερος τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι. Τὸν τρόπον αὐτὸν ὁ Πλάτων τὸν ἐχαρακτήρισε διαλεκτικὸ τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι. Καὶ δὲν ἔκαμα τίποτε ἄλλο αὐτὴ τὴν ὥρα παρὰ ὑπέθεσα ὅτι διαλέγομαι μαζί σας. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δώση κανεὶς ἕτοιμη Φιλοσοφία. Ἡ Φιλοσοφία ἀναγκάζει τὸν ἄνθρωπο νὰ σκεφθῆ. Δὲν εἶναι ἕνα ἀγαθὸ ἕτοιμο νὰ τὸ πάρη κανεὶς μαζί του καὶ νὰ φύγη, νὰ πάη σπίτι του. Ἡ Φιλοσοφία καλεῖ τὸν ἄνθρωπο νὰ σκεφθῆ μόνος του. Βέβαια, συγχρόνως, δὲν ὑπάρχει Φιλοσοφία χωρὶς τὸν διάλογο. Ὁ διάλογος εἶναι ἡ πηγὴ τῆς Φιλοσοφίας.

Σήμερα πάλι γίνεται πολὺς λόγος περὶ τοῦ διαλόγου. Καὶ ποῦ δὲν μεταχειρίζονται τὸν ὅρον «διάλογον»! Γιὰ τόσα καὶ τόσα πράγματα ἄσχετα ἐξ ὁλοκλήρου μὲ τὸν πραγματικὸ διά-

λογο, ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ στὴν ἀλήθεια. Συνήθως πρόκειται περὶ διαβολικῶν πραγμάτων σήμερα ὅταν τὰ χαρακτηρίζουν ὡς διάλογον. Πρόκειται πῶς θὰ καταστραγήση ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Ὄχι βεβαίως πῶς θὰ ἀποκαλυφθῆ ἡ ἀλήθεια. Εἰς τὴν πολιτικήν, λόγου χάριν, λέγεται ἤνοιξε διάλογος μεταξὺ τοῦ τάδε καὶ τοῦ τάδε, ἢ μεταξὺ τοῦ τάδε κράτους καὶ τοῦ τάδε κράτους. Κάθε ἄλλο παρὰ διάλογος εἶναι αὐτὸς φυσικά. Πρόκειται ἀκριβῶς περὶ τοῦ τὶς θὰ καταστρατηγήση τὸν ἄλλον ἢ ἁπλούστερα ποιὸς θὰ ἀπατήση τὸν ἄλλον. Αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικότης, ἡ ὠμὴ πραγματικότης. Βεβαίως, κακῶς λοιπὸν γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως διάλογος γιὰ τόσο, θὰ ἔλεγα, θνητὰ πράγματα.

Ὁ διάλογος ὅπως καθιερώθηκε ἀπὸ τοὺς Ἀρχαίους καὶ κυρίως ἀπὸ τὸν δημιουργόν του τὸν Σωκράτη, ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας. Αὐτὸ εἶναι ὁ διάλογος. Ἡ ἀλήθεια εἶναι μακρυά. Ἡ φιλοσοφία ἀναζητεῖ τὴν ἀλήθεια. Προπαντὸς ἡ Φιλοσοφία διατηρεῖ τόση ἐγρήγορσι μέσα στὸν ἄνθρωπο, ὥστε νὰ μὴ γελασθῆ ποτὲ καὶ νὰ νομίση ὅτι κατέχει τὴν ἀλήθεια. Ἡ Φιλοσοφία συντελεῖ, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ διατηρηθῆ εἰς τὰ μέτρα του, νὰ κρατήση τὴν ἰσορροπίαν του. Προπαντὸς νὰ μὴ φθάση εἰς τὴν ματαιοδοξία ποὺ γεννᾶ καμμιὰ φορὰ ἡ γνῶσις εἰς τὸν ἄνθρωπο. Δέν ὑπάρχει καλύτερος ὁδηγὸς καὶ καλύτερος σύμβουλος τοῦ ἀνθρώπου γιὰ νὰ μὴν ἁμαρτήση μὲ μίαν ὅλως διόλου κοσμικὴν ἔννοιαν. Νὰ ἁμαρτήση πῶς; Μὲ τὸ νὰ πῆ ὅτι πλέον τέλειωσαν, τὰ ξέρω, ὅλα τὰ ξέρω. Ἡ Φιλοσοφία στὸ τέλος, λέμε, καταλήγει νὰ βεβαιωθῆ γιὰ ἕνα πρᾶγμα: ὅτι ξέρει πάρα πολὺ καλὰ ὅτι δὲν τὰ γνωρίζει τὰ πράγματα. Ξέρει πάρα πολὺ καλὰ ὅτι δὲν γνωρίζει. Αὐτὸ εἶναι ἕνα πολὺ μεγάλο ἀπόκτημα τοῦ ἀνθρώπου: νὰ γνωρίζη ὁ ἄνθρωπος τὰ μέτρα του. Νὰ μὴν ὑπερηφανεύεται μὲ τὴν γνῶσιν του. Νὰ διατηρήση τὴν ἰσορροπία τῆς σκέψεώς του, νὰ κρίνη. Πρὸ παντὸς νὰ μπορῆ νὰ διατηρήση ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖο ζῆ ὁ ἄνθρωπος. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ζῆ γιὰ τὴν γνῶσιν. Ὁ ἄνθρωπος ζῆ γιὰ ἕνα μεγάλο, ἀλλὰ καὶ πολὺ εὔθραυστο ἀγαθό. Ὁ ἄνθρωπος ζῆ γιὰ νὰ εἶναι ἐλεύθερος. Ζῆ γιὰ νὰ γίνη ἐλεύθερος. Ὁ ἄνθρωπος ζῆ γιὰ νὰ γίνη ἄνθρωπος. Δὲν εἶναι ποτέ, γίνεται. Γίνεται πάλι ἄνθρωπος, σημαίνει ὅτι ἀποκτᾶ, ὅσο μπορεῖ περισσότερο αὐτὸ τό, ὅπως εἶπα, εὔθραυστον, ἀλλὰ πολύτιμον ἀγαθὸν τῆς ἐλευθερίας.

Ὁ συγγραφεὺς ALEC MELLOR μυεῖται στὸν Τεκτονισμὸ

ΜΕ ΤΗΝ «ΑΝΟΧΗΝ» ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

Στὸ πνεῦμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Διαλόγου

ΣΥΝΕΒΗ στὸ Παρίσι κάτι, ποὺ ἐπαναφέρει σ' ἐπικαιρότητα τὴν παλαιὰν ἀντίθεσι τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ πρὸς τὸν Ἐλευθεροτεκτονισμό, χρονολογουμένην ἀπὸ τὸ ἔτος 1738, ὅταν ὁ πάπας Κλήμης ὁ 12ος ἐξέδωσε τὴν πρώτη «βοῦλλα» ἀφορισμοῦ τῶν «Μασόνων».

ΑΥΤΟ ΤΟ «ΚΑΤΙ» εἶναι ἡ μύησις τοῦ γνωστοῦ Καθολικοῦ συγγραφέως κ. Alec Mellor στὸν Τεκτονισμό. Τὸ συμβὰν αὐτὸ θὰ εἶχε βαρύτητα ἀνάλογη μόνον πρὸς τὴν προσωπικότητα —ἔξοχη, βεβαίως— τοῦ συγγραφέως, ἐὰν δὲν εἶχε προηγηθῆ συζήτησις ἐπὶ τοῦ

Alec MELLOR

μελετωμένου διαβήματός του μὲ τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Ἀρχὰς τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης, πρᾶγμα ποὺ ἐπαυξάνει τὴν σημασία μιᾶς προσωπικῆς ἐνεργείας καὶ τῆς προσδίδει, ἴσως, τὸν χαρακτῆρα μιᾶς «ἐξελίξεως» στὶς σχέσεις Τεκτονισμοῦ καὶ Βατικανοῦ, στὰ πλαίσια τοῦ Οἰκουμενισμοῦ.

ΠΡΑΓΜΑΤΙ, καθὼς πληροφορεῖται ὁ «Ἰλισός», προτοῦ νὰ ὑπογράψη αἴτησιν εἰσδοχῆς στὸ Τεκτονικὸν Τάγμα, ὁ κ. Mellor ἐζήτησε ἀπὸ τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Ἀρχὰς τὴν ἄδειαν νὰ εἰσέλθη στὸν κανονικὸ Τεκτονισμό, καθὼς ἀποκαλεῖται πᾶσα ὀργάνωσις τελοῦσα εἰς «κανονικὰς» σχέσεις μὲ τὴν Μεγάλη Στοὰ τῆς Ἀγγλίας (τὴν πρώτη Μεγάλη στοὰ τοῦ κόσμου, ἀπὸ τὸ 1717) λόγῳ τοῦ σεβασμοῦ ὡρισμένων «θεμελιωδῶν» κανόνων, ὅπως ἡ πίστις εἰς τὴν ὕπαρξι Θεοῦ, ἡ πίστις εἰς τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς καὶ ἡ διεξαγωγὴ ἐργασιῶν ἀπαραιτήτως μὲ ἀνοιγμένην τὴν «Βίβλον τοῦ ἱεροῦ νόμου», τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, προκειμένου περὶ Χριστιανικῶν στοῶν. Ἡ διάκρισις αὐτὴ γίνεται, διότι, ἀντιστοίχως, χαρακτηρίζονται ὡς «ἄτακτοι» αἱ ὀλιγάριθμοι ὀργανώσεις, αἱ ἀκολουθοῦσαι τὴν «Μεγάλην Ἀνατολὴν» τῆς Γαλλίας, ποὺ δὲν ἐπιβάλλουν τοὺς ἀνωτέρω ὅρους, ἐν ὀνόματι τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως. Στὴν Γαλλία, τὸν παγκόσμιο «κανονικὸ» Τεκτονισμὸ ἀντιπροσωπεύει ἡ Μεγάλη Ἐθνικὴ Γαλλικὴ Στοὰ — Grande Loge Nationale Française.

Η ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ἦτο ὅτι δὲν ἔχουν νὰ διατυπώσουν οὔτε ἄδειαν οὔτε ἀπαγόρευσιν, καὶ ὅτι τὸ θέμα ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὴν συνείδησίν του. Ὁ κ. Alec Mellor ἐρώτησε τὴν συνείδησίν του. Τοῦ ἀπήντησεν ὅτι ὁ κανονικὸς Τεκτονισμὸς τρέφει μόνον αἰσθήματα σεβασμοῦ πρὸς τὴν Θρησκεία. Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι, ἴσως, κανεὶς ἄλλος καλύτερα καὶ βαθύτερα δὲν ἔχει ἐνημερωθῆ γιὰ τὸν Τεκτονισμό, ἀπὸ τὸν κ. Mellor, ὁ ὁποῖος εἶναι συγγραφεὺς τριῶν βιβλίων, ἐκδοθέντων μὲ τὸ «Τυπωθήτω» τῆς ἁρμοδίας ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Ὡστόσο, ἡ ἀπάντησις τῆς συνειδήσεως δὲν ἐθεωρήθη ἀρκετή, ἐν ὄψει τῶν διαδοχικῶν ἐγκυκλίων τῆς Ἁγίας Ἕδρας ἐναντίον τοῦ Τεκτονισμοῦ καί, ἰδίως, τῆς ἐντάξεως τῶν ἐγκυκλίων αὐτῶν στὸ Κανονικὸν Δίκαιον τοῦ Βατικανοῦ, συγκεκριμένως στὸν Κανόνα 2335, κατὰ τὸν ὁποῖον πᾶς Καθολικός, ἐν γνώσει τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀπαγορεύσεως, ἐγγραφόμενος εἰς τὸν Τεκτονισμόν, θεωρεῖται αὐτομάτως ἀφωρισμένος. Γι' αὐτό, ὁ κ. Mellor ἔθεσε τὸ ἐρώτημα ἐάν, κατόπιν εἰσόδου του στὸν κανονικὸ Τεκτονισμό, θὰ μποροῦσε νὰ προσέρχεται στὰ Ἄχραντα Μυστήρια. Καὶ τοῦ ἀπήντησαν: ΝΑΙ!

Κατόπιν τούτων, ὑπέγραψε

τὴν αἴτησιν εἰσδοχῆς καί, ἀφοῦ ὅλαι αἱ προβλεπόμεναι διαδικασίαι ἐξεπληρώθησαν, ὡρίσθη ἡ μύησίς του διὰ τὸ βράδυ τῆς 28 Μαρτίου εἰς τὴν Στοὰ Espéranceὑπ' ἀριθ. 35, ἐργαζομένην ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Μεγάλης Ἐθνικῆς Γαλλικῆς Στοᾶς. Ἀνάδοχός του εἶναι προσωπικῶς ὁ Μέγας Διδάσκαλος κ. Ernest Van Hecke.

Αἱ πληροφορίαι τοῦ «Ἰλισοῦ» προσθέτουν ὅτι δὲν κατηργήθη, βεβαίως, ὁ Κανὼν 2335, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὴν νομικὴ συνέπεια τῆς πρώτης βούλλας τοῦ πάπα Κλήμεντος (4 Μαΐου 1738), τιμωρῶν πάντα ὅστις «συνδέει τὸ ὄνομά του» μὲ τὸν Τεκτονισμό. Τόσον ἡ βούλλα, ὅσον καὶ ὁ κανὼν ἀναφέρουν ὅτι ὁ ἀφορισμός, δηλ. ἡ ἀποκοπὴ ἐκ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας ἐπέρχεται ipso facto, αὐτομάτως, ἐκ τῆς πράξεως τοῦ πιστοῦ, ἄνευ ὀνομαστικῆς καταδίκης του. Ἡ δὲ ἀπαλλαγή του δύναται νὰ γίνῃ μόνον ἀπὸ τὸ Βατικανόν, πλὴν περιπτώσεως ἑτοιμοθανάτου, ὁπότε τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος παραχωρεῖται εἰς πάντα κληρικόν. Ἀλλὰ ἡ ὀρθὴ περιγραφὴ τῆς καταστάσεως θὰ ἦτο ὅτι ὁ Κανὼν δὲν κατηργήθη ἀκόμη. Διότι, πάντως, τελεῖ ὑπὸ αἵρεσιν, μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Ρώμης περὶ συγκροτήσεως ἐπιτροπῆς διὰ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ Κώδικος Κανονικοῦ Δικαίου ἐν τῷ συνόλῳ του. Τὸ λεκτικὸν τοῦ Κανόνος αὐτοῦ, ὁμιλοῦντος περὶ κινήσεων «στρεφομένων ἐναντίον μιᾶς Ἐκκλησίας ἢ τῶν νομίμων πολιτικῶν ἀρχῶν», δὲν μπορεῖ, σαφῶς, ν' ἀφορᾶ τὸν Τεκτονισμό, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν σημερινῶν γνώσεων περὶ αὐτοῦ. Πρέπει, λοιπόν, νὰ δεχθῇ κανεὶς ὅτι αἱ Ἐκκλησιαστικαὶ Ἀρχαὶ τῶν Παρισίων ποὺ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ Βατικανὸ παρεχώρησαν στὸν Καθολικὸν συγγραφέα ἐλευθερία ἐνεργείας (καί... «ἀτιμωρησίαν») ὄχι κατ' ἐξαίρεσιν, λόγῳ τῆς προσωπικότητός του καὶ τῆς ἠγγυημένης ἰδιότητός του ὡς πιστοῦ τέκνου τῆς Ἐκκλησίας — μιὰ τέτοια ἐξαίρεσις δὲν θὰ εἶχε ποῦ νὰ στηριχθῇ — ἀλλά, μᾶλλον, μέσα στὸ πνεῦμα τοῦ «Διαλόγου» ποὺ ἐπιθυμεῖ ἡ Ἁγία Ἕδρα νὰ ἀποκαταστήσῃ μὲ ὅλες τὶς Ἐκκλησίες, καὶ μὲ ὅλες τὶς σοβαρὲς πνευματικὲς κινήσεις. Ἂν εἶναι ἔτσι, τότε θὰ πρέπει νὰ περιμένῃ κανεὶς ὅτι τὸ πρῶτο αὐτὸ σημάδι συνδιαλλαγῆς μεταξὺ Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης καὶ Τεκτονισμοῦ θ' ἀκολουθηθῇ καὶ ἀπὸ ἄλλα. Ἤδη, τὰς ἀρχὰς τοῦ 1968, ἡ Σύνοδος τῶν Καθολικῶν Ἐκκλησιῶν τῶν Σκανδιναβικῶν κρατῶν (βλ. «Ἰλισός», τεῦχος 57 - 58, Μάρτιος — Ἀπρίλιος 1968, σελ. 153 - 155) εἶχε δημοσιεύσει, ἄνευ ἀντιρρήσεως τοῦ Βατικανοῦ, Κανόνα περὶ δικαιώματος Τεκτόνων νὰ προσέλθουν στὴν Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία χωρὶς ν' ἀποκρύξουν τὴν Τεκτονική τους ἰδιότητα. Ὁ Κανὼν δὲν ἔδιδε,

ταυτοχρόνως, τὸ δικαίωμα σὲ Ρωμαιοκαθολικοὺς νὰ εἰσέλθουν στὸν Τεκτονισμό, χωρὶς νὰ διακόψουν σχέσεις μὲ τὴν Ἐκκλησία. Ἦταν «μονόδρομος». Τώρα, ἡ Γαλλικὴ Ἐκκλησία ἐπιτρέπει, ἔστω καὶ σὲ μία προσωπικὴ περίπτωσι, τὸ ἄνοιγμα «διπλῆς κατευθύνσεως» στὸν δρόμο...

Στὴν ἀξιοσημείωτη αὐτὴ ἐξέλιξι, ὁ κ. Alec Mellor συνέβαλε προσωπικῶς.

Μὲ τὸ πρῶτο βιβλίο του «Οἱ χωρισμένοι ἀδελφοί μας: Οἱ Ἐλεύθεροι Τέκτονες» (Nos frères séparés: Les Francs — Maçons, 1961) ἔκανε αὐστηρὴ κριτικὴ τοῦ Τεκτονισμοῦ γιὰ ὡρισμένα σημεῖα του, ὅπως τὸ περιβόητο «μυστικό», ἐτόνιζε ὅμως ὅτι «καὶ ὁ πλέον αὐστηρὸς θεολόγος, ἀναλύων τὰ τυπικὰ τῶν συμβολικῶν βαθμῶν τοῦ Τεκτονισμοῦ, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ βρῆ τὸ ἐλάχιστον ἀνήθικον ἢ αἱρετικόν», ἐξαιρέσει τοῦ ὅρου τῆς μυστικότητος. Μάλιστα, ἐξεφράζετο μὲ ἀνεπιφύλακτον θαυμασμὸ γιὰ τὴν ἀξία τοῦ Τεκτονικοῦ συμβολισμοῦ. Καὶ ηὔχετο, φυσικά, νὰ γίνη συνδιαλλαγή, ὑπὸ ὡρισμένους ὅρους.

Στὸ δεύτερο βιβλίο του «Ὁ Ἐλευθεροτεκτονισμός, στὴν ὥρα τῆς ἐκλογῆς» (La Franc — Maçonnerie à l'heure du choix, 1963) εἶχε τὸ θάρρος, ὄχι μόνον νὰ ἀναγνωρίση ὅτι μιὰ ἀπίθανη συκοφαντικὴ ἐκστρατεία κατὰ τοῦ Τεκτονισμοῦ εἶχε συσκοτίσει τὰ πνεύματα στὸ παρελθόν, καὶ μὲ κάποιαν συνενοχὴν τῆς Ἐκκλησίας (ὅπως στὴν περίπτωσι τῶν μυθευμάτων τοῦ Λεὸ Ταξὶλ περί... Σατανισμοῦ), ἀλλὰ καὶ νὰ τονίση ὅτι ὁ Τεκτονισμὸς ἔχει βαθειὲς χριστιανικὲς ρίζες καὶ σήμερα, ἐνώπιον τῆς ἐπιθέσεως τοῦ ὑλιστικοῦ ὁλοκληρωτισμοῦ, ἐπιβάλλεται Ἐκκλησία καὶ Τεκτονισμὸς νὰ εὑρεθοῦν, καὶ ἐπισήμως, στὸ αὐτὸ στρατόπεδο. Μόνον, ποὺ εἰσηγεῖτο νὰ κάμη ὁ Τεκτονισμὸς τὸ πρῶτο βῆμα, ἐνῶ, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἡ στάσις τῆς Μεγάλης Στοᾶς τῆς Ἀγγλίας εἶναι ἄκαμπτος. «Ἐμεῖς —λέγει σχετικὴ ἀνακοίνωσις— δὲν εὑρισκόμεθα εἰς ρῆξιν μὲ τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, οὔτε καὶ μὲ καμμίαν ἄλλην. Ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία μᾶς ἀφώρισε, ἀλλὰ ἐμεῖς δὲν ἀνταποδώσαμε τὸ πλῆγμα. Οὐδέποτε στὴν Ἀγγλία ἐμποδίσαμε τὴν δραστηριότητα τῶν Καθολικῶν, οὔτε ἐπεδοκιμάσαμε δρᾶσιν κατὰ τοῦ κλήρου. Εἴμεθα ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, ὑπὲρ τῆς Βίβλου, ὑπὲρ τῆς καθεστηκυίας τάξεως. Ἐδῶ εἶναι τὸ Ἀγγλικὸν Ἐπισκοπᾶτον νὰ βεβαιώση περὶ τῆς θρησκευτικῆς μας εἰλικρινείας καὶ τῆς ἠθικῆς μας βάσεως... Ἐὰν ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία κρίνη, ἂς ἀνακαλέση τὴν καταδίκην. Πρὸς τοῦτο, αἱ ἀρχαί μας καὶ ἡ δρᾶσις μας δὲν ἀποτελοῦν ἐμπόδιον».

Στὸ τρίτο βιβλίο του «Ὁ ἄγνωστος Χάρτης τοῦ χριστιανικοῦ Τεκτονισμοῦ» (La Charte inconnue de la Franc — Maçonnerie chrétienne, 1965)

ἐπρότεινε νὰ ἀναληφθῆ διάλογος τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸν «κανονικὸ» Τεκτονισμό.

Στὸ διάστημα αὐτὸ ἐκαλλιέργησε προσωπικὲς φιλικὲς σχέσεις μὲ ἐξέχοντας τέκτονας καὶ βοήθησε στὶς ἐπαφὲς Ἐκκλησίας καὶ Τεκτονισμοῦ. Τὸν Μάρτιο τοῦ 1961 συνώδευσε τὸν αἰδεσ. Michel Riquet, μέλος τοῦ Τάγματος τοῦ Ἰησοῦ, ἱεροκήρυκα τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων, στὴν Τεκτονικὴ στοὰ τοῦ Λαβάλ, ὅπου ὁ διακεκριμένος αὐτὸς κληρικὸς ἔγινε δεκτὸς μὲ πρωτοφανεῖς τιμὰς (βλ. «Τεκτονικὸν Δελτίον», Μάρτιος 1962, σελ. 919 - 925) καὶ μίλησε περὶ ἀθεϊσμοῦ. Ἐπίσης ὁ κ. Mellor ἐμεσολάβησε γιὰ τὴν συνάντησι τοῦ Ὑπάτου Ταξιάρχου τοῦ Γαλλικοῦ Σκωτικοῦ Τεκτονισμοῦ κ. Charles Riandey μὲ τὸν διακεκριμένον κληρικόν, ὁ ὁποῖος ἐδήλωσε ὅτι «στὸν Χριστιανισμὸ τοῦ μέλλοντος ὑπάρχει, ἀσφαλῶς, θέσις γιὰ τὸν χριστιανικὸ Ἐλευθεροτεκτονισμό», καὶ ὑπεσχέθη νὰ ἐργασθῆ γιὰ τὴν προσέγγισι. Ὁ κ. Mellor προσεκλήθη καὶ προσωπικῶς σὲ «λευκὲς ἑορτὲς» γιὰ νὰ μιλήση, ἐκθέτων ἐλεύθερα τὶς ἀπόψεις του περὶ Τεκτονισμοῦ.

Ἔτσι, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος, «ἐρρίφθη μιὰ γέφυρα». Ὑπὸ ἄλλας συνθήκας, δὲν θὰ κρατοῦσε. Ἀλλά, τώρα, νέοι ορίζοντες ἀνοίγονται μπροστὰ στὸν ἄνθρωπο. Ἀναφέρει τὸ παράδειγμα τῶν προτεσταντῶν. Σήμερα, ἡ ἐκκλησία των καὶ οἱ ἴδιοι ἀπολαμβάνουν τὸν σεβασμὸ καὶ τὴν γαλήνη, ἀλλὰ στὸν 16ον αἰῶνα τοὺς ἐθανάτωναν! Στὸ βιβλίο του γιὰ τοὺς «χωρισμένους ἀδελφοὺς» ἔγραφε (σελ. 329) ὅτι «μερικοὶ καθολικοὶ» θὰ προχωρήσουν μέχρι τοῦ σημείου νὰ ποῦν ὅτι, στὸν κόσμο τοῦ 20οῦ αἰῶνος, ἡ θέσις τοῦ χριστιανοῦ εἶναι π α ν τ ο ῦ καὶ ὅτι «ἡ ἀπουσία του δημιουργεῖ τὴν ἐχθρότητα».

Ἡ εἴσοδος τοῦ κ. Alec Mellor στὸν Τεκτονισμὸ ἔρχεται σὰν φυσικὴ συνέπεια τῶν ἀπόψεών του γιὰ τό, κατὰ βάσιν, θρησκευτικῶς ἄψογον τῆς ὀργανώσεως αὐτῆς, καὶ τῆς ἐκστρατείας του γιὰ τὴν συνένωσι τῶν πνευματικῶν δυνάμεων κατὰ τῶν συγχρόνων κινδύνων τῆς Ἀνθρωπότητος. Εἶναι μιὰ οὐσιαστικὴ προώθησις τοῦ οἰκουμενικοῦ πνεύματος.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Η ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

Εἰς τὸν Ὀρθόδοξον ναὸν Ἁγίας Τριάδος τῆς Νέας Ὑόρκης ἐτελέσθη Οἰκουμενικὴ Δοξολογία πρὸς τιμὴν τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως 20ετίας ἀπὸ τῆς ἀνόδου του εἰς τὸν Θρόνον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τῆς δοξολογίας προέστη ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰάκωβος καὶ ἔλαβον μέρος οἱ θρησκευτικοὶ ἡγέται τῶν ἄλλων Ὁμολογιῶν καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι ἱεράρχαι τῶν ἄλλων ἐθνοτήτων τῆς Ἀμερικῆς.

Διὰ πρώτην φορὰν Κληρικοὶ ἑτέρων Χριστιανικῶν δογμάτων μετέσχον ἱεροτελεστίας εἰς Ὀρθόδοξον ναόν. Σημεῖον τῆς προόδου τοῦ Οἰκουμενισμοῦ.

«ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΣΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΑΣΙΝ»

Ἐν τῷ μεταξύ, πρὸ τοῦ Ὀρθοδόξου ναοῦ τῆς ὁδοῦ Νταρύ, στὸ Παρίσι, ὅπου ἐτελεῖτο οἰκουμενικὴ δοξολογία ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς «Ἑβδομάδος ἑνότητος τῶν χριστιανῶν», 10—15 νεαρὰ ἄτομα συνεκρότησαν διαδήλωσιν καὶ ἐκραύγαζον συνθήματα, ὅπως «Ὁ οἰκουμενισμὸς ἐπιτυγχάνεται εἰς τὴν βάσιν καὶ ὄχι εἰς τὴν κορυφήν». Μὲ ἄλλα λόγια, χρειάζεται ἀνάπτυξις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ ΚΑΙ εἰς τὴν λαϊκὴν βάσιν.

ΝΕΟΚΑΘΟΛΙΚΟΙ

Ὁ κ. Ἑρμίνιο Φιορίτι γράφει στὸ περιοδικὸ τῆς Θ.Ε. Ἰταλίας ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἤδη εἶναι ἐν καθυστερήσει, ὅσον ἀφορᾶ τὸν Οἰκουμενισμό, διότι ἡ Θεοσοφικὴ Ἑταιρία ἀπὸ τοῦ 1875 ἔθεσεν ὡς θεμελιώδη διάταξιν τὴν συνένωσιν ἀνθρώπων καλῆς θελήσεως ἄνευ διακρίσεως πίστεως, φυλῆς, χρώματος κλπ. καὶ τὰ Ἡνωμένα ἔθνη μετὰ τὸν πόλεμον ἔθεσαν τὰς ἀρχὰς αὐτὰς ὡς βάσιν τῆς συνεργασίας των. Τοὐλάχιστον, ἂς δείξη τώρα ἕνα πνεῦμα ἀνοχῆς, πρᾶγμα ποὺ δὲν συμβαίνει. Ὁ κ. Φιορίτι ἀναφέρει ὅτι ἀναπτύσσεται μία κίνησις «Νεοκαθολικῶν», ποὺ ἐπιδιώκει κάποιον συγχρονισμὸ τῆς θεολογίας, ἀλλὰ ἔρχεται εἰς ρῆξιν μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡγεσίαν. Στὴν Φλωρεντία, ἡ κίνησις ἀριθμοῦ κληρικῶν ὑπὸ τὸν Δὸν Ἔντσο Μάζι καὶ ἡ σύνταξις νέας θρησκευτικῆς κατηχήσεως κατεδικάσθη ἀπὸ τὴν «Κούρια» τῆς περιφερείας. Ἐπίσης ἡ νέα κατήχησις τῶν Ὀλλανδῶν νεοκαθολικῶν, ἐγ-

κριθεῖσα ἀπὸ τὸν καρδινάλιο Ἄλφρινκ, ἐστιγματίσθη ἀπὸ τὸ Βατικανόν. Τὰ σημεῖα ποὺ ἐπικρίνει τὸ Βατικανὸν εἶναι τὰ ἀναφερόμενα στὴν ἀπόκρουσι τοῦ περιφήμου «ἀλαθήτου» τοῦ Πάπα, προκειμένου περὶ ἑρμηνείας ζητημάτων πίστεως, στο «προπατορικὸν ἁμάρτημα», τὴν μετατροπὴν τοῦ οἴνου τῆς Θείας εὐχαριστίας εἰς αἷμα τοῦ Σωτῆρος, τὴν δημιουργία τῶν ἀγγέλων, τὸ ἀειπαρθένον τῆς Θεοτόκου κλπ. Σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ θέματα οἱ «Νεοκαθολικοί» διατυπώνουν ἐλεύθερες ἀπόψεις, πρὸ παντὸς ἀποκρούουν τὴν αὐθεντίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡγεσίας καὶ κηρύσσονται ὑπὲρ τῆς ἐπανεξετάσεως καὶ ἀναθεωρήσεως τῶν δογμάτων στὸ πνεῦμα τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, μὲ τάσιν τονώσεως τοῦ κοινωνικοῦ ρόλου τῆς Ἐκκλησίας. ἀντὶ θεολογικοῦ.

ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ Θ. Ε.

Συνῆλθε στὸ Ἄντυαρ τῆς Ἰνδίας τὸ 93ον παγκόσμιον συνέδριον τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ν. Σρὶ Ράμ, ἀγαπητοῦ στοὺς Ἀθηναίους πνευματικοὺς ἀνθρώπους.

Ὁ Ν. Σρὶ Ράμ μίλησε μὲ θέμα: «Τὸ Ἀληθὲς καὶ τὸ ἀναληθές». Ἐπίσης πολλοὶ ἐκ τῶν συνέδρων ἔλαβαν μέρος σὲ πνευματικὸ συμπόσιο.

Τὸ ἑπόμενο τεῦχος τοῦ «Ἰλισοῦ» θὰ δώση στοὺς φίλους του περιληπτικὴ ἔκθεσι.

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΛΚΟΤΤ

Ἡ Κεϋλάνη ἀπεφάσισε νὰ τιμήση τὸν Ἀμερικανὸ συνταγματάρχη Χένρυ Στὴλ Ὄλκοττ (1832 - 1907), συνιδρυτὴν τῆς παγκοσμίου Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, μὲ τὴν ἔκδοσιν εἰδικοῦ γραμματοσήμου.

Ἤδη εἶχε δοθῆ τὸ ὄνομά του στὰ σχολεῖα, πνευματικὲς ὀργανώσεις καὶ δρόμους. Στὴν ἀρχὴ τοῦ 1969 ἀπεκαλύφθη στὸ Κολόμπο ἕνας ἀνδριάς του, εἰς φυσικὸν μέγεθος, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Νόρρις, ἡ ὁποία μετωνομάσθη εἰς λεωφόρον Ὄλκοττ. Τώρα, τὸ γραμματόσημο. Πλὴν τῆς Βρεταννικῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, κανένας ἄλλος ξένος δὲν ἐτιμήθη ἔτσι. Ἐπὶ πλέον, τὸ ὄνομά του μνημονεύεται μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν ἡρώων, στὴν εἰδικὴ ἐτήσια ἑορτὴ τῆς Κεϋλάνης.

Δὲν εἶναι περίεργο, μιὰ ἀσιατικὴ χώρα νὰ τιμᾶ ἕναν Ἀμερικανὸ 60 χρόνια μετὰ τὸν θάνατό του; Τί πρέπει νὰ ἦταν αὐτὸς καὶ τί νὰ ἔκαμε γι' αὐτήν; Ἐργάσθηκε γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία της καὶ γιὰ τὴν ἀναζωογόνησι τοῦ Βουδδισμοῦ. Γι' αὐτὸ δὲν τὸν ξεχνοῦν. Περισσότερα γιὰ τὴν ἐκπληκτικὴ ζωὴ τοῦ Ὄλκοττ μποροῦν οἱ φίλοι τοῦ «Ἰλισοῦ» νὰ πληροφορηθοῦν ἀπὸ τὴν ἐκτεταμένη βιογραφία του, ποὺ περιέχεται στὸν εἰδικὸ τόμο ΕΠΙΛΟΓΗ 1956 - 1958.

ΑΓΓ. ΤΑΝΑΓΡΑΣ

Ὁ ἱδρυτὴς τῆς «Ἑταιρίας Ψυχικῶν Ἐρευνῶν», τὸν ὁποῖον μία ἐγκυκλοπαιδεία ἀναφέρει ὡς... θανόντα τὸ 1964, διανύει τὸ 94ον ἔτος τῆς ζωῆς του. Ἀθηναϊκὴ

ἐφημερὶς ἐδημοσίευσε ἐνδιαφέρουσα συνέντευξι μαζί του.

«Ἀφήνω —εἶπε ὁ Ἄγγελος Τανάγρας— τὸ βασανισμένον αὐτὸ σαρκίον, πιστεύων ἀκραδάντως καὶ μόνον εἰς τὴν θρησκείαν τῆς ἐπιστήμης, οἵα διεμορφώθη μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ραδιενεργείας καὶ τῆς διασπάσεως τοῦ ἀτόμου. Δηλαδή, τὴν ταυτότητα ὕλης καὶ ἐνεργείας. Ὅ ἐστὶ τὴν ἐν τῇ πραγματικότητι ἀνυπαρξία τῆς ὕλης μὲ τὸ μέγα συμπέρασμα καταρρίψεως τῶν ὑλιστικῶν θεωριῶν καὶ τὴν πειραματικὴν ἀπόδειξιν ὑπάρξεως μιᾶς παντοδυνάμου καὶ πανσόφου δημιουργικῆς δυνάμεως, μὴ ἐχούσης τίποτε τὸ ἀνθρώπινον καὶ ἀποτελούσης τὸ σύμπαν καὶ ὅλας τὰς μορφὰς τῆς ζωῆς ἐμψύχου καὶ μὴ ὑπὸ μορφὴν ἠλεκτρικῆς πυκνώσεως πρωτονίων καὶ ἠλεκτρονίων».

Αὐτὸ εἶναι ἕνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν «ἐπιστημονικὴ διαθήκη» του. Προσέθεσεν ὅτι ἑτοιμάζεται νὰ ἀπέλθῃ μὲ τὴν θλίψι ὅτι τὸ ἔργον του δὲν ἐπέτυχε καὶ δὲν ἐπέζησε. «Ἡ ἵδρυσις —εἶπε— τῆς Ἑταιρίας Ψυχικῶν Ἐρευνῶν, ἐρευνῶν αὐστηρῶς ἐπιστημονικῶν, ὑπῆρξεν πρόωρος διὰ τὸν τόπον μας, ὅπου τὸ πλεῖστον ἢ ἀδιαφορεῖ, ἢ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐνδιαφέρεται δι' ἐντυπωσιακὰς παρεξηγήσεις τῶν ψυχικῶν φαινομένων καὶ αὐταπάτας δῆθεν ἐπικοινωνιῶν μὲ πνεύματα νεκρῶν. Κρῖμα εἰς τὴν προσπάθειαν δι' ἓν ἔθνος μὲ τὴν κληρονομίαν τῶν Πυθιῶν καὶ τῶν Μαντείων, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ προηγῆται ἐπὶ τοῦ πεδίου αὐτοῦ».

Η ΓΕΝ. ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΔΕΛΦΙΚΕΣ ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΙΕΣ»

Ὁ κ. Κωστῆς Μελισσαρόπουλος, κατὰ τὴν Γεν. Συνέλευσιν τῆς 6 Μαρτίου 1969 τοῦ Συλλόγου «Δελφικὲς Ἀμφικτιονίες» ἐδήλωσεν ὅτι ἀποχωρεῖ ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ Προέδρου, διὰ νὰ λειτουργήσῃ ὁ Νόμος τῆς ζωογόνου ἀνανεώσεως καὶ ηὐχαρίστησε τὰ Μέλη διὰ τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν ἀγάπην μὲ τὴν ὁποίαν τὸν περιέβαλαν κατὰ τὴν πενταετίαν τῆς θητείας του ὡς Προέδρου. Ἀκολούθως ἀνέφερε τὰς ἐκδηλώσεις, τὰς ἐκδρομὰς εἰς ἀρχαιολογικοὺς τόπους καὶ τὰς διαλέξεις αἱ ὁποῖαι ὠργανώθησαν εἰς τὸν Παρνασσὸν καὶ αἱ ὁποῖαι ἦσαν:

Τὴν 7.11.63 τοῦ κ. Π. Ζέρβα «Δελφοὶ — Μαντεῖον — Δελφικὸ Πνεῦμα».

Τὴν 19.12.63 τοῦ κ. Δημ. Ἰωαννίδη «Τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν».

Τὴν 9.1.64 τοῦ κ. Εὐθ. Παπαδημητρίου «Ὁ μῦθος τοῦ Ἀπόλλωνος».

Τὴν 13.2.64 τοῦ κ. Ἰω. Κουτσοχέρα «Οἰκουμενικὴ Πνευματικὴ Ἀμφικτιονία».

Τὴν 2.4.64 τῆς κ. Σοφίας Βουγιουκλάκη «Δελφικὲς Ἀμφικτιονίες εἰς τὴν σύγχρονον παγκόσμιον ἰδέαν».

Τὴν 5.11.64 τῆς κ. Γιούλας Μαρκάκη «Ἀρχαῖα Μυστήρια καὶ Δελφοί».

Τὴν 3.12.64 τῆς κ. Σοφίας Παπαναστασίου «Περὶ Διονύσου».

Τὴν 21.1.65 τοῦ κ. Ἀθαν.

Παπακωνσταντίνου «Παιδαγωγικαὶ ἀπόψεις περὶ τοῦ συγχρόνου Διδακτηρίου».

Τὴν 18.2.65 τοῦ κ. Χρήστου Σολομωνίδου «Στὴν ἱερὴ Γῆ τοῦ Ἀπόλλωνος».

Τὴν 9.12.65 τοῦ κ. Κωστῆ Μελισσαροπούλου «Δελφοὶ καὶ Ἀμφικτιονίες».

Τὴν 24.2.66 τοῦ κ. Γεωργίου Κουρνούτου «Ἑλληνικοὶ πνευματικοὶ στόχοι».

Τὴν 17.3.66 τοῦ κ. Παν. Ζέρβα «Τὰ ἀγάλματα τοῦ Μουσείου τῶν Δελφῶν καὶ ἡ βαθύτερη ἔννοια τοῦ συμβολισμοῦ των».

Τὴν 1.12.66 τοῦ κ. Εὐαγγ. Φωτιάδου «Ἠθική, ἐθνικὴ καὶ πολιτικὴ ἑνότης τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων».

Τὴν 14.3.67 τοῦ κ. Κωστῆ Μελισσαροπούλου «Οἱ πρῶτοι Ἕλληνες σοφοί».

Τέλος ἐξέθεσε μερικὲς ἀπόψεις ἐπὶ τῶν σκοπῶν καὶ κατευθύνσεων τοῦ Συλλόγου, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

«Ὁ Σύλλογος «Δελφικὲς Ἀμφικτιονίες» ἀποβλέπει στὸ νὰ καλλιεργήση καὶ νὰ διαδόση τὴ Δελφικὴ Ἰδέα στὸν κόσμο, δηλ. τὴν ἀνάγκη καὶ ὡραιότητα τῆς εἰρηνικῆς διαβιώσεως λαῶν καὶ ἀτόμων, ἔξω ἀπὸ κάθε πολιτικὴ ἐπιρροή. Νὰ διαφυλάξη ἀμόλυντη τὴν ἱερὴ φλόγα τοῦ Δελφικοῦ Ἱεροῦ, ἡ ὁποία πρέπει νὰ φωτίζη τὴ σκέψη, ὁδηγώντας την σὲ σωστὸ ἰσορροπημένο στοχασμό, καὶ νὰ θερμαίνη τὴν καρδιὰ τῶν ἀνυστερόβουλων ἀνθρώπων σὲ ἔργα ἀγάπης καὶ ἀρετῆς. Νὰ ἐνισχύση τὸ Ἀπολλώνιο Φῶς, ὑπερασπίζοντας τὶς ἀρχὲς τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τὴν ἐλευθερία τῆς σκέψεως, τὴν ἐλευθερία τοῦ λόγου, τὴν ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως, τὴν προσήλωση στὴ φιλαλληλία καὶ τὴν ἀρετή.

»Μερικοὶ κάνουν τὸ λάθος νὰ νομίζουν ὅτι ὁ Σύλλογός μας ἔχει τοπικὸν ἢ λογοτεχνικὸν χαρακτῆρα ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τοὺς Δελφούς. Ὁσονδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἱερὸς ὁ τόπος τῶν Δελφῶν, ὁ Σύλλογός μας δὲν εἶναι τοπικός, ὅπως δὲν εἶναι καὶ λογοτεχνικός. Εἶναι παγκόσμιος, εἶναι πανανθρώπινος, ὅπως παγκόσμια καὶ πανανθρώπινη καὶ ἀθάνατη εἶναι ἡ Δελφικὴ Ἰδέα.

Τὸ Σωματεῖον μας δὲν εἶναι ἐπιτρεπτὸν νὰ ἀποτελέση τὴν εὐκαιρίαν ἱκανοποιήσεως ματαίων καὶ ἀκαίρων φιλοδοξιῶν καὶ ἀτομικῶν προβολῶν. Προσφορὰ ὑπηρεσίας καὶ ὄχι τιμητικὴ διάκρισις πρέπει νὰ συνιστᾶ τὴν ἰδιότητα τῶν Μελῶν τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τοῦ Σωματείου μας. Ὡς ἐκ τούτου ἐπιμένω ἀνενδότως νὰ ἀντικατασταθῶ εἰς τὴν θέσιν τοῦ προέδρου».

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΠΟΥΡΗΣ

Ἐγκατέλειψε τὸν φυσικὸν κόσμον, ἄγων τὸ 83ον ἔτος τῆς φυσικῆς του ζωῆς, ὁ Μιλτιάδης Πουρῆς, ἔξοχος προσωπικότης τῆς οἰκονομικῆς ὅσον καὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς, θαυμασίως συνδυάσας τὰ προσόντα τοῦ κερδώου καὶ τοῦ λογίου Ἑρμοῦ.

Γεννηθεὶς εἰς τὸν Πειραιᾶ, τὸ 1886, ἐσπούδασεν εἰς Εὐρώπην χημείαν, πολιτικὰς καὶ οἰκονομικὰς ἐπιστήμας, διὰ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν διεύθυνσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς γνωστῆς βιομηχανίας. Φύσις ὅμως βαθύτατα πνευματικὴ καὶ ἐρευνητική, ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἀφιερώθη εἰς τὴν ἐσωτερικὴν φιλοσοφίαν, διὰ νὰ ἀναδειχθῇ εἰς Μέγαν Διδάσκαλον τοῦ Ἑλληνικοῦ Τεκτονισμοῦ. Διὰ τὸν Μιλτιάδην Πουρῆν δύναται νὰ λεχθῇ βασίμως ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ φιλοσοφία ὑπῆρξε τὸ κλῖμα ὁλοκλήρου τῆς ζωῆς του, διότι ἐμυήθη κατ᾽ ἐξαίρεσιν εἰς ἡλικίαν μόλις 20 ἐτῶν, τὸ 1906 (εἰς τὴν Στοὰν Ἀττικὸς Ἀστήρ), ἔφθασεν εἰς τὸ ἀνώτατον ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Διδασκάλου (1925 - 1931), ὅπερ καὶ τοῦ ἀπενεμήθη ἔκτοτε ἰσοβίως ἐπὶ τιμῇ, ἐπίσης ἀνῆλθεν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τοῦ φιλοσοφικοῦ Τεκτονισμοῦ καὶ κατέστη ἐνεργὸν μέλος τοῦ Ὑπάτου Συμβουλίου.

Ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τῆς Στοᾶς Μιαούλης τοῦ Πειραιῶς, διετέλεσε Σεβάσμιος Διδάσκαλος αὐτῆς ἐπανειλημμένως. Τὸ 1910, εἰς ἡλικίαν μόλις 24 ἐτῶν, ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἀξίωμα μέλους τῆς Μεγάλης Ἀνατολῆς τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τοῦ σωματείου «Νέα Ζωή», συντηροῦντος Κυριακάτικον σχολεῖον ἐργατίδων, τοῦ ὁποίου ἡ λειτουργία διεκόπη μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφήν.

Ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τῆς Φιλανθρωπικῆς Ἑταιρίας Πειραιῶς, μὲ δρᾶσιν λίαν ἀξιοσημείωτον.

Μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν τραγωδίαν ἀνέπτυξεν ἰδιαιτέρως ζωηρὰν δραστηριότητα, διὰ τῆς ὀργανώσεως ἀποστολῆς Μικρασιατῶν τεκτόνων πρὸς τὰς ξένας Τεκτονικὰς δυνάμεις πρὸς ζῶσαν ἀφήγησιν τῆς τραγωδίας καὶ ὀργάνωσιν βοηθείας. Ὅταν, τὸ 1923, ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀποστολὴ τῆς ὀργανώσεως «Βοήθεια Ἐγγὺς Ἀνατολῆς», τῆς ὁποίας μετεῖχον ἐπιφανεῖς Ἀμερικανοὶ τέκτονες, ἐκλήθη ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν ὅπως μεριμνήσῃ, ὑπὸ τὴν ἰδιότητα μέλους τῆς ἀνωτάτης Τεκτονικῆς Ἀρχῆς, διὰ τὴν ἀπονομὴν τιμητικῶν τίτλων, ἐπειδὴ οὗτοι, ἐκ τῶν νόμων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἠμποδίζοντο εἰς ἀποδοχὴν παρασήμων.

Τὸ 1941 συνελήφθη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν καὶ ἐπρόκειτο νὰ εἰσαχθῇ εἰς δίκην, ἀλλὰ διεσώθη χάρις εἰς τὴν προσωπικὴν ἐπέμβασιν τοῦ τότε ἀρχιεπισκόπου Δαμασκηνοῦ, ὅστις ἐντόνως ἠξίωσε τὴν ἀπόλυσίν του, ὡς στενοῦ καὶ ἀφωσιωμένου συνεργάτου τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν φιλανθρωπικὸν τομέα.

Πρᾶος, ὡς ὁ ἀληθὴς πνευματι-

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

Η ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ

Ἡ ἐτησία συνδρομὴ τοῦ «Ἰλισοῦ» διὰ τὸ 1969 εἶναι δρχ. 60. Παρακαλοῦνται ὅσοι δὲν ἀπέστειλαν τὴν συνδρομή τους διὰ τὸ 1969, νὰ τὴν ἀποστείλουν τὸ δυνατὸν ταχύτερον.

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τὰ Γραφεῖα τοῦ «Ἰλισοῦ», Δραγατσανιου 6, ὄροφος 6ος, (Πλ. Κλαυθμῶνος) εἶναι ἀνοικτὰ μόνον κάθε Δευτέρα καὶ Παρασκευὴ 11 - 1.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλοῦμεν ἀποστέλλετε μὲ ταχυδρομικὴν ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστῆν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας, 122». Ἀποστολαὶ μὲ τραπεζιτικὰς ἐπιταγὰς ἢ ἐντολάς, μᾶς δυσκολεύουν. Νὰ ἀναγράφεται καθαρὰ τὸ ὀνοματεπώνυμον καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀποστολέως.

ΠΑΛΑΙΑ ΤΕΥΧΗ ΚΑΙ ΤΟΜΟΙ

Τιμὴ τόμων παρελθόντων ἐτῶν δραχμαὶ 60. Τιμὴ τεύχους δρχ. 10.
Δὲν ὑπάρχουν μεμονωμένα τεύχη ὑπ' ἀριθ. 2, 3, 5, 8, 11, 12, 14 - 18, 23, 25, 28, 29, 33, 44, 49, 50, 55/6, οὔτε τόμοι 1956 - 59, 1962.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη ἀποσταλέντα στοὺς κατωτέρω συνδρομητάς μας, ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον μὲ τὴν σημείωσιν: «μετῴκησε» ἢ «ἄγνωστος». Παρακαλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν ἢ νὰ μᾶς δώσουν τὰς διευθύνσεις των.

ΑΘΗΝΩΝ:

Δημ. Γεωργανᾶς, Καλλιγᾶ 11. Χρυσ. Καραγιάννης, Ἀλφειοῦ 11 - 13. Πέτρος Μωραΐτης, Βαρδουσίων 13. Δέσπ. Νικολάου, Ζωοδ. Πηγῆς 21. Κ. Σοφιανός, Θήρας 34. Διον. Σπέντζας, Χαρ. Τρικούπη 72. Χρ. Σύρμας, Φυλῆς 34α.

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Νικ. Βιτώριος, Κ. Γκότση 12α, Πάτραι. Ἀθαν. Ποῦρνος, Γεωπόνος Α.Τ.Ε., Μελιγαλᾶ.

ΚΥΠΡΟΣ

Τεύχη «Ἰλισοῦ», τόμοι καὶ βιβλία, στὸ Βιβλιοπωλεῖον Ἀντωνίου Στυλιανοῦ, Λεμεσός.

ΣΕ ΚΟΣΜΟΥΣ ΦΩΤΕΙΝΟΤΕΡΟΥΣ

Ἐγκατέλειψαν τὸν γήϊνον βίον:
Νῖκος Ἐκιντζάγλου, Ἀθῆναι
Νικόλαος Ζουμπουλίδης, Ἀθῆναι
Γεώργιος Σερεμέτης, Ἀθῆναι
Μιλτιάδης Πουρῆς, Ἀθῆναι
Αἰμιλία Ζαρίφη, Ἀθῆναι

ΕΙΣΦΟΡΑΙ

Ἀνώνυμος συνεισέφερε δρχ. 3.000 ὑπὲρ τῶν ἐκδόσεων τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἐν Ἑλλάδι.

Ὁ κ. Ἰω. Ν. Χαρῖτος μᾶς ἀπέστειλε δρχ. 300 ὑπὲρ τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἐν Ἑλλάδι, εἰς μνήμην Αἰμιλίας Ν. Ζαρίφη.

κὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ δραστήριος, ἦτο ἐξαιρέτως προσφιλὴς εἰς πάντας. Ὁ θάνατος τῆς τόσον εὐγενικῆς φυσικῆς μορφῆς αὐτῆς τῆς ἐξόχου πνευματικῆς ὑπάρξεως ἔθλιψε τὴν σωρείαν τῶν φίλων του, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ συνεργάται τοῦ «Ἰλισοῦ». Εἴθε τὸ πνεῦμα του νὰ προχωρήσῃ καὶ νὰ ἀξιωθῇ τῆς Αἰωνίου Ἀνατολῆς, εἰς ἀνταμοιβὴν μιᾶς ζωῆς εὐγενοῦς καὶ ἀφιερωμένης εἰς ὑψηλὰ ἰδανικά.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΕΛΑΒΕ Ο «ΙΛΙΣΟΣ»

(Μὲ τὴ σειρὰ λήψεως)

Ν. Παναγιώτου: Ὁ μῦθος τοῦ οἴκου τοῦ Ἀγαμέμνονα, Λευκωσία 1968.

Ρούλα Παπαδημητρίου: Πρωτοχρονιὰ 2.000 μ.Χ., Θεατρικὴ Σκηνή, Θεσσαλονίκη.

Κώστας Π. Καρυδάκης: Πηλιωρίτικη Λαογραφία, Βόλος.

Ἀριστείδης Κανδηλάπτης: Χαρούμενο Σχολεῖο (Σχολικὰ ποιήματα), Ἀθήνα 1968.

Πέτρος Μ. Μαριδάκης: Ὁ θάνατος τοῦ φύλακα - ἀγγέλου (Ποιήματα), Ἀθήνα 1968.

Ρένα Γρυπαίου: Ἰάμβης Ἀναβρύσματα (Ποιήματα), Ἀθῆναι 1968.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Κρητικὴ Ἑστία (183/Ἰουν. 68, 184/Ἰουλ. 68).

Τὸ Ἑλληνικὸν Φῶς (23-24/Νοεμ. - Δεκ. 68).

Νέα Ζωὴ (4/Ὀκτ. - Δεκ. 68).

Ἠπειρωτικὴ Ἑστία (200/Δεκ. 68).

Πνευματικὴ Κύπρος (100-101/Ἰαν. 69).

Σμύρνα (9/Ἰαν. - Φεβρ. 69).

Ὁ Κόσμος τῆς Ψυχῆς (215/Φεβρ. 69, 216/Μάρτ. 69).

Περιοδικὸν Ἑλληνίδων Βορείου Ἑλλάδος (101/Ἰαν. - Φεβρ. 69).

Κρίκος (Λονδίνου) (218/Φεβρ. 69).

Ἡ Χαραυγὴ τῆς Ἀληθείας (16/Φεβ. 69).

Ὁ Φυσιολάτρης (245 - 246/Μαρτ. - Ἀπρ. 69).

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ὁ εἰδικὸς τόμος «ΙΛΙΣΟΣ, Ἐπιλογὴ τριετίας 1956-1957-1958» τιμᾶται χρυσόδετος δρχ. 90, ἀλλὰ διὰ τοὺς συνδρομητὰς τοῦ «Ἰλισοῦ» μόνον δρχ. 70. Προτιμοῦμεν τὰ ἐμβάσματα νὰ γίνωνται διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς, ὄπισθεν τοῦ ἀποκόμματος τῆς ὁποίας νὰ ἀναγράφεται ἡ αἰτία τῆς ἀποστολῆς τῶν χρημάτων, π. χ. «Συνδρομὴ 1969», ἢ «Τόμος τριετίας» ἢ ὁ συγγραφεὺς καὶ τίτλος τοῦ βιβλίου τοῦ ὁποίου ζητεῖται ἡ ἀποστολή. Δὲν ἀπαιτεῖται πρόσθετον διὰ ταχυδρομικὰ ἔξοδα ἀποστολῆς, ἡ ὁποία ἐνεργεῖται ἀμέσως. Ὅσα βιβλία δὲν ἀναγράφονται εἰς τὴν β΄ σελίδα τοῦ ἐξωφύλλου ἔχουν ἐξαντληθῆ.

Ζ. Γουγ. Η.Π.Α. Ἐλήφθησαν τὰ ἄρθρα. Θὰ δημοσιευθοῦν ἐν καιρῷ, διότι προηγεῖται πολλὴ ὕλη. Εὐχαριστοῦμεν δι' ὅσα γράφετε.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ «ΙΛΙΣΟΥ» ΣΤΙΣ ΕΠΑΡΧΙΕΣ

Βόλος: Γ. Κουκουβῖνος.
Δράμα: Χ. Χαραλάμπους.
Ζάκυνθος: Ν. Ταμπαλῆς.
Ἡράκλειον: Λ. Κουντῆς.
Θεσσαλονίκη: Γ. Βαρᾶνος.
» Ν. Δραγώνας.
» Δ. Νάσκος.
Καβάλα: Ἠλ. Καρελλᾶς.
Κάλυμνος: Δρ. Κωλέττης.
Κομοτινή: Ι. Ζωγραφόπουλος.
Λάρισα: Π. Ἀργυρόπουλος.
Μυτιλήνη: Γ. Κακαδέλλης.
Ξάνθη: Εὔελπις Ράνος.
Πάτραι: Δ. Ψιχαλῖνος.
Ρόδος: Μ. Φωστιέρης.
Σῦρος: Π. Ζαραφωνίτης.
Τρίκαλα: Χρυσ. Ζήσης.
Χαλκίς: Ἰω. Χριστοβασίλης.
Ἀμμόχωστος: Ἀνδ. Τσόκκος.
Λεμεσός: Ἀντ. Στυλιανοῦ.
Λευκωσία: Ἀχ. Ζαβαλλῆς.
Πάφος: Κ. Καθητζιώτης.
Τουρκία: Γ. Βακαλόπουλος.
Χαρτούμ: Ἀνδρ. Ἀκάμας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

Ἡ συνδρομὴ τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ»

διὰ τὸ 1969

καθωρίσθη εἰς δρχ. 60 (ἐξωτερικοῦ 75)

ΕΓΓΡΑΨΑΤΕ ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Ὅλοι οἱ συνδρομηταὶ ἔχουν δικαίωμα νὰ ἀγοράζουν τὸν Εἰδικὸ Τόμο χρυσόδετο Ἐπιλογῆς ἐτῶν 1956 — 1957 — 1958 μὲ δρχ. 70 ἀντὶ δρχ. 90.

ΒΙΒΛΙΑ ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς	ἄδ. 25 δεμ. 40
Μελετήματα	ἄδ. 40 δεμ. 60
Εἰσαγωγὴ στὴ Θεοσοφία : . .	ἄδ. 50 δεμ. 70
Τὰ Βήματα τῆς Φιλοσοφίας. :	ἄδ. 50 δεμ. 70

Τύποις: ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Ο.Ε. ☎ 631.675

